

קובץ גליונות

פרשת בראשית

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

"במוצאי שביעית בן דוד בא"

כנס חיזוק לחקלאים נערך בחול המועד בבית המדרש הגדול של חסידות ויז'ניץ
בראשות והשתתפות גדולי ישראל

מצורף:

זמני השבת

בחסות:

גינות דוד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ח	ר"ת
ירושלים	5:25	6:36	7:16
בני ברק	5:40	6:37	7:12
קרית ספר	5:34	6:37	7:15
בית שמש	5:24	6:37	7:15
אופקים	5:34	6:39	7:15
חיפה	5:32	6:36	7:12

ניתן לשלם באשראי במכשירי קהילות ונדירים שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ ניתן לפנות למס' 053-3145900 | k.gilyonot@gmail.com

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת משבתות השנה,
ותהיו שותפים בזיכוי הרבים הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

מסעי	בחוקותי	כ"ה אדר ויקהל	י"ד טבת ויחי	ד' חשון נח
כ"ט אייר במדבר	ז' סיון חג	ג' ניסן ויקרא	כ"א טבת שמות	י"א חשון לך לך
י"א אב ואתחנן	השבועות נשא	חג הפסח	כח טבת וארא	י"ח חשון וירא
ב' אלול שופטים	י"ד סיון בהעלתך	כ"ד ניסן שמיני	ו' שבט בא	כ"ה חשון חיי
ט' אלול כי תצא	כ"א סיון שלח	א' אייר תזריע	יג שבט בשלח	שרה
ט"ז אלול כי תבא	כ"ח סיון קרח	מצורע	כ' שבט יתרו	ב' כסלו תולדות
כ"ג אלול נצבים	ה' תמוז חקת	ח' אייר אחרי	כ"ז שבט	ט' כסלו ויצא
וילך	י"ב תמוז בלק	קדושים	משפטים	ט"ז כסלו וישלח
א' תשרי ר"ה	י"ט תמוז פינחס	ט"ו אייר אמור	ד' אדר תרומה	כ"ג כסלו וישב
וי"כ	כ"ו תמוז מטות	כ"ב אייר בהר	י"א אדר תצוה	ל' כסלו מקץ
חג הסוכות			י"ח אדר כי תשא	ז' טבת ויגש

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למייל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות,

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדרים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

לקראת זמן חורף

ספר קניני תורה

מתורת מרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל

הדרך לעליה למבקשי ה'

ניתן להשיג ברשת חנויות אור החיים

- הופיע -

ספר

חלק א'

קיצור הלכות ע"פ הכרעת המ"ב עם הרבה הוספות, בשפה השווה לכל נפש

חלק ב'

בירורי הלכה בנידונים שהתבארו בספר

מתוך הספר

ה - האם צריך לומר "ויכולו" שבקידוש מתוך הכתב

ו - אמאי אומרים ויכולו לפני מעין שבע

ז - כריעה במעין שבע

ח - אמירת מעין שבע במנין שאינו קבוע

ועוד עשרות נידונים הנוגעים למעשה מידי שבת

א - האם מותר להפסיק באמצע אלוקי נצור ל"ויכולו"

ב - אמאי ביו"ט שחל בשבת צידד החזו"א דיש למהר התפילה בשביל לומר "ויכולו" בציבור

ג - ברור דעת החזו"א על פי כתביו ותלמידיו

ד - חיוב נשים באמירת "ויכולו"

מתוך ההסכמות

"כבר איתמחי גברא בחיבורים הקודמים וכולם שוים לטובה איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברא"

בעמח"ס מראה כהן וארחות שבת הגרי"מ הכהן רובין שליט"א

"הכל נעשה בטוב טעם, בבהירות ובהבנה ישרה"

רה"י אור ישראל הגר"י רוזן שליט"א

"עמל ויגע בביאור הדברים בשורשיהן והקיף וביאר הענינים בטוב טעם והוציא תח"י דבר מתוקן"

גאב"ד בני ברק הגרש"צ רוזנבלט שליט"א

ניתן להשיג בחנויות הספרים
הפצה ראשית: "יפה נוף"

טַעֲמוּ וּרְאוּ כִּי טוֹב קִנְיִן יְבָמוֹת

כלי עזר נפלא וחדשני להבין בנקל את מסכת יבמות ביאור צח ובהיר
בלשון קלה וברורה מלווה בטבלאות צבעוניות הממחישות את הסוגיות
מקנה דרך לשלוט במסכת יבמות בקלות ובפשטות.

"וְהָיוּ הַדְּבָרִים מְאִירִים וְשֶׁמֶחַ חַיִּים"

הוצאה והפצה: "יפה נוף" ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

• **ירושלים:** מלכי ישראל 17 // ירמיהו פונת ברנדיס // צומת בר איקו 1 // נבעת שאול 28 // בית ונו הפסטה 50 // בית הדפוס 32 • **חדש:** נה יעקב: פלג 1 פונת פרדס • **מודיעין עינית-קריית ספר:** אבני נזר 26 // שדר המד 1 // **חדש:** הרב מסוביב 1 • **ברכסל:** רבי יהודה הנשיא 14 • **בית שמש:** הפעוביה-בן אש ח 29 // הזון איש 17 // רמה א-נחל שוק 31 מעל שוק מהדריין • **בני ברק:** רבי עקיבא 130 // אהרונביץ 19 מול מרכז רימונים // ברטמור 3 // רבי עקיבא 43 // שזרא 45 • **חדש:** המכבים 63 פרדס כץ • **אשדוד:** ענק הספרים - יוסי בן חספתא 10 רובע ז' • **פתח תקוה:** הקהילות יעקב 4 נה הדר // ההסתדרות 2 פינת רושניר • **אנציה:** רבי יהודה הנשיא 90 • **חדש:** נוד: הרב אלישב 8 שוכות נוי איילון (נאחסימק) • **קריית גת:** האדמור' מחבי'ד פינת נתיבות שלום (בנין קרעטשניף) • **רכסים:** סביון 39 (בנה ביתר) • **נתיבות:** האר"י 86 • **אופקים:** הפץ חיים מול בית הכנסת אורח' משה • **חדש:** טבריה: שפע חיים 4

YEFE.CO.IL // 1-599-581-581 // משלוחים בכל רחבי הארץ

הודעה חשובה
למחברי הספרים שליט"א

אוצר הספרים
הבמה לסקירת ספרים ומחבריהם

שיעורי הגר"ח קמיל
זצוק"ל

מחבר ספר

מאות מחברים מעידיים

אוצר הספרים

הוא המקום לפרסום ממוקד עבור הספר שלך!
חבל לבזבז מאות שקלים על פרסום לא ממוקד.

פנה עוד היום אל מערכת קובץ גליונות

בטלפון: 05331-45-900

או במייל | k.gilyonot@gmail.com

עמלת שעות וימים על הספר
תן לו תהודה נכונה

חבל לזרוק מאות שקלים לריק
הפרסום ב'אוצר הספרים'
ממוקד לקהל היעד שלך!

ישמח לב מבקשי ה' – אור חדש בעולם התורה

רבי חיים קמיל

יבמות | מנהדרין

עולם התורה מברך ברכות הנהנין לרגל הוצאה לאור של ספר הכולל שיעורים וחיידושי תורה מפיו ומפי כתביו של אחד המיוחד מגדולי ראשי הישיבות בדורנו מרא דכולי תלמודא הגאון האדיר רבי חיים קמיל זצוק"ל ראש ישיבה בישיבת אופקים ובישיבת תפוח,

כידוע לכל באי בית המדרש מסכת יבמות היא מהמסכתות הקשות שבש"ס, ואולם כעת זכינו לשיעוריו הנפלאים של הגאון האדיר זצוק"ל אשר ידוע בשיעוריו המיוחדים, שהיה מגיש ומבאר את הסוגיות, ולא נמנע מלרדת ולבאר את הסוגיות הקשות ביותר עד שכל הרואה אומר ברקא.

ועתה נעשתה מלאכת מחשבת בספר זה לפרוס לפני הלומד את השיעורים על סדר הדף, דבר דבור על אופניו, ושובצו בו השיעורים הכלליים שבנויים נדבך על גבי נדבך, מערכה לקראת מערכת, וכן השיעורים יומיים על סדר הדף ומפרשיו, באופן שהספר נוגע בכל אופני הלימוד, הן בחלק הגפית וכן ברבדים היותר מורכבים וארוכים.

בספר זה [בשונה ממהדורא קודמת שנקרא רשימות שיעורים שיצאה במתכונת מצומצמת] נוספו מלבד על פרק ראשון ושני של מסכת יבמות, גם על פרק שביעי אלמנה לכהן גדול, וכן על מסכת מנהדרין פרק שמיני ותשיעי, בה מבוארים עניני בן סורר, וכן עניני יתרו ועל יעבור ועוד, כאמור מתוך השיעורים הנפלאים שהיה אומרם בישיבת אופקים ובישיבת תפוח, וכעת עברו עריכה והגשה ברורה והנה מאחר וגאון וקדוש זה היה מתמיד עצום וכמעט לא היה יוצא מביתו וחומותיו, ועל כן לא רבים זכו לעמוד על דמותו של גאון וקדוש זה שהתהלכה בינותינו, ראה לנכון הרה"ג העורך והמסדר שליט"א לחקוק בשלחי הספר את פרקי חייו, בקצירת וקצות הליכותיו, למען יכירו וידעו וילמדו היכן גאון זה צמח, ועד כמה השקיע כל עמלו ומרצו בדביקות בתורה ובעבודת הבורא, שזה פרק הקובע ברכה לעצמו, וכן כאשר רואים מהיכן יצאו חיידושי תורה אלו מבינים את גודל הוכיח בלימוד דברי תורתו ואמרותיו הנפלאים.

חמרא למריה ופיכותא לשקיה לחבר תלמידיו הגאונים המופלגים שליט"א שזכו להוציא לאור ולערוך באופן ברור ונפלא את מקחו של גאון וצדיק זה למען ילמדו ויבינו כל הלומדים ומביני עמקות התורה את הסוגיות העמוקות בתורה, וגם אלו הבאים ושואפים לכך יראו וימצאו בה עניין רב בבחינת כזה ראה וקדש.

לא נותר לנו אלא לברך את העורכים החשובים, שזכו להוציא לאור עוד מן המוב הזה ועוד ספרים ושיעורים מגאון ישראל ותפארתו על מסכתות אחרות להגדיל תורה ולהאדירה.

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

פרטים והזמנות 054-8437722

גיליון מס' 490 פרשת בראשית
תשפ"ג שנה אחת עשרה

לכל ידידינו היקרים
כתובת המייל של המערכת הוחלפה
בברכה מרובה
יצחק גולדשטון
הכתובת המעודכנת
ig0533145900@gmail.com

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח "כבוד התורה"

רבינו זללה"ה היה נזהר טובא בדברי השה"צ (סי' קמ"ו סק"ח) לעשות הידור לתורה ולעמוד בעת שפותחין הארון בעת אמירת הפיוטים, וכשהזקין והוקשה עליו העמידה, היה יוצא בעת אמירת הפיוטים הארוכים ונתנה תוקף, וכל מאמינים, ובחלק מתפילת נעילה, לישוב בגזוטרסה שהיתה בסמיכות למקומו מחוץ לצורת הפתח, (ליד הברזים שהיו שם עד לאחרונה), ואף שמפני חולשתו כבר היה יושב בקה"ת וחזרת הש"ץ מ"מ לא הסכין לישוב כשהארון פתוח. ובס' ימי הרחמים (פ"ז הערה כ"ב) הביא שאמר רבינו ז"ל שהטעם שהיקל בחזרת הש"ץ משום שחזרת הש"ץ ארוך וקשה לעמוד בכולו, משא"כ בפתיחת הארון, והביא שם ששאל מרבינו באדם צעיר שיכול לעמוד בחזרת הש"ץ אבל קשה לו לעמוד גם בפיוטים, האם עדיף לעמוד כשאה"ק פתוח ולשבת בחזרת הש"ץ, וענה: דעביד כמר עביר ודעביד כמר עביד, ומאיך בקו' בנתיבות ההלכה (חלק ל"א עמ' 174) הביא מבין רבינו הגר"ש שליט"א בשם רבינו ז"ל, שמכיון שדין עמידה בפתיחת הארון הוא מנהג, אם יודע שע"י שיעמוד זמנים טובא יגרום לו חולשה ולא יכוון לחזרת הש"ץ, על דעת כן לא נהגו ויכול לשבת וע"ז יכוון יותר בחזרת הש"ץ.

והנה רבינו היה מקפיד כמובן על עיקר דין השו"ע שאסור לישוב בשעה שס"ת עוברת, וכל משך ההקפות בשמחת תורה היה עומד על רגליו, עד שנת תשמ"ה שנסתלק אביו בעל הקהילות יעקב זצ"ל לב"ע, ואז הביא הגבאי ר"מ כהן שליט"א לרבינו זצ"ל את הס"ת הישן הקטן שהיה תמיד מביאו למרן הקה"י ז"ל, כדי שיוכל לשבת עימו בזמן ההקפות, ומאז היה נתון ביד רבינו בזמן ההקפות וישוב עימו בכבודו, ובאמת יש לתמוה והרי לכאורה יכול היה רבינו לצעוד לאותה גזוטרסה של 'זנתנה תוקף' ולישב שם בזמן ההקפות, במקום העול הגדול להחזיק ס"ת ולהשגיח בכבודו במשך שעה ויותר שנמשכו ההקפות, והנה את רוחו הגדולה של רבינו וחביון עוזו - לא נידע חקור, אך ניתן לשער שלא רצה לצאת החוצה בזמן שמחת התורה, שאין זה כבוד לתורה להניח השמחים עימה ולפוש בחוץ, ועל כן ביכרה רוחו לעמוד ללא לאות, או להשתתף בשמחת התורה עצמה ע"י החזקת ס"ת כדין.

*

בהמשך למש"כ בגליון סוכות אודות החלהלעך, הגר"ר שלמה אונא שליט"א העירני שהביאור במה שאמר רבינו זיע"א שנשים פטורות מכזית ראשון בסוכה אע"פ שבכזית של פסח חייבות, צ"ל שבפסח חייבות רק מצד איתנייהו בשמירה, וע"ז לא שייך הילפותא ט"ו ט"ו, והוסיף לציין לדברי הגרע"א בשו"ת (ח"א סי' א') דבליל פסח אם שכחו יעו"י חוזרות, ולא כתב כן על ליל סוכות, ושמענין שמהגז"ש של ט"ו ט"ו לא נתרבו נשים שחיובם רק מצד איתנייהו בשמירה איתנייהו בזכירה. ודפח"ח.

מדור זה מוקדש לע"נ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

בשבח ובהודיה לד' יתברך על הולדת בתי שתחי' נביא כאן כמה ענינים מרבינו מעיני לידת בת

עניני קידוש לבת

נשאל רבינו נולדה בת שלישית אם יש ענין לעשות קידוש או אין צורך לעשות כלום? **כך המנהג**, וברמב"ן בתורת האדם הביא [בשם מכילתא אחריית דאבל] "שבוע הבת" (עי' מסכת שמחות זוטרת ברייתות מאבל פרק ב: יתומה לשאת ויתומה לארס, יתומה לשאת קודם, שבוע הבת ושבוע הבן, שבוע הבן קודם, המת והמילה, המילה קודמת, שזו מצוה לחיים וזו מצוה למתים) האם סגי ביום חול שיביא משהו לכולל, לכבד את האברכים? **אין שירצה**. בהזדמנות אחרת יהודי שאל: כי יש לו 2 בנים ובת, ועתה נולדה בת, האם צריך לעשות קידוש או ראוי לעשות קידוש? **כתוב בחז"ל שבוע הבת**. האם צריך לעשות או ראוי לעשות? **אי אפשר לומר צריך, זה לא חיוב**. האם ראוי או יש ענין? **אין שירצה**, (והרי כתוב שבוע הבת). שמעתי שמרן הקה"י אמר לאחד שהיה לו קושי בשידוכי בתו, זה בגלל שלא עשה קידוש שנולדה בתו? **אם כן, למה אבא לא אמר לי לעשות קידוש על בנותיי**. ומדוע רבנו לא עשה, הרי כתוב שבוע הבת? **בבתי הראשונה חמותי עשתה**. ויותר לא רצה רבנו לומר ולענות בנידון. פלוני נכנס ושאל, נולד לו בת ביום ד', והיום יום ו', האם יכול לעשות את הקידוש בשבוע הבא או דווקא בשבת זו, כי לא יוכל כל כך להתכונן הרבה להכין קידוש לשבת זו. **נהוג בשבוע שנולדה, ואין צורך להתכונן הרבה מה שיתן זה טוב**. שאלה: אם לתת שם על הבת בשבת דווקא? **אין ענין שם דווקא בשבת** (ובאותו מעמד נשאל רבנו שוב לגבי קידוש לבת, והשיב: העולם עושה, ושיעשה כרצונו).

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

חשיפה בתוך הספר החדש העוסק בתורת השידוכים בציבור בני התורה

רבינו מרן הגר"ח קניבסקי

על בחורים שנאלצים להתחייב להנהלת ישיבה על גיל נישואין: לא שרירים ולא קיימים

עובדות אלו ועוד רבים, מצאנו בין בתריו של הספר החדש "שידוך" שהוקדש כולו לנושא השידוכים בראי התורה וההלכה. בספר בין 500 העמודים, מופיע הרחבה לפרקי הנהגה הנכונה כיצד לחפש שידוך, הזמן הנכון, דיני השדכן, מה לבדוק בחתן ומה יש לחפש בכלה, עניני יחוס, אודות 'דור ישרים', ההתחייבות כספיות - עד כמה, מעוכבי שידוך, עניני שמות החתן והלכה.

והחשוב ביותר: מאות תשובות חדשות ממרן רבינו הגר"ח קניבסקי שלא נדפסו מעולם, והובאו בספר בצורה מסודרת ומבוררת המחלוקת לפי נושאים.

פרק מיוחד הקדיש הרב המהב, ששם לעצמו למטרה לסייע לבנות ישראל וכדברי חז"ל בגמרא בכתובות "שקדו חכמים על בנות ישראל", בו הוא מביא דבריהם של גדולי ישראל אודות נוהגם של אי אלו ישיבות בגולה, המכריחות את הבחור הנכנס לישיבה שיתחייב בפניהם שלא להינשא עד גיל או תקופה מסוימת.

הנהגה זו, היפך דעתה של התורה הקדושה, ועד הנה לא צמח מזה שום תועלת. כי גם בתחום זה כמו יתר תחומי החיים, התורה ודעת חכמה מובילים את דרכנו.

בספר חושף המחבר עדויות של שני תלמידי חכמים שלמדו בארצות הברית, והוצע להם שידוך בתקופה בה אסרה הנהלת הישיבה עליהם להינשא, והבחורים אף התחייבו. השנים - בשני זמנים שונים, ניגשו לשאול את גדול הדור מרן ראש הישיבה הגר"מ שך שהשיב נחרצות: הינכם יכולים מיד לעסוק בשידוכים ואין צריכים להישמע בכך להנהלת הישיבה.

פסקים דומים הוא מביא בספר בשם של יתר גדולי הדור כדוגמת מרן הגר"ל שטינמן ועוד ועוד. נברך את מחברו שיזכה אכן להביא תועלת למבקשי התורה, ויזכו הזקוקים לזיווג להקים את ביתם על אדני התורה בקדושה ובטהרה

התור בפתח ביתו של רבן של כל בני הגולה מרן החזון איש זצוק"ל התקדם אט אט. בין הממתנים עמד גם משגיח מפורסם עם רעיון מהפכני: לייסד ישיבה לבני עליה מופלגים, כשהתנאי הראשון הוא שהתלמידים יתחייבו ללמוד עד לגיל 24 ולא לינשא קודם לכן. באופן זה, סבר המשגיח, הוא יכול להבטיח את שקיעותם בלימוד למשך מספר שנים, והאזירה של כל הישיבה תושפע לטובה.

אך, למרבה ההפתעה, כאשר שמע החזון איש את הצעתו הוא אמנם בירך אותו על המהלך אך הביע הסתייגות באומרו "דע לך, כי הבחורים מצידם אינם מחויבים לקיים את ההתחייבות, אפילו אם הם חתמו. הלא זה מתנה על מה שכתוב בתורה", סיים החזון איש את הנימוק. עובדא זו גם מובאת בספר מעשה איש ח"ב עמוד ר"צ.

מרן החזון איש: הבחורים אינם מחויבים

שישים שנה לאחר מכן, והשאלה חוזרת על עצמה, והתשובה גם היא ברורה ונחרצת.

היה זה בערב קייצי במיוחד, של בין הזמנים חודש אב, יהודי תושב חוץ לארץ שהגיע לארץ הקודש למספר ימים, ניצל את שהותו לביקור במקומות הקדושים, ובין השאר הלך, כמובן, אל מעונו של רבינו מרן הגר"ח קניבסקי ברחוב רשב"ם.

תור ארוך של אנשים קידם את פניו, וכשהגיע תורו, הוא הגיש את הפתק ובו ביקש ברכה לנישואי שני בניו.

אך לפתע במקום לשמוע את הברכה הקצרה והנצחית, הוא שומע את קולו של מרן שואל "מדוע אינך מחתן אותם"

האב המופתע השיב, כי בניו למדו מספר שנים בארץ ישראל ורק כעת שבו ללמוד בחוץ לארץ, והם התחייבו להנהלת הישיבה שלא ישמעו שידוכים מספר שידוכים.

את ההמשך - האבא לא ישכח כל כך מהר "אינך צריך לשמוע להם" גער בו מרן, "הישיבה עושה שלא כדון, וגם הבחורים. הישיבה לא בסדר, והבחורים מצידם לא צריכים לשמוע להם".

האב ניסה לשאול: אבל הם התחייבו, כיצד יעברו על דבריהם? "התחייבו? שאל מרן, "ואם הם יתחייבו לא לאכול מצה? הלא זה מתנה על מה שכתוב בתורה.

לא שביטין ולא קיימין בטלים ומבוטלים".

את ההמשך מיותר לספר: ברגע ששב האב לביתו הוא הורה לילדיו את תשובותיו הנחרצות של מרן, ותוך ימים ספורים הראשון שבהם כבר בא בברית האירוסין.

כך זכה מרן להקים עוד בית נאמן בישראל.

כל גדולי הדור נמרצים !!!

תמונה נדירה של מרנן הסטייפלר עם הרב שך בשמחה

מחיר מיוחד לרגל ההוצאה

בסך 40 ₪ בלבד

ניתן להזמין דרך מערכת ההפצה שע"י "קובץ גליונות"

053-3145900

(משלוח חינם ברחבי הארץ בכפוף למוקדי ההפצה)

מכתב מרבינו מרן זצ"ל שלא לעכב את גיל השידוכים, אליו הצטרפו בשעתו רבנים נוספים

(מערכת וארכיון "דברי שי"ח" שומרת לעצמה את כל הזכויות ואין להעתיק ללא רשות).

מנחת דבר פרשת בראשית

מרבנו מרן גאון ישראל רבי דוב לנדו שליט"א

פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה (א' כ"ח)

נכרי שהיו לו בנים בגיותו ונתגייר הוא והם קיים מצות פו"ר אף על גב דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי כיון דבנכריותו זרעו מיוחס אחריו קיים.

ויש לדון אם לא נתגיירו הבנים עמו [דבכה"ג לא קיים המצוה] אם יש לו מצוה להשתדל לגיירם כדי שיקיים המצוה דפרי' ורבי' (אף דבעלמא דוחין את הגרים מלהתגייר), ואף שאין זה השתדלות וקיום הרגיל של מצוה זו.

פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשה (א' כ"ח)

כתב רש"י שהאיש שדרכו לכבוש מצווה על פריה ורביה ולא האשה.

ולענין עבד אם מחויב במצות פרי' ורבי', יעוי' במנחת חינוך מצוה א' שהביא בזה פלוגתת קמאי, ומהירו' מביאים ראי' דעבד חייב. ולכא' אם מחויב הוא הרי"ז חייב בלא אפשרות של קיום, דהא עבד הוא, אך מ"מ אם רבו מתרצה לו לשחררו חייב לפדות עצמו אם יש לו מעות, כדי לקיים המצוה שהוא מחויב בה. וכן מעוכב טבילה יתחייב לטבול כדי לקיים מצות פרי' ורבי'.

ומי שחציו עבד וחציו בן חורין, כתב המנ"ח דודאי אינו חייב במצות פרי' ורבי'. והביא שם מתוס' גיטין מ"ג א' ד"ה ואי אמרת וכו' דאם אין קידושי קידושין אין הבן מתייחס אחריו כלל אפי' בחלק הבן חורין. ויל"ע בחצי עבד וחצי בן חורין שבא על בת ישראל ונולדו להם שני בנים, האם הם נחשבים אחים מהאב, דהא לענין גוי הבא על ישראלית הא דאינם חשובים אחים מבואר ביבמות צ"ח דהוא משום דרחמנא אפקרי' לזרע', וכמבואר בחזו"א אהע"ז ס' ד' דדברי הגמרא שם קאו גם לענין גוי הבא על בת ישראל, ולכא' לא שייך הך סברא דאפקרי' לזרע' בחצי עבד חצי בן חורין.

אכן יש לומר שדווקא גוי שישנו בתורת יחס מיבעי לן הך סברא דאפקרי' לזרע' אבל בני חצי עבד אין להם כלל תורת אב ולכן אינם חשובים אחים.

ונידון זה אינו אלא לענין איסורי עריות אבל לענין ירושה וכיו"ב אי ירושת אח מדין משמוש א"כ לא שייך שירשו זה את זה שהרי מכא האב וודאי אינם יכולים לירש.

ומפרי העץ וגו' לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו וגו' (ג' א')

ברש"י כתב דהוסיפה על הציווי לפיכך באה לידי גרעון הוא שנאמר אל תוסף על דבריו, ע"כ, והוא מגמ' סנהדרין כ"ט א' אמר חזקי' מנין שכל המוסף גורע שנאמר לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו וערש"י שם. ומיהו י"ל דליכא ראי' מהכא דבן נח מזהר באיסור בל תוסף דלא ילפינן מהכא עיקר איסורא דבל תוסף אלא דשמעינן מהכא דאין ראוי להוסיף על המצוות וההוסיפה מגרעת. ובלא"ה לא שייך איסור בל תוסף אצל בן נח דהא אינם מצווים אלא בז' מצוות ורק אחד מהם הוא מצוות עשה והשאר מצוות לא תעשה דלא שייך להוסיף עליהם והמצוות עשה שמצווים בני נח היינו דינים ובזה לא שייך בל תוסף, ופשוט.

המן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו אכלת (ג' י"א)

עץ שאכל ממנו אדם הראשון נחלקו בזה בברכות מ' א' אם גפן ה' או תאנה או חיטה. ומה נפק"מ בזה איזה אילן ה', בגמרא שם איכא הו"א דנפק"מ לענין ברכה דאם חיטה ה' הו"א דיברכו עלי' בורא פרי העץ. והנה יש בזה נפק"מ לדינא לדיני טומאה בכלי שעשאו מחיטה כגון כופת שאור שיחדו לשיבה ולאו משום טומאת מדרס דזה שייך בכל מידי אפי' שלא בכלי עץ, אבל טומאת כלים הוי רק בכלי עץ (לבר משאר כלים ככלי חרס וכו'), וכתבו התוס' שבת ס"ו ב'

בד"ה כוורת הקש וכו' דלענין טומאת מת הא לא כתיב בפרשה אלא כלי עץ ועור ובגד ושק וי"ל דקש נמי חשיב של עץ כדאמר פרי שאכל אדם הראשון חטה היתה, והיינו שהתורה קראה לחיטה עץ, ולפי"ז טומאתו מה"ת, אי נמי הך טומאה דרבנן היא. (ועי' ר"ש כלים פרק י"ז משנה י"ד ויש במה שנברא ביום השלישי טומאה היינו אילנות ודשאים שכלי עץ מקבל טומאה. ויש לפרש לפי זה דדשאים היינו תבואה. אבל יש לדחות ולפרש בטומאה דרבנן שישנה גם בשיפה וגמי כמבואר בתוס' שם). ויש לעי' לפי זה בשבת דף פ"ד א' שאמרו בגמ' אין טומאת מדרס בדבר שאין לו טהרה במקוה כגון כלי חרס. והקשו תוס' ד"ה לאפוקי הא כופת שאור שיחדה לשיבה טמאה מדרס אע"ג דלית לה טהרה במקוה. ולכאוי' כיון שכלי חיטה בכלל כלי עץ שפיר יש לה טהרה במקוה. ואין לומר דכופת שאור היינו משעורה וכו"ב שלא אכל מהם אדה"ר ולא נקראו עץ. שברש"י בכורות דף ח' א' ד"ה וכנגדו באילן תבואה כמאן דאמר עץ שאכל אדם הראשון חטה היתה קרי לתבואה אילן, ומשמע שכל מיני תבואה בכלל עץ. - וי"ל נפק"מ אחריתי לענין דינא דלא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה', אם עץ שאכל אדם הראשון חיטה הי' יהי' אסור לנטוע אפי' חיטה בעזרה דגם הוא בכלל עץ. והנה ההפלאה בפנים יפות הקשה היאך אכלו הכהנים שיירי המנחות בסוכות הרי אסור לבנות סוכה בעזרה דלא תטע לך כל עץ אצל המזבח, ובאמת י"ל דלא קשיא מידי דמותר לכהנים לאכול שיירי המנחות חוץ לסוכה דשיירי המנחות לעולם נאכלים חוץ לביתם בעזרה וא"כ הוי תשבו כעין תדורו ורשאים לאכול חוץ לסוכה, אבל לולי זה הי' אפשר לתרץ קושיתו שעשו סוכות מקשין של חיטה דלמ"ד שאינו עץ שפיר דמי דאין בזה לא תטע לך אשרה ולמ"ד שעץ שאכל אדם הראשון חיטה הי' ה"נ אסור לנטוע ולעשות ממנו סוכה בעזרה. וא"א ליישב שעשו סוכות משאר מינים שאינם בכלל אילנות כגון קשין וכו"ב, דהא לר' יהודה אין עושים סוכה אלא מד' מינים וא"כ קשין ושאר מינים לא מהני וע"כ צריך אילנות וא"כ הדרא קושיא לדוכתא. - ויש עוד נפ"מ בשם עץ במש"כ הרמב"ן ריש ויקרא וביער עליה עצים שעצי המערכה צריכים עצים דוקא למעוטי קש וגבבא. שיש לדון בקש של תבואה אם יהיה בכלל עצים. - ולענין לאו דכל תשחית את עצה דדוקא עץ אסור באיסור מה"ת לש' ראשונים, ויתכן דזה נפ"מ בחיטה אי איקרי עץ, ומיהו יתכן די"ל שלא תשחית את עצה קאי על כל הגדילים מהארץ. והנה אף שבלשון מקרא גם עשב יקרא עץ, עי' מלכים א' ה' י"ג וידבר על העצים כו' עד האזוב אשר יוצא בקיר, ועי' במפרשים שם, מ"מ לענין דיני התורה אין דין עץ אלא לחיטה.

כי איש הרגתי לפצעי וילד לחברתי (ד כ"ג)

בן נח נהרג עפ"י עד אחד, ובן נח שהודה ע"פ עצמו אם נהרג, (דבישראל כה"ג לא קטלינן ל', ואף מלקות ליכא, עי' רמב"ם פ"ח מה' עדות בסופו), לכאוי' תליא במש"כ הרמב"ם שם בטעם הדבר שאין הורגים א' מישראל שהודה בעביר' שמא מן העמלים מרי הנפש הוא וכו' סוף דבר גזירת מלך הוא, ע"כ. ולטעם הראשון שכתב י"ל דה"נ בגוי לא יהרגו ע"פ עצמו, ולטעם השני י"ל דיהרגוהו דגזירת מלך זו לא קאי אלא על ישראל ולא על בן נח. ויעוי' בפסיקתא רבתי (ריש פרשה כ"ה) דדרשינן לא תרצח לא תתרצח שאדם מוזהר שלא לרצוח את עצמו, ולפי"ז גם בן נח שייך האי איסורא דדרשינן ל' מלא תרצח דהוא מוזהר בו.

הנפלים היו בארץ בימים ההם (ו' ד')

אדם הראשון נצטוו בשש מצוות ונח נצטוו בשבע מצוות, וי"ל"ע הנפילים אם היו מצווים ובמה נצטוו והיינו עוג שהי' מן הנפילים. (בלא הענין של מצוות התלויות באובנתא דליבא דכל באי עולם חייבים בו כמש"כ ר' ניסים גאון בהקדמה). וי"ל"ע לענין בניהם שנשאו נשים ונולדו להם ילדים אם הולכים אחר האב או אחר האם, דאם הולכים אחר האם יהיו מצווים כאדם הראשון.

ויעוי' בחינוך מצוה כ"ו באיסור עבודה זרה שכתב דזאת המצוה היא מכלל השבע מצוות שנצטוו כל בני העולם. ועי' אי מה שנצטווה נח חל גם על עוג ואי לא חל עליו א"כ גם על צאצאיו לא חל [ואזלינן לכאוי' בתר האב] ואע"ג דהרגו גם וקאי גם עלייהו עד בלתי השאיר שריד מ"מ אולי נשאר צאצא במקום אחר, ועי'. ועי' נמי לענין סיחון למש"כ תוס' נדה ס"א ד"ה זה דסיחון הי' אחיו של עוג, ויעו"ש במהרש"א בחידושי אגדות.

הלכה למעשה

תשובות מורינו ראש בית ההוראה
במשנת מרן רבינו הגר"ש אלישיב זצוק"ל
דיני נפילת אפיים

הברית (אורח חיים קלא, כב), אף המתפללים
בחדרים הנספחים להיכל בית הכנסת
פטורים מאמירת תחנון.

הברית מתקיימת בבית הכנסת שהפטור
מאמירת תחנון חזק יותר כיוון שהמקום
פטר, לבין אם בעל הברית (אב/סנדק/מוהל)
מתפלל עמהם, שאין המקום פטר אלא
רק הצטרפות אחד המתפללים עמהם.

אם הברית עצמה מתקיימת בבית
הכנסת אין אומרים תחנון אף במניין
המתקיים בעזרה כלל, ואף אם המניין
שבעזרה קבוע, כיון שהעזרה 'בטלה'
לגבי מקום הפטור בהיכל בית הכנסת.

אך אם הברית לא נערכת שם, אלא
רק בעל הברית מתפלל עמם - אם
המניין שבעזרה קבוע, אינו נטפל למניין
שבבית הכנסת ואומרים תחנון. אך
אם אינו קבוע, ומתקיים באותה שעה
שמתפללים בבית הכנסת, כגון כשיש
ב' חיובים ומנינים באותה שעה, אין
אומרים תחנון אף בעזרה.

אבי הבן שאינו משתתף בברית
אבי הבן נמצא בחו"ל ולא
ישתתף בברית לבנו, האם פטר מתחנון
את ציבור המתפללים עמו בחו"ל.

פטר מ'תחנון' כיון ששמוחתו
בברית היא הפוטרת, ולא בגלל עשיית
מעשה בברית כסנדק או מוהל, ולמרות
שנמצא במרחק, שמוח במילת בנו. וכן
כתב באשל אברהם (קלא, ד) "אמרת דלגבי
תחנון פשוט דסגי בדיעה מיום שמוחתו".

ברית לאחר מנחה
כאשר הברית תתקיים לאחר
מנחה, האם פטורים מאמירת תחנון אף
בשחרית.

אף בשחרית אין לומר תחנון.
ברית שזמנה אחר הצהריים
תניק שחלה בכל גופו, שמלים
אותו לאחר שמונה ימים מהחלמתו (יו"ה
דעת, דסב, ג) והבריא בשעות אחר הצהריים,
כך ששמונת הימים מעת לעת מהחלמתו

בירושלים החדשה

האם מנהג ירושלים ב'נפילת
אפיים' אף במקום שאין בו ספר תורה,
הוא רק בירושלים שבין החומות.

המנהג בירושלים (הובא בלח א"י
צום גדליה) **ליפול אפיים** אף בלא ספר תורה
הוא בכל רחבי העיר ירושלים. וכן נהג מרן
הגר"ש אלישיב בכל עת שהתקיים מניין
בביתו, נפל אפיים אף כשלא היה שם
ספר תורה.

וכפי שהתבאר (ציון הלכה נישואין ונט)
שהנהגות הבאות משום שהמקום גורם,
ולא משום מנהג בני המקום, הקובע הוא
אם המקום בו נמצא חולק שם לעצמו או
שנקרא באותו שם.

בני ירושלים במקום אחר

כשנסעו קבוצה מבני ירושלים
למקום אחר, האן גם נוהגים כן בנפילת
אפיים.

כיון שד'מקום' הוא המחייב
בנפילת אפיים, אם יצאו מחוצה לה אין
נופלים אפיים, וכן אם באו בני עיר אחרת
לירושלים נופלים אפיים (אגרות משה יורה דעה
ג קכט).

קטנים בנפילת אפיים

במניין המתקיים בכיתת ילדים
בירושלים, האם עושים נפילת אפיים,
למרות שאין ספר תורה כנ"ל.

יש לחנך קטנים לתפילה כרגיל,
ואף לנפילת אפיים כגדולים, ומחמת כן
יש להרגילים בזה כבני ירושלים.

פטור מתחנון בשטיבל סמוך

בעל ברית המתפלל במניין
בהיכל בית הכנסת, האם פטר מתחנון
אף את המתפללים באותה שעה במניין
נוסף המתקיים בעזרת נשים. ומה הדין
כאשר הברית מתקיימת בבית הכנסת.

בעל ברית לא פטר מתחנון את
המתפללים בחדרים הנספחים להיכל
בית הכנסת בו הוא מתפלל, וצריכים
לומר תחנון.

אמנם מתפללים במקום בו תתקיים

הפיתוי הנצרך להיכנס לגן עדן

על המידות וניצחון היצר, בזה
שמלכד השמחה בהתגברות על
התאוות הזמניות, יש לשמוח בה
על השכר הגדול שעומד לקבל על
מעשה זה, וביותר על הנחת רוח
לבורא יתברך הון ומחיה אותנו
בהשגחה פרטית בכל עת.

אך היצר הרע לא מניח לאדם
לשמוח, ומשתדל ומתאמץ למנוע
ממנו את ההתעמקות ושימת הלב
במעשים הטובים שעשה, וזורע
בלבו חששות שונים שמה לא יצא
ידי חובה, או לא קיים כראוי את
המצוה וגורם שהשמחה הטבעית
שאמורה להיות בקרבו של עובד
ה' תהיה ממנו והלאה.

כמבואר בחובת הלכבות (יחוד
המעשה) "עיקר חיילותיו לספק עליך
אמיתתך", כלומר שעיקר עבודת
היצר היא לזרוע ספקות וחששות
שונות בלב עובדי ה', ויותר ממה
שמונע את האדם מקיום המצוות,
מונע ממנו את השמחה שאמורה
לבוא בעקבותיה.

כי יודע היצר הרעויות העצום של
השמחה בעבודת ה' - הן בזה
שכאשר לבו שמוח במעשים,
ממילא הוא דבק במעשים הללו
ונמשך לעשויות עוד ועוד מעשים
טובים, וביותר משום "שהעושה
מצוות בשמחה יש לו שכר אלף
ידות יותר ממי שהמצוות עליו
למשא" (ארחות צדיקים - שמחה),
ובהעדר השמחה מונע את השכר
העצום.

כשילמד המושגי הגר"ש וולבה
דברי חובת הלכבות הנ"ל התבטא
ואמר כי ה'עולם' אומר שאת
היצר הרע מכירים שנים בלבד:
הבורא שבראו והחובת הלכבות. לבאר
ומאריך החובת הלכבות לבאר
כיצד יעורר היצר ספקות בלבך
"מן החזק שבשלוחיו אשר יורה
אותך וילחם בהם במצפון נפשך,
שישתדל לשבש מה שנתברר
לך ולערכב את נפשך במחשבות

"ויקה ה' אלוקים את האדם
ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה"

(בראשית ב, טו)

מבואר במדרש רבה (הובא ברש"י שם)
שלקח הקב"ה את האדם ופיתחו
בדברים נאים להיכנס לגן עדן.
אכן כל המתבונן בזה עומד ותמה
מדוע היה צריך הקב"ה לפתותו
להיכנס בגן עדן, ומי הוא זה שאינו
חפץ להיכנס שם.

אמר על כך הגר"י מקוזמיר זצ"ל:
"עד שאותה תמה בקושיה עצומה
זו על אדם הראשון, תמה על
עצמו".

הנה מונחים לפניך גמרא וש"ע
וכל חלקי התורה הקדושה שהם
מומש כגן עדן, ובכל זאת בטענות
שונות אינך בא לטעום מהם,
וצריכים פיתויים כדי להיכנס
לתוכם, ללמוד ולהעמיק בהם.
אלא שזהו האדם! למרות ידיעתו
והכרתו בגן עדן, הוא לא שש
ונמשך אחר הגן עדן התחתון, וכל
שכן בגן עדן העליון.

היעדר השמחה - עיקר מלחמת היצר

"נעשה אדם בצלמנו" (בראשית א, כו)
בהתחלת התורה מחדש שומה
עלינו לבחון מהי הדרך בה נהגו
רבותינו לפתוח בה את הלימוד.

בגמרא בשבת (א, ב) מבואר שרבה
פתח את שיעורו לתלמידיו
במילי דבדיחותא. ופשוט הדבר
שלא היו אלו דברי ליצנות וקלות
ראש חלילה, אלא דברי חידודין
המושכים את הלב וגורמים
לשמחה פנימית מרוממת
כמבואר שם בגמרא שהוא משום
שאין הלימוד נקבע בנפש אלא
מתוך חדות ושמחה, ואף "אין
השכינה שורה לא מתוך עצבות
ולא מתוך צער... אלא מתוך
שמחה".

אכן יש לנו הרבה במה לשמוח
מכל תיבה ותיבה של תורה,
מכל מעשה טוב ומכל התגברות

הלכה למעשה

«

נסעו התניוק והבעל ברית קודם שהתפללו מנחה, ניתן להקל מלומר תחנון (מין הגר"ש אלישיב).

מנחה לברית

שהתקיימה בבוקר

האם הסנדק והמוהל פוטרים ופטורים מאמירת תחנון אף לאחר הברית במנחה.

המוהל והסנדק אינם פוטרים אלא רק קודם הברית.

ואף שמבואר במשנה ברורה (קלא, כד) שאין אומרים לעולם במנחה, אפילו לאחר ברכת המזון משום שיום טוב שלהם הוא, אך מרן הגר"ש אלישיב אמר תחנון לאחר ששימש בבוקר כסנדק, בחושישו לדעות המובאות במ"ב (ה"ל) שיאמרו. וכן בשבט הלוי (ת, כד, ג, ה).

ומעידים שכן נהג אף החזון אי"ש (זה השלחן או"ח ב קלא).

אמנם חילק רבינו דאבי הבן המתפלל מנחה לאחר הברית לא יאמר תחנון, אף שהציבור אומרים. כיון הסנדק והמוהל אינם אלא בקשר 'מקרי' לשמחה, בשונה מאבי הבן שהוא כההותן עצמו.

ישלמו אחר הצהרים. האם בשחרית אומרים תחנון, שהרי עדיין כלל לא הגיע זמן מילהו.

הברית כיון שהברית

תתקיים ביום זה, בעלי השמחה פוטרים מתחנון ביום שמחתם.

ואף שהורה

מרן הגר"ש אלישיב שאם ימול ביום השמיני להחלמתו, קודם סיום מעת לעת לא יצא ידי חובתו כמי שמול קודם יום השמיני. (כמוכח מרש"י יבמות סד, ב איסורא, שאם מל בשעה שסכנה לוולד "היה ליה מילה שלא בזמנה ואינו דוחה את ושב"ת והרחיב בזה בעונג יום טוב או"ח מא ובאבני נזר י"ד שכו), בכל זאת 'יום שמחתו' הוא ופטר.

בשעת סעודה

האם אומרים תחנון כאשר מתפללים מנחה בסעודת הברית.

למרות שלאחר

הברית לא פוטר מתחנון, כשמתפללים בתוך שמחת הברית, אין אומרים תחנון (משנה ברורה קלא, כד). ואף אם כבר

יזוהר מליפול לעצבות הגורמת לירידה ברוחניות, משום "שכל מצב ומצב שנמצא בה האדם חייב לקבלו בשמחה וברצון, שהרי כל פרשיות התורה אינם סיפורי מעשה בעלמא, אלא נכתבו כדי ללמדנו בינה לדעת היאך חובתנו בעולם.

"כי בידו להביא את האדם לידי מעשי צדיקים, בכדי למלא על ידי זה את רצון היצר. לפעמים יביא את האדם לעצבות ודאגה על אי עליותו לגדלות, או להיפך שידמה לו שכבר הגיע לגדלות. הכל כפי הבנתו (של היצר) במצבו וכוחותיו של כל אחד ואחד לפי ידיעתו בו. וזה העניין שאמר השי"ת לקין למה חרה לך ולמה נפל פניך, לכאורה מה היתה טענת הקב"ה הלא חרה לו על שלא קבל השי"ת מנחתו ודאגתו נכונה. אבל פירוש הדבר כנ"ל כי הקב"ה מעורר אותו כי יתכן שהחרה והדאגה היא מעשה היצר, כי בידו להיטיב שאת ואם לאו לפתח חטאת רובץ".

ומפורשים הדברים בספר התניא (פ) כיון שמקור "העצבות היא ממילי דשמיא, צריך לשיית עצות בנפשו להיפטר ממנה. אין צריך לומר בשעת עבודה שצריך לעבוד ה' בשמחה ובטוב לבב. אלא אפילו מי שהוא בעל עסקים ודרך ארץ, אם נופל לו עצב ודאגה הוא מתחבולת היצר כדי להפילו אחר כך בתאוות ח"ו כנודע. שאל"כ מאין באה לו עצבות באמצע עסקיו והנה בין שנפלה לו העצבות בשעת עבודה בתלמוד תורה או בתפלה, ובין שנפלה לו שלא בשעת עבודה זאת, ישים אל לבו כי אין הזמן גרמא כעת לעצבות אמתית אפילו לדאגת עוונות חמורים ח"ו".

אמנם מורה דרך ומבאר שהדרך להגיע ליגון הנצרך לתשובה שלמה הוא על ידי "קביעות עתים ושעת הכושר בישוב הדעת להתבונן בגדולת ה' אשר חטא לו, כדי שעל ידי זה יהיה לבו נשבר באמת... ומיד אחר שנשבר לבו בעתים קבועים ההם, אז יסיר העצב מלבו לגמרי ויאמין באמנה שלימה כי ה' העביר חטאתו ורב לסלוח, וזו היא השמחה האמתית בה' הבאה אחר העצב".

אכן נראה שהדרך לבחון בנפש פנימה אם הצער על העבירה נובע ממקור הטוב או ממקור הרע, הוא על ידי שיראה להיכן מובילות אותו מחשבות העצב על העבירות שעשה.

אם בעקבות צערו מתמלא לבו בעז ותעצומות להוסיף כח לעבודתו יתברך שלא נהג בה בשלמות הראויה, או אז נראה שהוא צער נכון ורצוי על העבירה שנכשל בה כחלק מחלקי התשובה. אך אם מחמת צערו נופל לעצבות ודכדוך שלא מוסיף לו כוחות לעבודת ה', ודאי שאין זו עצבות מצד הטוב שבו, אלא עצת היצר הרע.

יתן ה' בליבנו ובמעשינו מסילות להתרומם תדיר למען עשות נחת רוח ליוצרנו.

כזבים וטענות שקרים, יטריד אותך בהם מתועלותיך, ויספק עליך מה שנותר לך מאמונתך ודתך".

אמנם בכח השכל הישר ניתן להדוף את הספקות שמטיל היצר בקרבנו, בהיצמדות למה שהשכל בדעתו שיוליכו למעשה הטוב והנכון המוביל בדרך הישר להיטיב לו בזה ובבא.

הגר"י הוטנר דייק שבמאמר הכורא שהאדם ישלוט על בעלי חיים, נאמר (בראשיתא, כו) "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה". מונח בזה ששכל האדם ישלוט על תכונותיו וטבעיו, כך שהשכל הוא זה שנהיג את האדם, ולא שייגרר אחר טבעיו ותכונותיו הבהמיות.

על האדם לדעת שלהבדיל מבעלי החיים הוא היחיד מכל הברואים כולם שהקב"ה נטע בו שכל כדי שלא ייגרר אחרי טבעו.

זאת ועוד, שכל האדם נמצא במקום הגבוה ביותר בגוף האדם, בכדי שהוא יהיה השולט על כוחות ונטיות גופו. וזהו שמברכים בברכות השחר 'אזר ישראל בגבורה' של ישראל ניתנו כוחות מיוחדים להתגבר על טבעם.

צער מעבירה גורם לירידה רוחנית

"למה נפל פניך" (בראשיתא, ד, ו)

לאחר שקין והבל הקריבו קרבנות לקב"ה, ושעה ה' אל הבל ואל מנחתו, ואילו אל קין ואל מנחתו לא שעה, נפל פניו בצער. התגלה אליו הקב"ה ושאלו "למה חרה לך ולמה נפל פניך".

המתבונן בשאלה זו ששאל הקב"ה את קין עומד ותמה, שהרי חרה לקין מפאת דרישתו לרוחניות בראותו שהקב"ה קיבל את מנחת הבל אחיו, ואילו את קרבנו לא קיבל, ולכן נפל פניו. ולכאורה זו מהדרגה עליונה בהיותו שואף ומבקש להשיג מעלות.

ומכל מקום נראה שהקב"ה תבע אותו על כך, והורה לו שמצב זה של נפילת אפיים אינה הדרך הנכונה.

ולהיפך היתה זו תחילת נפילתו של קין ולכן אמר לו 'אם לא תיטיב, לפתח חטאת רובץ'. וסופו יוכיח שירד והידרדר עד שנעשה לרועץ אחיו. ומבואר שאילו לא היה קין מתמרמר על מצבו ומקבל בשמחה, לא היה יורד ומגיע עד לרציחה וכפירה בקב"ה כשאמר "השומר אחי אנכי".

חובה על כל הנכנס בשערי עבודת ה' לדעת להבחין בין עצבות לעצבות. משום שלא כל עצבות על עבירה, היא הנרצית ולא כל צער הנגרם בעקבות כישלון בעבודת ה' היא ההנהגה הראויה.

מבאר המשגיח הגר"י לוינשטיין (אור חוקא) מכתבים סד, דרכי העבודה (שפ) שלפעמים אדם מצטער על עבירה וסובר שהוא מהיגון הנצרך ליסודות התשובה, אך אם יתבונן כראוי, יבחין שכל זה נובע מעצת היצר החפץ להכשילו בייאוש. אלא אף אם נכשל האדם חלילה בעבירה,

הוצאת פירות שביעית לחו"ל

לכמה סעודות בלבד (מין הגר"ש אלישיב). כיון שכל איסור ההוצאה מהארץ הוא שמוא ישהה אותם עד זמן הביעור, ופירות חו"ל צריכים להתבער בארץ דווקא, אך בכמות מועטת לא חששו.

האם מותר להוציא מעט פירות הקדושים בקדושת שביעית כדי לאכול בדרך או שיש בזה איסור משום הוצאת פירות לחו"ל. מותר להוציא לדרך

מוקד ההלכה

שע"י בית ההוראה

0722-133-466

Beithorah.co.il

להנצחה בעלון באמצעות

בקופת בית הוראה הכללי ירושלים שע"י מכון ציוני הלכה

ניתן לשלוח שאלות וכן לקבל העלון מדי שבוע בדוא"ל:

Beithorah@gmail.com

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 338
תשרי תשס"ב

לעומת זאת י"ל להיפך להתיי, משום שיתכן שבקטע החסר אין צריך כלל דופן עקומה, כי אומרים את העומד מרובה משפת המקום הכשר, שהרי ע"י דין דופן עקומה נתקברו הדפנות שבצדדים עד שפת הכשר.

ג. לפי הנ"ל יש לדון מה דין המקום שכנגד הדופן העקומה, דהיינו באופן שהסוכה שלש על שלש מטרים, עם ג' מחיצות כצורת ח', והשלישית באורך ז' טפחים, שהמשך הסוכה מותר מדין פסל היוצא מן הסוכה נידון כסוכה, ויש סכך פסול בפניה של המחיצה השלישית בגודל חצי מטר על חצי מטר, וא"כ אומרים שבפניה הזו הדופן השלישית סוגרת כביכול בסוף המקום הכשר, א"כ מה הדין לשבת בהמשך הסוכה שאחרי הסכך הפסול, האם יש עליהם דין פסל היוצא מן הסוכה, או שמא הם מחוץ להכשר הדפנות, שלא אומרים בזה דין פסל הסוכה [כמו שביאר החזו"א שבפסל היוצא לא הכשירו דבר מחוץ לדפנות, אלא כמ"ש בגמ' ובשו"ע שיש שם ג' דפנות, והחידוש הוא רק שלא אומרים שלא התכוון להתיי את כל הסוכה]. ויתכן שגם זה תלוי בחקירה אם בדופן עקומה הדופן מתעקמת או מתקרבת, [ובזה יהיה השיטה המקרבת לחומרא].

ד. בסוכה שאורכה שלש מטרים, ויש דופן קרובה לשפת המקום הכשר באורך מטר, ואחר כך בשני המטרים הנוספים אין דופן קרובה, אבל יש דופן רחוקה שהיא מצטרפת עם דין דופן עקומה, האם צריך שיהיה חיבור בין שני חלקי הדפנות, כיון שהם רחוקים זה מזה, ואף אינם מכוונים זה כנגד זה, או שמא ע"י הדופן עקומה מתקרבת המחיצה הרחוקה אל הקרובה.

ה. ואם תאמר שבאופן הנ"ל מתחברות המחיצות, מה הדין בשתיים של העריבן, שיש בפניה פתח פתוח, אבל אחרי שנאמר דופן עקומה, יוצא שיש דופן בשתי הזוויות של הפניה.

שאלות אלו נחשבות שאלות קשות, כי אין להם ראיות, ואין הוראות מגדולי הפוסקים, או שיש הוראות סותרות, וקשה להכריע בהם הלכה לכלל הציבור, אך עכ"פ צריך למצוא אותם, לשאול עליהם, ולמצוא את הדרך להימנע מהם, כדי להימנע מסוכה שהיא ספק פסולה, או חלק ממנה בספק.

ויש עוד להרחיב בשאלות קשות, וכל השאלות הנ"ל שכתבנו הם רק בדין דופן עקומה לבד, ויש עוד כהנה וכהנה בשאר ההלכות וע"ע מש"כ בגליון הקודם בענין דופן עקומה מבד המתנדנד ברוח, וכנגד זה מדבר מחורר כמו רשת, ובביאור סברות הדינים. ותן לחכם ויחכם עוד.

סיכום המענה המזרחי לשאלות בכשרות הסוכות

במוצאי חג הסוכות, מסכמים במוקד העירובין את ההתרחבות החדשה בס"ד במענה לשאלות בכשרות הסוכות, ובמסירת השיעורים המיוחדים בביאור יסודות ההלכה והפרקטיקה למאות אברכים, יחד עם פרויקט בדיקת הסוכות שבו מגיעים לסוכה ומוודים את המקום הכשר שבסוכה ואת צורת הדפנות וכשרותם.

כידוע הלכות מחיצות הסוכה אינן פשוטות כל כך, ובהרבה מקרים ישנם ספקות שמא הסוכה אינה כשרה מעיקר הדין. אלא שרוב האנשים אינם יודעים לשאול על הסוכה, כי ההלכות המיוחדות של סוכה, השתיים כהלכתן ועריבן, דופן עקומה במגוון מקרים, צורת הפתח בקרנות, שתי ולא ערב, כל אלו אינם ידועים, ולכן לפעמים מתגלה שסוכה שישבו בה היתה פסולה ממש.

לצורך זה מוקד העירובין משקיע מאמצים רבים ללמד את ההלכות בצורה מסודרת ומורחבת, כדי שהאברכים ידעו לשאול, ידעו לענות על מה שיש תשובה, וגם ידעו על מה לא לענות כאשר אין הלכה פסוקה.

אם באתרוג מהדרים כל כך ק"י במצות סוכה

במהלך השיעורים הדגשנו שוב שיש דברים שנחלקו בהם פוסקי זמנינו, ולפעמים יש נטיה להתירם, אבל אם אנו יכולים להוסיף עוד מאמץ קטן, עוד דופן אחת לחבר, עוד רשת לקשור, עוד מאה שקלים לשלם על סוכה מהודרת יותר, ודאי שזה משתלם, וגם מתבקש. הרי אם במצות אתרוג שהוא יום אחד דאורייתא פעם אחת, ושאר הימים מדברגן ברור לנו שמוסיפים בשביל הידור מצוה, ואפילו בבלעטלך שאינם פוסלים לכו"ע, ק"י במצות סוכה שהיא מדאורייתא כל שבעת הימים, וכמה פעמים ביום, ודאי שיש לנו להתאמץ בעשייתה בהידור אף בדברים שאינם מעכבים ממש, ובודאי בדברים שיש מפוסקי זמנינו פוסולים אותם.

דוגמאות לשאלות קשות בנושא דופן עקומה

מתוך השאלות הרבות שאי אפשר לפרטם כאן, נזכיר מעט מהם, שיהיה לתועלת לקוראים הנפלאים. ניקח לדוגמה את הנושא של דופן עקומה, שנאמר בו שאם יש סכך פסול בציד הסוכה יותר מדי טפחים, שהוא פסול את המקום שתחתיו מלהיות סוכה, מ"מ ניתן לומר שהדופן מתעקמת וממשיכה בתקרה ובכך מגיעה לסכך הכשר, ובתנאי שהמרחק פחות מדי אמות ויש בזה כמה שאלות ידועות.

דופן עקומה מצורת הפתח ועומד מרובה

א. כאשר תחת המקום הפסול אין דופן ממש, אלא צורת הפתח [גגון בהמשך הדופן כמ"ש בס"י תר"ל ס"ה], האם ניתן לומר בה דופן עקומה, כיון שצורת הפתח אינה יכולה להתעקם. ואולי זה תלוי בשאלה האם ההלכה של דופן עקומה מעקמת את הדופן או מקרבת את הדופן, שלקרב אפשר לומר גם בצורת הפתח.

ב. כמו כן כאשר יש עומד מרובה באותה דופן, דהיינו שבאמצע הדופן הראשונה או השנייה שאורכה שלשה מטרים, יש פתח בלי צורת הפתח [לאחר ה' טפחים]. והוא כשר מדין עומד מרובה, ויש מעליה סכך פסול ד' טפחים, האם שייך לומר שגם בקטע הפתוח שהוא רק כאילו סגור, יש גם דין שהכאילו הזה מתעקם. או שמא אין להכשיר את הדופן באופן זה. ועוד יש להוסיף בעומק העיון, האם זה נחשב שתי הלכות, דהיינו כמו שביארו האחרונים שאין אומרים דופן עקומה מדופן שהיא רק גוד אסיק, מחמת שאין אומרים דופן עקומה מדבר שהוא רק דיני, כך אין אומרים מפניצת עם עומד מרובה, שאינה דופן אלא דבר דיני [עוד פחות מגוד אסיק]. וא"כ הסוכה אינה כשרה.

אבל במקרה זה וכמו בהרבה בתים, שעושים מבנים קיר גבס, אע"פ שהגבס לא יכול לעמוד בלי הברזל, י"ל שדומה למש"כהחז"א שגם קיר בטון שאינו יכול לעמוד בלי הברזלים שבתוכו כשר. ולמעשה המתקין של המסגרת והקירות הביא מראש עוד שני עמודי עץ, ואמר שלפני סוכות יתחבו אותם תחת המסגרת, כדי שהיא תוכל לעמוד גם בלי החיבור לקירות האלו. אבל מצד הדין י"ל שיש להתיר מהטעמים הנ"ל. ועיין בזה.

מהפך משמעותי בעשיית העירובים מדברים טובים

ללא מאילתורים

בימי הסוכות עסקנו גם בדאגה להכשרת העירובים במקומות רבים, ואף בחצרות הבתים, שבהם עשו אברכים עירובים פרטיים. יש לציין שגם הדברים האלו עברו שינוי גדול בשנים האחרונות, שגברה המודעות של הציבור לבנות את העירובים מדברים חזקים וטובים, ולא מאילתורים שיש בהם הרבה בעיות הלכתיות. לדוגמה [מתוך המקרים שהיו בשנה זו], כאשר עושים את העמוד של צורת הפתח ממקל של מטאטא, כמעט ודאי שהוא יהיה עקום מעט, והחוט לא מכוון כנגד חלקו התחתון, אבל אם עושים אותו מעמוד של הסוכות שרחבו עשר ס"מ, ומעמידים אותו ישר, רוב הסיכויים שגם עם נטיה קטנה ישאר החוט מכוון כנגד חלקו התחתון. כמו כן אם מאלתרים לחי ממשטח [רפסודה], או מקרש זרוק שיש בו חורים, נכנסים לשאלות של דיני פתחי שימאי, אבל אם משקיעים חמישים שקל ועושים אותו מקרש מסודר, יוצאים מכל הבעיות האלו.

וזה דבר משמח מאוד, שצריך להמשיך להעביר אותו הלאה, שווה להשקיע בעירוב מקצועי, ולא להיות חכם באילתורים, כי זה על חשבון הכשרות ממש, ורוב הציבור אינו מודע לכל מגוון הבעיות שיש בכל מיני אילתורים. וכאשר עושים מחומרים טובים, נשמרים מחששות רבות.

לחי מארזנית של מגירות

בימי חול המועד באחד מהישובים שהגענו לפקח על הנעשה, היה מקום אחד שהחוט של העירוב היה תפוס מחוץ לרוחב העמוד, דהיינו מהצד, והעירו את הדבר לאחראי הבדק. הוא הבין את הבעיה, ואמר שיסדר אותה לפני שבת. לאחר מכן הוא אמר לנו שהעמיד לחי יפה.

כשהגענו אחר כך לבדוק מה הוא עשה, ראינו שהוא העמיד ארזנית של מגירות, שהיא גם בולטת ואינה ישרה, וגם יש באמצע רוח ללא מגירה, שאמנם יש ברוח הזה לבד, אבל זה שתי סיבות לדין פתחי שימאי, שכן לא עושים פתח בצורה משונה כזו. [וזה מלבד הבעיה שהיה לחי רק בצד אחד, ולא תחת החוט שיוצא לצד השני, שגם הוא לא היה קשור טוב].

הערנו על כך לאחראי, והוא התפלא מה לא טוב במה שהוא עשה, זה נראה לו מאוד ידידותי ומכבד, ממש מקורי. אמרנו לו שהכל נכון, אבל עירוב וצורת הפתח עושים רק מדבר ישר וחלק, לא מחפצים שאינם מתאימים. כמוכן שאם רק זה הענין, אין לפסול לגמרי בדיעבד, כיון שיש מהאחרונים שהקילו בפתחי שימאי בעירובין, אבל כבר פשטה ההוראה להחמיר בזה כמ"ש בכמה מקומות ואכמ"ל, לכן יש להרחיק מלהשתמש באילתורים כאלו.

מחזוריים חדשים ללימוד הלכות עירובין למעשה

לקראת תחילת זמן חורף, אנו נערכים לפתיחת מסגרות חדשות ללימוד הלכות עירובין למעשה, והפעם מקוים להרחיב את המעגל, ולהגיע גם לערים נוספות בעז"ה, בעיר בית שמש, ויתכן שגם בעיר עפולה או ברכסים [תלוי גם בכמות הנרשמים].

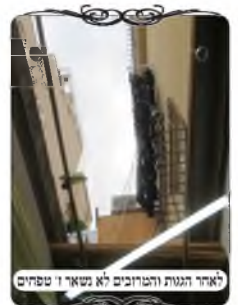
ניתן לפנות ליצירת קשר והרשמה בטל' -055-

678-3323

יהי ה' עימנו, וירחיב גבולינו בתלמידים, למען כבוד שמו יתברך, וחיוזק שמירת השבת בכל עיר ומושב.

במקביל להעמקת העיון בהלכה ובפרקטיקה, ובמענה לשאלות הרבות, זכינו גם לאפרושי מאיסורא, ולזכות משפחות שלא ידעו שהם יושבים בסוכה פסולה, שידעו לתקן אותה בשנה זו. וזה בעיקר מחמת השכנים שבונים גגות מעל הסוכות של שכניהם בקומות התחתונות, ואינם שמים לב שהם פוסלים להם את הסוכה. ולפעמים גם סתם מרזב או חתיכת פח קטנה יכולה לפסול.

בשנה זו היינו בסוכה אחת באזור גן ורשא בבני ברק, שהאברך קרא לנו לבדוק את העץ שכנראה פלש מעל סוכתו, וסיכך עליו בסכך פסול. הגענו אליו ומדדנו, ואכן העץ כיסה על סוכתו, והצענו לו את הכלי

המיוחד של העירובים לגיזום עצים בגובה רב, וכך יוכל להסירם. אך לפני שהבדק יצא הוא הביט על שאר הסוכה, והבחין שאין לו שיעור סוכה. במקרה זה הסוכה שנבנתה במסגרת השיפוצים היתה בסוף החדר כנהוג, באורך שנים וחצי מטרים וברוחב 70 ס"מ, אבל לא לקחו בחשבון שאחרי שהשאירו חור 70 ס"מ, בא הקבלן ועשה גגון שמעליו יש מסגרת מפח שלא יכנסו גשמים, ורוחב המסגרת המקובלת כיום היא 15-20 ס"מ, יוצא שנשאר לו פחות מד' טפחים של סכך כשר. ואע"פ שפחות מג' טפחים של סכך פסול, כשר גם בסוכה קטנה ומצטרף להשלים (שו"ע סי' תרל"ב ס"א). אבל זה דוקא כשהמקום הפסול הוא פחות מג', משא"כ כאן שהוא פתוח לחדר, הורו הפוסקים שנחשב כהמשך של החדר, דהיינו שיש בו יותר מד' טפחים, ואי אפשר לצרף אף מעט ממנו. וא"כ הסוכה פסולה ממש.

הפתרון במקרה זה היה, לעשות דופן בחדר תוך ג' טפחים לתחילת הסכך הכשר, ובזה מקטינים את גודל החדר של הסוכה, ואז באמת יהיה החלק הפסול פחות מג' טפחים, ויצטרף עם הכשר לשיעור ז' טפחים. [וכמ"ש החזו"א (או"ח סי' קמ"ד ס"ק ב') להתיר, ואע"פ שבמשנ"ב (סי' תרל"ב שעה"צ ס"ק י"א) נראה שפוסל כמשמעות המג"א, מ"מ הורו הפוסקים להתיר בזה].

התברר שהשכן שבנה בגג לפני כמה שנים פסל את הסוכה

סוכה אחרת שבדקנו באזור רחוב הרב כהנמן, שהאברך הזמין אותנו לבדוק בסוכה שיושב בה כמה שנים, ותמיד בדק את השיעור הכשר ביחס לפח הבולט מסביב לגגון שלו, אבל כעת שם לב שבגג שבקומה אחרונה, שבנו יחידות דיור לפני כמה שנים, יש עוד גג שבולט יותר. הגענו ומדדנו, ונמצא שנותר בסוכה רק 52 ס"מ מקום כשר, כלומר אין בה שיעור סוכה. האברך ומשפחתו הצטערו על העבר, והצענו להם גם כאן את התיקון הנ"ל ע"י דופן, אך זה היה קשה להסתדר לשבת בסוכה זו עם ילדים, ומיד פנו לחפש קרוב משפחה שיארח אותם לכל ימי החג.

כמובן יש לציין שבדיני חושן משפט בדרך כלל, חובת השכן העליון לפרק את הגגון ולקצר אותו, באופן שלא יפסול את סוכת הדירה התחתונה, כאשר הוא בנה אחרי שהיתה למטה סוכה. ויש לשאול כל מקרה לגופו. וכבר השנה היינו שותפים גם למקרים בהם ניתנה המדידה לשכן בקומה העליונה, והוא הזמין בעל מלאכה וחתך את הגגון על פי נתונים אלו. וצריך המזיק לשמור שלא יזיק, וצריך הניזק לשים לב שלא יפסיד את מצות הסוכה.

דין מעמיד בקירות איסכורית בסוכת מרן רה"י

בין הסוכות שביקרנו, נקראנו גם לסוכת מרן רה"י הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א, לאחר שבשנה האחרונה חל שינוי בגגון שמעל הסוכה, הוזמנו לבדוק את הסוכה, בהשתתפות רבינו רה"י הגר"א גרבוז שליט"א. בבדיקת הסוכה עלו נידונים רבים בהלכה ובשיטות הפוסקים, ונביא כאן אחד מהדברים שנוגעים בזמנינו להרבה סוכות.

במרפסת הסוכה עשו קירות מאיסכורית הנקרא פאנל, שהן עשויות מפח לבן, שבאמצע יש שכבת קלקר. והמסגרת של הסכך היתה מחוברת להם, והתעוררה השאלה האם יש בזה חיסרון בדין מעמיד בברזל, שהוא דבר שאינו כשר לסיכוך, [וכן מצד מקבל טומאה לאחר שתלוש וחיברו]. אבל כידוע כתבו הראשונים שאין פסול מעמיד בקירות, כי אין חשש שיסככו בהם. אבל בקירות אלו שהדרך לסכך בחומר זה יתכן שיהיה אסור. וכן יש מהפוסקים שאסרו כאשר ניכר שהוא ברזל כגון שאסרו לחבר לסורגים המשמשים כמו קיר.

קדושת בתי מקדש מעט

בהכוונת הגרמ"מ לובין שליט"א רב שכונת רמת אהרן בני-ברק

דבר המערכת

ההתכנסות והפעילות בעניין, שבזמן שנמצאים ב'כולל' לפרוש מהעולם במידה מסויימת, להיות 'בבית המדרש' כמסמרות נטועים.

מכתב התקנות נשלח בהוראת מרן למרן הגר"ש אלישיב זצ"ל וזכיתי להיות בחדרו הקדוש. הרב אלישיב עבר בעיון רב על התקנות ותיקן ושינה כמה דברים. כשהגיע לנושא של פקוח נפש, שאל מה הכוונה. וכשאמר לו בשם רבינו זצ"ל, שאל אם רבינו אמר במוחלט או שהסתפק. למעשה הורה הרב אלישיב שכיון שרבינו לא אמר לעשות כך אלא רק דן בדבר, אין לעשות תקנה מספק. וזה עפ"י תשובת הריב"ש שאין לעשות תקנה מספק. ועל כן שינה את הנוסח שבמקרה כזה יוכל לדבר בידיעת ראש הכולל ושה יהיה לא ברבים כמו שנכתב במכתב שכתבו. והיה אז הדבר לאות שמרן הרב אלישיב מכריע על פי דעת רבינו. שאם אמר במוחלט יש לתקן וכיון שאמר בדרך אפשר אין לתקן מספק. עכ"פ כל הנוכחים באותו מעמד נוכחו עד כמה רבינו עומד על המשמר, שמירת צביון בתי המדרשות והכוללים והעמדת תלמידי חכמים.

ב'אסרו-חג סוכות' חל היארצייט השלישי למרן פוסק הדור הגאון רבי שמריהו יוסף נסים קרליץ זצוק"ל. ברצוננו להביא דברי חיזוק ממרן זצ"ל בענין ההימנעות מהחזקת מכשיר ה'פלאפון' בביהמ"ד, הדברים נאמרו ע"י הגאון רבי אשר ברסלויער ראש כולל הר"ן ב"ב בהספד אשר נשא על מרן זצוק"ל, והובאו בספר 'זימת עבד ה' המלוקט בו הספדים על מרן זצוק"ל:

זכיתי לראות את גדולי העולם עד כמה חרדו על 'פלאפונים בכוללים', כשהתקנות יצאו משלושת הרועים, מרן רבינו, ומרן הגרא"ל שטיינמן והגרמ"י לפקוביץ זכר צדיקים לברכה. בשנת תשס"ג התכנסו גדולי ישראל יחד עם ראשי כוללים בבני ברק ע"מ לבצר את היכלי התורה ולתקן תקנות בעניין השימוש בטלפונים ניידים בזמן הסדרים. ההתכנסות התקיימה בראשות גדולי ישראל, ורבינו נשא דברים והפתיע את הנוכחים כשאמר בתוך דבריו שיתכן שיש למנוע מלהגיע עם טלפון נייד גם במצב של פקוח נפש, ובמצבים כאלו יתכן שעדיף שהאברך ישאר בבית ולא יפרוץ את התקנה הנצרכת כל כך. בדבריו אלו חידד רבינו את חשיבות

ביחור הלכה

קפנדריא: בשו"ע סע' ה', היו לביהכ"נ שני פתחים לא יכנס בפתח זה לעשותו דרך לצאת בפתח השני לקצר דרכו.

א. מקום שא"א להגיע אליו אלא דרך בית המדרש ליכא הך חומרא דקפנדריא אלא דמ"מ י"ל דהנכנס לצרכו צריך ללמוד מעט.

ב. אם נכנס לביהכ"נ לקחת ספר, י"ל דהוי כצורך מצוה דמותר לעשותו קפנדריא כמבואר ברמב"ם ועיין ביה"ל.

ג. אם נכנס ללמוד בביהמ"ד וחדר המעילים ממוקם פנימי לביהמ"ד, מותר לו להניח מעילו קודם שילמד ולא חשיב קפנדריא כיון דמטרתו שיוכל ללמוד ללא הכבדת המעיל.

ד. ביהכ"נ שעשו אותו באופן זמני, בביה"ל (סעי' י"א ד"ה להשתמש) כתב שבתוך הזמן תשמישין כאכילה ושתייה מותר לעשות בהם, אבל חשבונות וכו"ש שחוק והיתול אין לעשות בהם, ע"ש. ודן קפנדריא לא נזכר, והגאב"ד דפוניבו זצ"ל חשש בזה לאיסור. (והיה זה בזמן המלחמה בשנת תש"ח שהישיבה למדה בפרדס (ברמן) והתפללו בבית האריזה, והיו עוברים דרך בית האריזה למקום הלימוד).

עליה שע"ג בית הכנסת: השו"ע סי' קנ"א סי"ב כתב, יש ליזהר מלהשתמש בעליה שע"ג ביהכ"נ תשמיש קבוע של גנאי כגון לשבב שם. ושאר תשמישים יש להסתפק אם מותר להשתמש שם. וברמ"א, וכל זה דוקא בביהכ"נ קבוע שנבנה מתחילה לכך, אבל בית שיחוד לאחר שנבנה לביהכ"נ מותר לשבב עליו. ובט"ז כתב, ונראה דכ"ש אם בשעה שנבנה ביהכ"נ נבנה בית דירה למעלה ממנו דשרי לדור שם דהו בודאי לא הוקדש כלל למעלה, אבל תשמיש של בזיון מאוד נראה דבכל גוונא אסור כגון עכו"ם או טנוף דהא בסי' נ"ה אמרינן דאלו מפסיקין לענין צירוף לענות אמן אע"ג דאין מחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים כ"ש כאן דדבר מאוס יפסיק את התפילה של ביהכ"נ לעלות למעלה לשמים ע"כ אין לעשות כלל ביהכ"נ אם יש למעלה ממנו דבר מאוס וכו' ואני בילדותי הייתי גר בק"ק קראקא עם בני ביתי בבית מדרשי שהיה למעלה מביהכ"נ ונענשתי הרבה במיתת בניי ותליתי בזה. ובמג"א ע"ד הרמ"א שכתב שבית שיחוד לאחר שנבנה לביהכ"נ מותר לשבב עליו, כתב המג"א ומ"מ שומר נפשו ירחק מזה.

א. בית הכסא שמעל ביהכ"נ, בכדי שלא להשתמש בגג ביהכ"נ היה מקום לעשות שתי יציקות, אמנם לטענת הסי"ד דדבר מאוס יפסיק את התפילה של ביהכ"נ לעלות למעלה לשמים אפשר דאין מועיל בב' יציקות.

ב. מקום שמשתמשים מע"ג ארון הקודש אפשר דמהני לעשות גג כפול עם חלל ביניהם וא"צ שתי יציקות כדי שלא להשתמש בגג ארוה"ק וצ"ע.

מפסקי מרן פוסק הדור רבי שמריהו יוסף נסים קרליץ זצוק"ל,
[מלוקט מספר 'חוט שני']

גובה בית הכנסת: איתא בתוספתא דאין בונין ביהכ"נ אלא בגובהה של עיר שנא' 'בראש הומיות תקרא'. ובגמ' שבת י"א איתא כל עיר שגגותיה גבוהין מביהכ"נ לסוף חרבה שנא' 'לחומם את בית אלקינו ולהעמיד את חורבותיו'.

א. ביהכ"נ צריך להיות גבוה משאר בתים, ומבואר דלאו דווקא הבנין עצמו צריך שיהיה גבוה משאר בתים אלא אפילו אם הוא בנוי במקום גבוה ומחמת כך גבוה משאר הבתים.

ב. סגי במה שקצה העליון של הבנין גבוה, וכגון מעקה של הגג שהוא צורה של חלק מן הבנין הוא יהיה גבוה משאר הבתים. [ושאלנו למר"ר הגרמ"מ לובין שליט"א: מה הדין במעקה העשוי מסורגים שאין ניכר כלפי חוץ אלא ע"י התבוננות? והשיב מו"ר: דווקא אם ניכר שהוא חלק מהבנין].

ג. היחס של גובה ביהכ"נ לשאר הבתים היינו מקום השימוש שבבתים שלא יהיה גבוה מבנין ביה"כ, וע"כ מגדלים שאין משתמשים שם וכן גגות הבתים לא איכפת לן שיהיו גבוהים מביהכ"נ, ומזה נלמד שאין להשתמש בגג ביהכ"נ (ועיין עוד לקמן).

אכילה ושתייה לתלמידי חכמים: דעת המחבר בסי' קנ"א ס"א, דלת"ח הותר אכילה ושתייה בביהכ"נ ובביהמ"ד מדוחק (דהיינו שהיה מקום דחוק לתלמידים, מ"ב), ודעת הרמ"א דביהמ"ד אפילו שלא מדוחק שרי, ודעת המג"א דלת"ח זהו תמיד דחק דאם יצטרך לילך לביתו לאכול ולשתות יתבטל מתלמודו. ובמ"ב ובשעה"צ כתב להקל כדעת הרמ"א ובצירוף דעת המג"א.

א. אין להקל לת"ח שיחה בטילה בביהמ"ד (וכמבואר במשנ"ב קנ"א סק"ו) ואם צריך את חברו לדבר רשות צריך לצאת לחוץ, אבל מותר לדבר לצורך מצווה כגון שמותר ללווה לפרוע חובו דהרי מקיים מצוות פריעת חוב. וכן מותר ליתן צדקה לעניים, אבל לעניים עצמם יש מקום לדון מה ההיתר לאסוף כסף בביהמ"ד, ולמעשה בוודאי א"א למונעם. [הוספת מו"ר הגרמ"מ לובין שליט"א: ועיין ר"ן במגילה כת; ועיין עוד גמ' סוכה נא: במעשה דאלכסנדריא של מצרים].

ב. לדעת הרמ"א שמותר לת"ח לאכול בביהמ"ד (דחשיב כביתו) היינו אם לומד בביהמ"ד בקביעות (ולא רק בארעי), ומסתברא דה"ה אם לומד בכמה בתי מדרשות כולם נקראים ביתו, אבל אם לומד בביתו יתכן דאין ביהמ"ד נחשב ביתו.

ג. מקום שאומרים שם שיעורים קבועים כגון חדר שיעורים הוי ביהמ"ד.

לעילוי נשמת מרן רשכבה"ג רבי שמריהו יוסף חיים בן רבי יעקב ישראל קניבסקי זצוק"ל

לרפואת הגר"ר אלחנן בן שרה סימון, ראובן בן טלאת, רפאל בן רייזל. ולישועת שרה אסתר בת מיכל מישל. ולע"נ האוון רבי מנחם מנדל בהרה"ח רבי אריה

תאורת בית הכנסת: השו"ע בסי' קנ"ד סי"ד כתב אין מדליקין נר של הדיוט מנר של ביהכ"נ ויש מי שאומר דהנ"מ בעוד שדולקין למצוות אבל כשצריך לכבות מותר. וברמ"א, מיהו לא נהגו ליזהר בכך ומדליקין בהן נר שהוא לצורך גדול ואפשר ג"כ שדעת ב"ד מתנה בכך וכן בכל הדברים שנהגו להקל בדברים כאלו והוא מהאי טעמא.

א. הקורא עיתון או דברי חול בביהכ"נ מלבד מה שעובר על עצם כבוד

בית הכנסת, אם קורא לאור שבביהכ"נ הו"ל משתמש באור נר ביהכ"נ לצורך חול.

ב. מה שמאיר מחוץ לביהכ"נ אם אינו ניכר שמשמש לאור ביהכ"נ לא הוי לזולז ושרי.

ג. נרות ופנסים שונים המיוצרים עבור בתי אלילים, מ"מ הרי לא נשתמשו בהם הגויים ע"כ מותר להשתמש בהם.

הנהגות ממרן פוסק הדור בענין כבוד בית הכנסת ובית המדרש והתפילה

מאת הספר 'יומת עבד ה' שמלוט בו הספדים על מן צוק'

*** כיצד מחנכים ילדים ב'כבוד בית הכנסת'** סיפר בנו הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ שליט"א, רב ביהכ"נ 'הליגמן' ב"ב. שכשהייתי ילד שוחחתי עם חבריי בזמן התפילה, אחרי התפילה אמר לי רבינו, **אל תבוא לביהכ"נ במשך חודש, אתה עדיין קטן ולא יודע להתנהג כראוי.** כך חינך רבינו באופן חיובי בלי לפגוע, וגם לתת את האתגר לרצות להיות גדול.

*** כיצד צריך לקבוע זמני תפילות בבית הכנסת** סיפר מו"ר חתנא דבי נשיאה הגרמ"מ לובין שליט"א. ידוע שיש מחלוקת איך להכריע במחלוקת הגר"א והמג"א לגבי סוף זמן קריאת שמע, בספר חזו"א מצדד כהגר"א ולא הכריע, אמנם יש שמועות שגם למעשה היקל בזה, שנתן שבחורים ימשיכו לישון עד זמן הגר"א. מו"ח זצ"ל מאד חרה לו דבר זה, לא יתכן שתהיה הנהגה של בן תורה לכתחילה כסוף זמן ק"ש של הגר"א אף אם כך הדין. **ואצלו בבית הכנסת לא נתן שיהיה מנין בזמן ק"ש הגר"א, כי היה ברור לו שהנהגה של בן תורה לא יתכן שתהיה באופן שלפי המג"א עובר בדאורייתא בכל יום.** ובפרט שזה קובע את כל צורת הנהגת היום של האדם שצריכה להתחיל עם מה שכתב ברמ"א 'שיותי ה' לנגדי תמיד' ואילו ללכת לישון מתוך ידיעה שהולך לקום בזמן ק"ש המאוחר זה מטביע חותם לא ראוי על האדם. האמת נשארה אמת, לא התפעל מהטענה שהחזו"א עשה מעשה אחרת, [ואדרבה: אתה רוצה להיות כמו החזו"א?!] תקום להתפלל כוותיקין כמו שהחזו"א היה קם!].

*** כיצד צריך להיראות 'כולל'** סיפר הגאון רבי נחום משה גוטנטג שליט"א אב"ד בד"ץ ב"ב, כאשר בנו את כולל חזו"א היה ויכוח גדול כי הנדבנים רצו לעשות את זה יותר יפה, הוא התנגד הוא אמר שתלמיד חכם לא יכול להתרגל לחיים כאלה, **בית הכנסת כן אפשר לעשות יותר יפה, אבל כולל לא!** כי תלמיד חכם צריך לדעת להסתפק במועט.

*** עליה לתורה** סיפר בנו הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ שליט"א, ההנהגה שלו שאני זוכר מאז שהייתי ילד וכך היה תמיד, **כשהיו קוראים לו לעלות לתורה הוא היה רץ לבימה, כיון שכתוב שצריך לרוץ זה כבוד התורה, יש כאלה שקוראים להם 'עמוד' הם לא מזדרזים, זה לא נכון, כשקוראים לעלות לתורה צריך לרוץ מיד.** סיפר לי הרב אליהו שליזנגר רבה של גילה, שבילדותו היה מתפלל עם אביו בביהכ"נ 'הליגמן', וזה נחרט לו ההנהגה הזאת של כבוד התורה, איך שאבא היה רץ לעלות לתורה, וכך הוא הנהיג בביהמ"ד שלו.

*** להגיע לבית הכנסת מוקדם - הכנה לתפילה** סיפר נכדו הג"ר יעקב ישראל קרליץ שליט"א, **הוא תמיד הקפיד בכל תפילה לבוא לבית הכנסת כמה דקות קודם, לפחות עשר דקות רבע שעה ולפעמים אפילו יותר, כדי להתכונן לתפילה, והוא היה יושב במקום שלו ומתכונן לתפילה,**

בינתיים הוא היה מוציא מהארון שלידו כרך מהטור והיה לומד עד שמגיע הזמן של התפילה. לפעמים כשכבר היה יותר סמוך לתפילה הוא לא היה מוציא ספר מהארון, הייתי שואל אותו להביא איזה ספר בינתיים, הוא היה מצביע לי על הסידור ואומר לי **אני מתכונן לתפילה, לפעמים הוא היה לומד בהלכות שכתובות בסידור, אבל רוב הפעמים היו רואים אותו מרוכז ומתכונן לתפילה, וכמובן שהתפילה היתה בהתאם, הקריאת שמע שלו, כמו שכולם מספרים, שזה היה ממש מעמד של קבלת עול מלכות שמים.** [זכורני בעשרה בטבת תשע"א שחל ביום שישי, ובהוראתו התפללו בביהכ"נ מעט מוקדם מ-40 דקות אחרי השקיעה, מיד כשהגענו לבית אחרי התפילה הוא התיישב במקומו ועוד קודם הקידוש הוא קרא שוב קר"ש בדבקות ורק אחר כך עשה קידוש].

אני זוכר פעם אחת שהוא התעכב לפני שהוא יצא מהבית, זה היה כבר עשר דקות לפני מעריב, הוא עמד לצאת מהבית וראה את השעה, **אז הוא אמר כבר איחרנו, שאלתי אותו שהרי הדרך לוקחת לכל היותר עשר דקות, אז אנחנו נספיק, הוא אמר לי צריך לבוא לתפילה לכל הפחות כמה דקות קודם, בסוף היה שם אחד מבני הבית שהציע שהוא יסיע אותו ברכב ואז זה יקצר את הזמן והוא יוכל לבוא כמה דקות קודם.** וכך הווה. [אבל היה פעם אחרת בליל פורים שהוא התאחר קצת, ובגלל שאמרו לו שמחכים לו בבית הכנסת, הוא כן הסכים ללכת לביהכ"נ אפי' שהוא ידע שמיד שהוא יבוא יתחילו להתפלל, מסתבר שכיון שהוא הבין שהציבור שבא במיוחד יצטער שהוא לא בא, ואולי גם בגלל המעלה של 'ברוב עם'].

והוסיף לנו (לגלילוננו) נכדו הג"ר נחום מאיר אוסטרין שליט"א, שהנהגה זו היתה קבועה אצלו תמיד, וזוכרו שבהיותו צעיר לימים שבת פעם עם סבו מרן זצוק"ל בשכונת מקור ברוך בירושלים, ומרן כדרכו קם מוקדם להתפלל תפילת שחרית כוותיקין, והגיע עם סבו מוקדם מאוד לביהכ"נ ומצאו שהיה ריק מאדם. ובהזדמנות אחרת שמע מאחד השכנים מהבניין הסמוך לבית מרן זצוק"ל, שפעם אחת ראה את מרן בעוד ליל כשעה לפני תפילת שחרית הולך לבדו ברחוב, ניגש אליו ושאלו מה עושה הרב בכזאת שעה מוקדמת? ענה לו מרן, שהוא התעורר והוא מפחד לחזור לישון שמא לא יקום בזמן לתפילת שחרית ולכן החליט לילך לביהכ"נ מוקדם. ועוד הוסיף לנו נכדו שמרן זצוק"ל היה מאוד מקפיד על כבוד התפילה, והנהיג שהש"ץ יגש לעמוד כבר החל מפסוקי דזמרה ולא רק בישתבח.

*** מכירת חמץ** סיפר לנו בנו הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ שליט"א, שהנהגת אביו בענין מכירת חמץ בביהכ"נ 'הליגמן' היתה, לביהכ"נ היה חדר צדדי ושם היה מקפיד מרן לקבל את טפסי המכירת חמץ, לאחר זמן בס"ד נתרבו המתפללים והתחילו להתפלל גם במקום זה [מה שבתקופה מאוחרת יותר נהיה רשמי ה'בית שני' של ביהכ"נ] נמנע מרן מלקבל שם את טפסי הציבור, ועבר לקבל את הטפסים ב'מחסן' [מה שנהפך למטבח ביהכ"נ], ועם זאת לא מחה באלו שמילאו את הטפסים במקום הקדום.

סיפור השבוע

כאשר הסתיימה התפילה חזר מידועינו אל המנכ"ל והלה אומר לו יש לך מזל יותר משכל. "לא מזל - אלא תפילה" עונה האיש - מה העניין? ובכן הגיעו לכאן הבוקר נציגי מס הכנסה וביקשו לבדוק תיקים, אמרתי שפתיחת תיקים היא בסמכותו של בעל הבית, מיד אתקשר ואזמין אותו לכאן. אך לא ענית, ארבעים דקות הם המתונו ונמאס להם, הם ביקשו לראות חוזה שכירות של המקום, עיינו בו והפליטו נראה תקין, עזבו את המקום ואף נתנו אישור שהכל תקין.

הוא נזכר שלפני שמונה חדשים קרה כדבר הזה ואז הוא הגיע למפעל, הנציגים החזיקו אותו עד חצות ורק אז רץ לחטוף תפילת שחרית.

איש עסקים ניהל מפעל גדול, הוא נהג להתייחס בבוקר לפני התפילה לשאלות דחופות שהתעוררו במפעל (נגד ההלכה!!!).

כעבור זמן כאשר למד את הגמרא במסכת ברכות יד ע"א אמר רב אידי בר אבין אמר רב יצחק בר אשיאן אסור לו לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל שנא' צדק לפניו יתלך וישם לדרך פעמיו, קיבל על עצמו שלא יעסוק בשום עניין קודם התפילה.

כבר למחרת הגיע הניסיון הראשון, המנכ"ל על הקו, המנכ"ל?! אולי הקבלה שלי לא כוללת אותו? - חשב האיש, אך מיד הוא התעשת והחליט "אני לא עונה" - ויהי מה, המנכ"ל לא הרפה, מתקשר שוב ושוב.

גליון זה נחנך ע"י פ.ב.ש.ה.
לע"נ רבי יוסף ענגיל זצ"ל
להצלחה בכ"ע וכל מילי
דמיטב

בראשית תשפ"ג גליון קכו שנה ד

מליצי יושר

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי חן וחסד ושלמה רבא
מן שמיא ועיניכם תראנה בנים
ובני בנים כשתילי ויתם סביב
לשולחנכם, חכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם וכו',
בני חיי ומחוני טב.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל ביקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אריה לו
למליץ. וכ"כ הגה"ק רבי צדוק הכהן
מלובלין ז"ל: הבטיח הגאון שיעשה
טובה לכל המשתדלים והמסייעים
בהוצאת היבריו לאור, וכן היה באמת
שעשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למנן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגה"ק מקווינלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכ"כ השם משמואל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימינים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמוד או יפרסם דבריו
אני אטיב עמכם להמליץ טוב בעדכם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איזה מזמורי תהלים
ג"כ אשתחוה גם אני לפני שומע
קול בכיות עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפילתי עמכם
לשוב להם כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחיאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו:
בקשתי שטוהה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוזי, אקוה שלא להיות
כפוי טובה ה', ובעולם האמת
אקוה כי לא יבושו בי תומכי.

אתון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארענשטערן זצ"ל
בהספדו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסייע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אנשייל הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי להתפלל
בלי נדר בכל יום על כל אלה שיעיינו
בספר, ויגידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב.
וכל הלומד בספרי חכה לירוש',
והצלחה בכל טוב, בזה ובבא
אוסטלה גדולה בבית לכל הדברים.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הג"ר שלום אייזן זצ"ל בעת
הספרו בשעת הלילה הכריז:
נצטוונו מאת רבינו זצ"ל לפרסם,
שהבטיח שימליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את חידושי תורתו.
(רבות אפרים אר"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, מלך בפי' פרק מ"ב).

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה? פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען? פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען

וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב,
און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

לע"נ הג"ר ישראל מרדכי ב"ר משה גראסמאן זצ"ל יא"צ תשרי

וזהב הארץ הוא טוב שם הבדולח ואבן השוהם. במדרש (ב"ר ט"ז ג') אמר ר"ל לא היה העולם ראוי להשתמש בזהב, ולמה נברא, בשביל המשכן והמקדש, שנאמר וזהב הארץ ההיא טוב, כמה דאת אמר החר הטוב הזה והלבנון, ע"כ. ויש להקשות מה מעלה יש בזהב שלא היה ראוי להשתמש בו יותר משאר דברים, אם מפני שהוא דבר חשוב, היה לנו לומר כן אף באבנים טובות ומרגליות שהם יותר חשובים מזהב, כמו שמבואר בכתוב עצמו "שם הבדולח ואבן השוהם", שמשמע שיותר חשיבות יש לבדולח ולאבן השוהם. ויש לומר דהגם שהאבנים טובות ומרגליות חשובות יותר מהזהב, מכל מקום אינם דומים לזהב, שהרי המרגליות נעשו לתכשיט לשרים למלכים ולעשירים, והואיל שהקב"ה נתן להם כבוד וגדולה, ראויים הם להתקטש בהם, שזו היא הגדולה שלהם, ולכן מובן שנברא בעבורם. אולם הזהב אין זה תכשיט שמויחד דוקא למלכים ולעשירים גדולים, אלא כל העולם משתמשים בו לתכשיטים שלהם בין העניים בין העשירים. ולכן אמר המדרש שהיות וזה חפץ עם יופי מיוחד, לא היה העולם ראוי שיברא הזהב לתשמישו, ולא נברא אלא מחמת המשכן והמקדש.

ועוד י"ל, דעל הפסוק "וירא אלקים את האור כי טוב", דרשו רז"ל (חגיגה יב.) שבשביל שהיה טוב עמד וגנוז לעתיד לבוא, דאין העוה"ז ראוי להשתמש במה שהוא טוב. משום הכי מקשה המדרש דכך גם היה ראוי להיות בענין הזהב, שגם עליו אמר הכתוב "וזהב הארץ ההיא טוב", וא"כ לא היה ראוי להבראות בעוה"ז, דלא היה העולם ראוי להשתמש בו, שהרי אין מקום בעוה"ז לדבר שנקרא טוב, דבשלמא האור שהוא דבר רוחני היה יכול לגנוז, אבל הזהב שהוא דבר גשמי אין סבא לגנוזו לעתיד לבוא שהוא כולו רוחני, ואם כן למה נברא. [והקשו חז"ל דוקא מזהב דנקרא "טוב", דעוה"ז אינו ראוי לדבר שנקרא "טוב", ולכן לא הקשו מאבנים טובות, דאע"ג דהם יותר חשובים, אבל אינו נקרא "טוב"]. ותיירץ משום המשכן והמקדש. (זרע שמשון אות ט"ו)

לע"נ ר' בנימין זאב ב"ר מאיר וואזנער ז"ל י"א כ"צ תשרי

ולאדם לא מצא עזר כנגדו. במסורה "ולאדם לא מצא עזר כנגדו", "ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך", "ולאדם שלא עמל בו יתננו חלקו". ויראה כי אמרו חז"ל (יבמות סג.): זכה עזרתו לא זכה כנגדו, אך אם לא היה אוכל מעץ הדעת היתה עזר ולא כנגדו, אך בחטאו היתה כנגדו, וכמו שאמרו (סוטה ב.) אין מזווגין לו לאדם אשה אלא לפי מעשיו, אך [נוסף בזה], דלפי ששמע לעצת אשתו גרם תוקף לנחש עד שלפעמים אבד חלקו לעולם הבא וחבירו נוטל חלקו בגן עדן, כמו שאיתא בחגיגה (טו.) זכה נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן. וזהו "ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך", ובשביל זה "ולאדם שלא עמל בו יתננו חלקו".

ויאמר ה' אל קין אי הבל אחיך ויאמר לא ידעתי השומר אחי אנכי, ויאמר מה עשית קול דמי אחיך צועקים אלי מן האדמה. והוא תמוה שגב דעת עליונה, וגם להבין תשובת השי"ת "קול דמי אחיך". ויראה שהתנצל קין לפי שנולד במזל 'מאדים' שמורה על רציחה, כמו שאמרו חז"ל (שבת קנו.): מאן דבמאדים הוא גבר אשד דמי, ותקנתו למהוי טבחא או מוהלא, והנה קין שלא היו תחת ידו הבעלי חיים, רק תחת יד הבל, לזה התנצל "השומר אחי אנכי", רוצה לומר וכי אני שומר כאחי על הבהמות, שאז היה אפשר להפיג ריתחא על הבהמות למהוי טבחא, אבל אחר שלא נמסרו בידי הבהמות, לזאת שפך דם אחיו, והתנצל כי מזלו גרם לו. והשיב לו השי"ת "קול דמי אחיך", רוצה לומר דמים הרבה, [ששפכת ממנו דם רב עד שמת, כדכתב רש"י שעשה בו פצעים הרבה שלא היה יודע מהיכן נפשו יוצאה], דהיה די להחליש כח המזל במקצת דמים, ולא עד מות.

לע"נ ר' אלישע אלימלך ב"ר גדליה פראם ז"ל י"א כ"צ תשרי

ברכת וקדושת שבת בא ע"י מנוחה בשבת. איתא בזוהר (ח"ג דף קעח.): בשעתא דאתברי עלמא, בשעתא דבעי יומא לאתקדשא, הוו נפקי רוחיהון דשידן לאתברי גופא דלהון, ואתקדש יומא ולא אתבריא. (-בערב שבת בעת בריאת העולם, היו יוצאים רוחות ושדים לברוא להם גוף, ונתקדש היום ולא נבראו הגוף שלהם). ועיין בביאורי הזוהר מהרב [הק' ר' חיים ויטאל] שכתב, דכל הבריאה בסטרא דקדושה נגמר לגמרי, אך לאחר שנגמרה הבריאה דקדושה, [אבל לא נגמרה הבריאה של הסט"א, לכן אין גופים לשדים ורוחות. והטעם דמקודם נגמרה הבריאה דקדושה, ורק אח"כ התחילה הבריאה של הסט"א, הוא משום דזה] כמו מי שמריק החבית, [דמקודם יוצא היין ולבסוף יוצא השמרים, ע"ש].

והנה צריך טעם למה היה כך שלא תגמר [הבריאה של] הסט"א, ואם כי החקר אלוקי תמצא, אולם בפשטות הענין נראה, דהנה בזוהר (ח"ג דף צ:.) כתב עה"פ "כל איש אשר בו מום לא יקרב", שאין הקדושה שורה באתר פגום. ועוד בזוהר (ח"ג דף רמה:) בענין כוס של ברכה, דצריך שייהיה שלם ולא פגום, כי אין הברכה שורה אלא בדבר שלם. ולכן במעשה בראשית דכתיב "ויכל אלקים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה", כתיב "ויברך וגו'" את יום השביעי ויקדש אותו", כי במקום שלם, חלה ברכה וקדושה. ולכן

תולדות הבן לאשרי ז"ע

בנושא שמות החולים שהגיעו לפני רבינו ז"ע, הראה את עוזו ונפלאותיו. היה פעם שמסרו לו שם של חולה שכלל שני שמות, רבנו ז"ע אמר שסדר השמות הינו הפוך, אך השליח עמד איתן בדעתו שידועים לו סדר השמות והם בדיוק כפי שהוא מסר. רבנו ז"ע חזר על דבריו וביקש ממנו לברר אצל האמא איך נקרא בעת ברית המילה, וכמובן שהוברר הדבר למפרע כדברי רבנו ז"ע, ופעם כשהובאו בפני רבינו ז"ע שני ילדים בני שבע שעדיין לא החלו לדבר, הורה רבינו ז"ע לשנות את שמותיהם לשמות שרבנו מסר להורים, ולאחר זמן מה החלו הללו לדבר כדרך כל הארץ.

אדם שסבל ממחלת מיגרונה קשה, כאבי ראש חזקים, עד שהוצרך לחבוש לראשו כמה כיסויים, והתפתל ביסוריו, והגיע לרבינו ז"ע במצב זה, ומיד לאחר ברכתו של רבינו ז"ע חלפו כאביו, ומאז לא חזרו. פעמים רבות שאל את המבקש על זרע של קיימא האם רצונו בבן או בבת, וכברכת רבינו ז"ע נתקיימה משאלתו. לאחת שביקשה במשך כמה שנים עבור זיווג, אמר רבינו ז"ע זמן מה לפני פטירתו, שבעוד זמן מסוים תמצא זיווגה, וכן היה זמן זה שקבע היה כשנה לאחר הסתלקותו.

מעשה בבחור אשר היה רגיש מאד במאכליו והוצרך לצמצם מאכליו לדברים מועטים מסויימים, וכשהגיע זמנו להיכנס לישיבה ששם לא יוכל לשמור על הדיאטה, באו אל רבינו ז"ע ואמר כשיגיע לישיבה ישתנה מצבו היות וזה רשות אחרת, וכן היה שלא הוצרך יותר.

אחד שבא לפני רבנו אודות מחלה קשה שפקדה אותו רח"ל, והפציר ברבנו לקבל ברכה וישועה לרפואה שלימה, רבנו ענהו שהסיבה למחלה היא היות התפילין שלו פסולות, בדק הלה את התפילין ונמצאו כשרות, גם כשמסר אותן לסופר מומחה לא נמצאו בהן שום פסול, רק כשהתקשקש ומסר אותן לסופר מומחה גדול בעל שם עולמי בתחום וסיפר לו את דברי הצדיק, גילה הסופר בתפילין פסול דק ביותר שקשה מאוד לעלות עליו, והיה צריך בהבחנה מיוחדת. החולה הלך ותבע בבית הדין את הסופר שכתב לו את התפילין שלמעשה התברר שהם היו פסולות מהתחלה, ותבע בבית הדין שתי טענות: (א) דרש מהסופר לכתוב לו תפילין חדשות. (ב) דרש פיצוי כספי מהסופר שבגללו באה עליו המחלה, כמובן הדיינים הורו לסופר לכתוב לו תפילין חדשות, אך אבל על הטענה השניה אמרו דאין כוח הלכתי בידי בית הדין לחייב על כך, כשחזר האיש אל רבנו והתמרמר על פסק הדין אודות הטענה השניה, הרגיעו רבנו ואמר לו שכאשר יתחיל להניח את התפילין החדשות הכשרות, מיד תעבור המחלה ותחלוף ממנו, וכן היה. (ברכה משולשת).

הסט"א שלא נשלמו הבריאה שלהם, אינם מקבלים כלום מקדושת השבת וברכת השבת, ואלמלי נשלמו הבריאה של הסט"א, אז גם הם היו יונקים מקדושת שבת ח"ו.

ולכן באה מצות המנוחה והעונג בשבת, ושיהיה כאילו כל מלאכתו עשויה, שלא יהיה שום חסרון, ויהיה מקום לחול קדושת שבת וברכתה. ולכן נאסרה כל מלאכה, כי בעת המלאכה אין שלימות, [כי המלאכה הוא אמצעי, ורק המטרה והיינו גמר המלאכה הוא השלימות, ולכן] רק אחר שנגמרה המלאכה יש שלימות.

ולכן אמרו חז"ל (תנא דבי אליהו רבה פ"א) דבשבת יעשה כולו תורה, [דאע"ג דכל זמן שלא למד כל התורה כולה, ליכא שלימות, וזה עדיין באמצע המלאכה, מ"מ הרי] לא עלך המלאכה לגמור, וההתעסקות עצמה [בלימוד התורה, הוא] שלימות, [אף קודם שגמר ללמוד כל התורה].

וכדי שלא תהיה הסט"א בשלימות, הוא להיות עניו ושפל בך, כי בזה נשברה קליפת הלב וכו', אבל כל זה הוא קודם שבת דיש לשבר היצר ולהכניעו, אבל שבת עצמו הוא עוז וחדות, רק בכניסת שבת שלא תהא עליה לסט"א [יש לשבר לבו ולהכניעו], וכל אלה דברים יקרים מפז. (נאות הדשא ח"א עמוד צ"ט).

בואו ונצא לקראת שבת כלה מלכתא (ב"ק לב:). ביאור הענין, כי אחר ששת ימי המעשה שנשלמה הבריאה שהיא השתלשלות הבריאה מהשי"ת, אז באה שבת בבחינת "אור החזור", שהבריאה שבה חזרה אל השי"ת, וזה תיבת "שבת" [מלשון "שב"]. וכן לדורות, כל מה שהאדם פועל ועושה בששת ימי המעשה, בשבת יש עליה לבחינת טוב שבו, [כי כל הבריאה שבה להשי"ת בשבת]. ואולם גם הרע רוצה לעלות בשבת, לזאת צריך האדם לשוב בתשובה שלימה בערב שבת ולבטל את הנפש הבהמית להכניעה כעפר, בכדי שתהיה בושא להרע לעלות, וזה "שבת" אותיות "בשח", מלשון בושא. וזו הלשון "שבת כלה", ד"כלה" הוא מלשון "כלתה" נפשי לחצרות ה' ", שנשמות ישראל נתעלה ומתדבקות בהקב"ה בשבת. וגם שבת נקרא "מלכתא", כמו מלך שמטיל אימה, דשבת מטיל אימה על צד הרע שלא יעלה עמהם. (נאות הדשא ח"א עמוד צ"ו).

והבל הביא גם הוא. מה היה חטאו של הבל למה נהרג. ונראה לפי מה שפירש הר"ק רבי ר' בונם זצ"ל הפסוק "ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך", דהכוונה, שגם אחר הברכות תשאר באותה מדריגה כמקודם,

א וכל"כ בשם משמואל (כי תבוא תרעה) וז"ל: הגיד כל"ק אבי אדומ"ר זצלה"ה בטעם בריאת המזיקים בין השמשות ובשביל קידוש היום לא נגמרו, והלא הקב"ה ידע מראש שלא יספיק הזמן לגמורם עד שיקדש היום, ולמה לא התחיל בהם מקודם, והגיד הוא זצלה"ה טעם לשבח, כי ברכה חלה על דבר שלם, ולא על חסר בלתי נשלם ופגום, ולכן ברכת שבת חלה אחר השלמת הבריאה וקבל העולם הנגמר ברכה, ואם היתה נגמרת בריאת המזיקין, היתה חלה ברכה גם עליהם, והיו מחריבין העולם, על כן בכוונה עשה השי"ת שלא יגמרו, בכדי שלא תחול עליהם ברכת שבת.

סגולה מבעל הבן לאשרי ז"ע לשבוע טוב ומוצלח

רבנו **הבן לאשרי ז"ע** הקפיד מאוד באמירת הזמירות של מוצאי שבת, במיוחד פזמון של "אלהו הנביא", ו"רבון העולמים", וגם כשהיה חולה וחלש וכבר לא ראה בעיניו, ביקש שיקראו לפניו את הזמירות, אם אירע שלא סיים לאומרם במוצאי שבת מחמת חולשת גופו, הקפיד להשלים ולאמרו למחרת ביום ראשון, והיה רגיל לומר שע"י אמירת "רבון העולמים" מובטח שלא תארע תקלה במשך השבוע, וזוהי סגולה להצלחה.

וביקש לפרסם בשמו **סגולה בדוקה ומנוסה** לשבוע טוב ומבורך ומוצלח, שיש להוסיף בסוף נוסח פזמון המבדיל בין קודש לחול כך:

**המבדיל בין אור לחושך, יציילנו מנחש הנושך.
המבדיל בין ישראל לעמים, יושיענו ישועת עולמים.**

המבדיל בין היום השביעי לששת ימי המעשה, על כל פשעינו יכסה, ויביא לנו משיח המכוסה.

שלא תתגא, כענין ורם לבבך ושכחת, דהברכות ישיגו אותך וימצאוך כמו שהיית קודם שקיבלת אותם, ע"כ.

והנה בתרגום יונתן כתב שטענת קין היתה כי לית דין ודין ח"ו, והבל השיבו כי יש דין והכל לפי המעשה, ומפני שמעשיו טובים ממעשיו קין, לכן שעה ה' אל קרבנו ולא אל מנחת קין. אבל לפני זה כתוב "והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו", משמע שהוא היה שפל בעיניו ולא העיז להביא מנחה לה', רק ראה את עצמו כטפל לקין, וקויה שע"י מנחת קין אולי גם קרבנו יירצה, לכן כתוב "גם הוא", אבל אח"כ כאשר שעה ה' אל קרבנו, השיג עוז והתברך בלבבו כי אכן מעשיו הטובים גרמו זאת, וזה היה חטאו של הבל. (נאות הדשא ח"א עמוד ר"ט).

לע"נ הג"ר אברהם מנחם מענדל ב"ר דוד מאיר ברנצקי זצ"ל י"א צ"ב חשון

ויתחבא האדם ואשתו מפני ה' אלקים בתוך עץ הגן. איתא במדרש (פי"ט ח'): רמז לתולדותיו שיהיו נותנין המתים בארונות של עץ. ויש לבאר הענין, כי ע"י שהתחבאו בתוך עץ הגן מרוב פחד ומורא מעונש ה', וכו' בשכר זה להנתן בארונות של עץ ולא בשל ברזל ושאיר מתכות. וזה טובה גדולה, שבארון של עץ מתעכל הבשר במהרה, דכל זמן שהבשר קיים יש עליו עונש הדין, כל אחד לפי פעולתו. אבל אם כבר נתעכל הבשר, אין עליו הדין, כמבואר בטור (י"ד סימן שס"ב), ולמדו מן הפסוק (איוב י"ד) "אך בשרו עליו יכאב, ונפשו עליו תאבל", דכל זמן שבשרו עליו יכאב, נפשו עליו תאבל, אבל אם כלה הבשר, שוב אין נפשו עליו תאבל. ועל כן מצוה מן התורה לקברו בקרקע (כמבואר בסנהדרין מו.), והארון צריך להיות מנוקב שיקבר בארץ ממש.

ובזה יש לפרש כונת המשנה (פ"ד מ"ה) "מאד מאד הוי שפל רוח שתקות אנוש רמה", דצריך ביאור הלשון "תקות", דהיה צריך לומר "שסופו רמה". גם צ"ב שלא אמר "תקותך רמה", כדרך כל המשנה שמדבר בלשון נוכח. אבל לפי דברינו יובן, כי הרי תקות האדם הוא שבשרו יתעכל ויגיע לרמה, ועיד"ז יצא מעינו הדין. ויתכן כי זה כוונת המשנה קאי על מי שמבזים אותו בעלי גאווה, אל ישיב חרפו דבר, ויהיה בבחינת שפל רוח, ואל ישים לבו למה שחרפהו, כי הרי מי שביזה אותו, תקותו הוא שיעשה רמה. וא"כ מה לך להתפעל מחרפתו. וזה כוונת המשנה "מאד מאד הוי שפל רוח", היינו שכל תשים לב למה שהשני מחרפך, כי "תקות אנוש רמה", שסוף תקות השני הוא רק רמה, וא"כ מה לך להתפעל מחרפתו.

לע"נ הרה"ק ר' יצחק זעליג מארנשטערן ב"ר חיים ישראל זצ"ל י"א צ"ב חשון

ויברך אותם אלקים וגו' ויאמר פרו ורבו. כי לא היה רשות להוליד טרם ידע איך לפרנסם, לכן היה צריך הקב"ה להקדים הברכה, ומאן דהיב חייא יהיב מזונא (ע' תענית ה.). ושוב "ויאמר פרו ורבו", בכח הורמנא זאת לסמוך על מאמרו וברכתו. וכן איתא בזוהר חדש (פ' כי תצא) וז"ל: אמר ר' יוחנן צריך האדם לבטוח בקונו ולישא אשה ולהוליד בנים וכו'. ומרומז בגמ' (חולין פ"ד) הם תליון בו, והוא תלוי במי שאמר והיה העולם. ומה שדרשו רז"ל (סוטה מ"ד), שיבנה בית ויטע כרם ואח"כ ישא אשה, זה בנישואין של רשות, לא כן באשתו ראשונה אם לא קיים עוד פו"ר, דכיון דהוא מושבע ועומד מהר סיני על המצות, [לכן מקודם ישא אשה ויבטח על בוראו].

החומר של נט"י שחרית. בהקדמת הזוהר (דף י') מפרש טעם של נט"י שחרית וליוצא מבהכ"ס, וז"ל: ווי לעלמא דלא משגיחין ולא ידעון ביקרא דמאריהון, ולא ידעו על מה קיימא עלמא, רוחא חדא אית בכל בית הכסא דעלמא דשריא תמן וכו', ומיד שרי על אינון אצבעין דידיו דבר נש. (ועיין זוה"ק במדבר ק"ט). והנה דברי הזוהר פליאה, דמה כל הרעש, ואיזהו כפירה ואיזהו העלמה נודע בזה להרעיש עליו שאין משגיחין בו ביקרא דקוב"ה על זאת, די לן דגילה לן טעם נט"י, ותו לא מיד, ומה הרעש בזה.

אך הענין הוא, להודיע עד כמה השגחתו עלינו, על דרך שאמר הכתוב "רגע אחד אעלה בקרבך" (שמות ל"ג), וכתרגומו "אסלק שכינתי מבינך", היות זה לעומת זה עשה אלקים, ככתוב "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע וגו' ובחרת בחיים" (דברים ל'). [לכן ברגע שמסלק הקב"ה שכינתו מבינינו, כבר אנו ברשות הסט"א].

ובעת פטירתו של אדם נרגש הדבר בתחילה בקצה המחנה, באברים החצונים, דמרגשים בידים תחילה בצינתם, ושוב ברגלים, עד כי בא אל קצו, וסביב רשעים יתהלכו, ורק יושב בסתר עליון וגו' מגין עליו.

ולכן כאשר הוא ישן שהוא א' מששים של מיתה (ברכות נ"ז), וכאשר נכנס אל גבול המיתה, כבר הסט"א אווזו בקשרי

אצבעותיו (זוהר שם), ועל אברים היותר חיצונים שולט החיצון תחילה, וכן בבית הכסא ובכל מקום הכתוב עליו "ושב מאחריך", באשר אין מחניך קדוש, אז צריך נטילת ידיים, כי סט"א מצא מקום אחיזה, ומה טוב ליטול ג"פ ככתוב במג"א (סימן ד') בשם היכל הקודש).

וכתב בחיי אדם, דמי שאינו נזהר בנטילות הללו, משכח לימודו, או נכשל בעבירות, או יצא מדעתו, ואין אדם חוטא אלא א"כ נכנס בו רוח שטות (סוטה ג'), ולכן חמירא סכנתא מאיסורא, והבא לטהר מסייעין לו, וזה דומה כמו אור וחושך, כי נר ה' נשמת אדם, דמדחה את החושך בהשגחת אלקים אשר עליו שורה.

וזה שמרעיש בזה"ק ואמר ווי לעלמא דלא משגיחין בהשגחה פרטית, דאם כמו רגע נעלם ההשגחה, אז כבר נאחז בפח הסט"א הסובב לו שהם שלוחים של הנלאך המות ר"ל, אם לא בהשגחת עין הרואה כאשר עין ה' המשוטטת בכל הארץ, לכן השמר לך פן תשכח את ה' אלקיך וגו' ולדעת מה למעלה ממך עין רואה, ולדבקה בו, ולהרגיל בפיו לומר אשרי איש שלא ישכחך וגו' כאשר וינטלם וינשאם כל הימים.

וכמשל המובא במדרש (סוף בשלח) משל לאב אשר נשא בנו על כתפו, בא אחד ושאל ואמר היכן הוא אביו, ואמר איני יודע היכן הוא אבי, ומיד השליכו ובא כלב לנשכו, התחיל לצעוק אבי אבי. כן ברפידים כאשר אמרו היש ה' בקרבינו אם אין, מיד ויבא עמלק, ואז התחילו לצעוק לדעת את אלקי אבותם אשר וינטלם וינשאם כל ימי עולם.

לע"נ הג"ר גדליה יוסף ב"ר יצחק בערנשטיין זצ"ל י"א צ"ב חשון

הטעם שברא הקב"ה את האור ואח"כ גנוז. אמרו בחגיגה (דף יב.): אמר ר' אלעזר, אור שברא הקב"ה ביום ראשון, אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים, עמד וגנוז מהן, ולמי גנוז, לצדיקים לעתיד לבא.

וקשה, דאחר שידע הקב"ה שהעולם אינו כדאי לאור הזה, למה בראו ותירץ הגר"י ענגיל (גלוני הש"ס שם) וז"ל: אין הכוונה שברא את האור בלתי גנוז, וכיון שנסתכל הקב"ה בדור המבול והפלגה גנוז, כי אין שייכות שינוי רצון וחיודושי ידיעה אצלו ית', אך הכוונה, שבראו מיד גנוז, ורק לפי שהבריאה והגניזה הם ב' דברים, כל אחד מסבה אחרת, כי הבריאה הוא מצד עצמו שרצה לבראות את האור, והגניזה הוא מטעם אחר מפתא ידיעתו ית' מעשי דור המבול והפלגה המקולקלים, לכן נקט ליה הגמ' בלשון של זה אחר זה, וכאילו היו הדברים בפירוד בזה אחר זה, בתחלה הבריאה ואח"כ הגניזה, אבל באמת היה הכל יחד ובראו מיד גנוז מפתא ידיעתו ית' מעשי דור המבול והפלגה.

וכן על דרך זה מה שאמרו במדרש "בראשית ברא אלקים", בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדת הדין, כיון שראה שאין העולם יכול להתקיים במדת הדין, חזר ושייתף מדת הרחמים, שנאמר "ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים". דג"כ אין הכוונה שהיה שינוי רצון אצלו ית' חלילה, ורק הכוונה ג"כ דברא העולם מיד במדת הדין ובשיתוף מדת הרחמים, ורק לפי שיש לכל אחד סבה בפני עצמו, דבמדת הדין נברא בעצם לפי שראוי להיות כך בעצם, ושיתוף מדת הרחמים היה מסבה אחרת לא עצמותית,

גם אלה אשר הבורא מנע מהם פרי בטן, לא נמנעו מהם ערכי הרוח שיש בחיים משותפים של איש ואשה בקיומו של עולם, ד"כל המלמד את בן חבירו תורה כאילו ילדו", ו"כל המגדל יתום בתוך ביתו מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו", חז"ל אמרו המגדל יתום "בתוך ביתו" דוקא, שמקיים בו "מעלנו אלו הבנים" בגופו, ולא בבית אחר - בממונו, אז חשיב "כאילו ילדו", משום דיש שווי המשקל בצער של גידול יתום בתוך ביתו, כנגד צער הריון ומכאובי הלידה, דשקולים הם רחמי איש חסד כרחם אב על בנים על זרע לא לו, ורחמי אשה רחמניה שהעמיסה על זרועותיה ילד זר כגמול עלי אמו, מתוך אהבה מאומצת במשך ימים רבים, נגד רחמי אב על יוצא חלציו, ורחמי אם על פרי בטנה, מתוך כלות הנפש שכורת אהבה טבעית, אפילו אם תצרך אליהם תשעה ירחי רחמיה ורחבי זיווגם, יולדה שבאחריתם. סוף דבר: כל איש ואשה שיש תורה ודבריה יתורו בחיובם, יש להם יד ושם בבניני הדורות של נצחיות עם ישראל, המוכתב בתאור "ממלכת כהנים וגוי קדוש". יהא רעוא שאותה גישה של אצילות אל חיי אישות, תוסיף תת כוחה, ותפרוש כנפי רוחה על כל אהלי יעקב בכל מקום שהם.

איש ואשה זכו שכניה ביניהם. "זכ" היינו שיחדו את לבם וטיהרו את עשתונותיהם, והציגו במרכז זיווגם - מטרה עליונה אשר אליה הם נושאים את נפשותיהם, אז "שכניה ביניהם", ובמעונם אהבה ואחיה ושלוש ורעות, וממעון קדשו מסייעים להם בהשגת שאיפתם המשותפת. התכלית הרמה ממתקת את הדיונים של חילוקי דעות ששכיחים בין שני בני אדם שהיו רחוקים זה מזה במוצאם בחינוכם ובארחות חייהם, ונעשו פתאים

במהדורה מפוארת בתכלית ההידור והיופי, אפשר להשיג בחנויות הספרים

מכון
מורשת
הגר"ח

ספרו נפלאותיך

עובדות ופנינים על התורה

בראשית תשפ"ג

א' (ש"מ דקין אמר לו לשון נתפשרתי דפשרה הוא דמשלם מחצה ועל הנשאר חייב דמרחיב לו זמן הפרעון כפי דרך הפשטות. וכמו כן בעניני תשובה על החמורות דתשובה מכפר מחצה ועל מחצה השניה יסורין וגלות ומיתה גומרין הכפרה, ועל כן ראה אדם הראשון להדר אחר עיצה טובה שיוגמר על ידי זה כל הכפרה ואמר מזמור שיר ליום השבת היינו ששומר שבת כהלכתו ונתן על זה תודה לה', וביארתי על פי זה כוונת הפרק הזה ואין כאן מקום להאריך.

וזוהו דאמרו בההושענות לשבת, כהושעת אדם יציר כפיך בשבת קודש המצאתו כופר וחנינה, דעיקר גמר כפרתו נגמר על ידי מה ששומר שבת כהלכתו.

על פי זה בארתי למה דמבואר בטור או"ח סימן רס"ז ובשור"ע שם סעיף ג' דבשבת לא יאמרו בתפילת השכיבונו שומר עמו ישראל ועל פי המדרש שבשבת אין צריך שמירה שהשבת שומר אותנו. ועיין בט"ז ומגן אברהם שם והארכתי בזה. (שור"ע עין יצחק בפתח הבית ח"א אות כ"ג)

לתת מושגים

שמעתי ממרן הגר"מ אזרחי שליט"א, ששאל את חמיו מרן המשגיח הגה"צ רבי מאיר חדש זצ"ל מפני מהמרבח לדבר בשיחות על אדם הראשון קודם החטא.

ואמר לו כדי לתת מושגים על גדלות האדם, שלאדם יהיה שאיפות והשגות מהו כוחו של אדם יציר כפיו של הקב"ה.

הפשרה עם קין

ויצא קין מלפני ה' וישב בארץ נד קדמת עדן. [בראשית ד, טז]
איתא ב"ר פכ"ב פגע אדה"ר בקין ואמר לו מה נעשה בדינך א"ל עשיתי תשובה ונתפשרתי, אמר כך היא כחה של תשובה ואני לא הייתי יודע מיד עמד אדה"ר ואמר מזמור שיר ליום השבת. ושמעתי משל מפי הגאון רבי צבי רבינוביץ זצ"ל אבד"ק קובנה כי כל בית מסחר ודול יש לו יום קבוע לחשוב חשבונותיהם ואז ישתתו ממלאכתם. אך מי שקורא שמטה לנושיו הוא לא יקבע יום לחשבון כמה מגיע לו וכמה חייב לאחרים, כי אין לו שום נ"מ בזה כי הלא מוכרח להסתלק מן המסחר. כן עד עתה לא ידע אדה"ר שהתשובה מועלת א"כ מי שחטא הוא בנקרוט רוחני א"כ למה לו לקבוע יום לחשבון וחקירות ודרישות בעניני חובותיו מאחר שאין לו תקנה לפורעם. אך כיון ששמע כוחה של תשובה שיש עוד תקנה להעשות החשבונות ופריעת החובות ולהנהיג את המסחר הלאה. פתח ואמר מזמור שיר ליום השבת כי מעתה יום השבת הוא טוב מאד לחשבון הנפש ולפרוע בו ע"י עסק התורה מה שנשאר חייב מששת ימי המעשה וכמ"ש כוה"ק כי תיבת שבת יורה גם על עיון ודרישה בעבודת ה' וישוב הדעת איך להמשיך עבודתו הלאה. (רבי צבי הירש פרבר בס' כרם הצבי ויקרא עמ' צב)

בזעת אפך תאכל לחם

מספר זקני הגר"ר חיים דוב קנטור זצ"ל שור"ב בשפייה: סרנו אל בית זקן אחד מנכבדי הכפר "שיך עבד אלשלם" מכירנו - כי בניו וחתניו הם פועלים במושבתנו. - הוא קבל אותנו בסבר

בלי אשה זה רע מאוד

ויאמר ה' אלקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו. [בראשית ב, יח]

הגאון ר' צבי בנו של ר' יצחק אלחנן ספקטור נשתתתה אשתו והייתה חולת רוח כמה שנים, התיירו לו מאה רבנים לישא אשה אחרת על אשתו כדת וכדון, וגם אביו ר' יצחק אלחנן ממאורי הגולה היה בין המתירים אבל נפש עדינה הייתה לו לר' צבי ולא רצה בשום אופן לקחת אשה אחרת על אשתו.

והיה מורגל בפי ר' צבי לומר התורה אומר לא טוב היות האדם לבדו, ואני אומר לא רק שלא טוב היות האדם לבדו, אלא באמת רע מאוד, ולמה אמרה התורה לא טוב ולא אמרה רע לפי שמפי עליון לא תצאנה רעות. (מפי הגאון ר' ראובן זליג בנגיס זצ"ל - אמרות חכמה)

טענה על אדם הראשון

בזעת אפך תאכל לחם עד שובך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב. [בראשית ג, יט]

האחים הגאונים לבית ראם זצ"ל סיפרו על ימי ילדותם בבירז'. הם זכרו את ר' נחום - העילוי הידוע מבירז' שנפטר בהיותו בן שמונה עשרה בלבד. פטירתו השאירה עליהם רושם עגום.

מסופר כי בהלווייתו הספידו הגאון רבי יצחק אלחנן מקובנא. ואמר מובא במדרש שכל אדם יש לו טענה כלפי אדם הראשון שהוא הביא את המוות לעולם באכלו מעץ הדעת (ראה זהר ח"א נז) אך אדם הראשון משיב הלא אתה יודע בעצמך שחטאת גם בעצמך ואיש בחטאו מת. ופירש בזה את הפסוק במגילת איכה (ג, לט) מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו. כלומר, מה יענה אדם הראשון כשיאמרו לו שהעילוי הצעיר מבירז' בן ח"י שנה מת בעטיו. כאן אינו יכול לטעון שכל אחד נענש על עוונותיו, הוא גבר על חטאיו. שהרי אפילו אם יש לו עוונות הרי לא מענישים מי שמת לפני גיל עשרים, ואדם הראשון נשאר בלי מענה. (תועפות ראם עמ' 12)

הפשרה עם קין

ויצא קין מלפני ה' וישב בארץ נד קדמת עדן. [בראשית ד, טז]

כותב רבנו רבי יצחק אלחנן ספקטור: הוא דאמרו בשבת קי"ח ב' אלמלי שמרו ישראל ב' שבתות היו נגאלין והטעם הוא לפי דברי הט"ז באו"ח (סימן רמ"ב ס"ק א') בביאורו למה דאמרו בשבת שם דכל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, דקאי בעושה תשובה דאמרו ביומא פ"ה ב' דבחמורות לא מהני תשובה לבדה רק יסורין ומיתה גומרין הכפרה אבל מצות שמירת שבת כהלכתו מכפר לגמרי אף על החמורות וגומר הכפרה בלא יסורין. ועל פי זה בארתי המדרש רבה (בראשית כ"ב י"ג) ויצא קין מלפני ה' (שם ד' ט"ו) היך מה דאת אמר (שמות ד' י"ד) הנה הוא יוצא לקראתך גו' פגע בו אדם הראשון אמר לו מה נעשה בדינך אמר לו עשיתי תשובה ונתפשרתי, התחיל אדם הראשון מטפח על פניו אמר כך היא כוחה של תשובה ואני לא הייתי יודע. מיד עמד אדם הראשון ואמר מזמור שיר ליום השבת (תהלים ע"ב

פנים יפות, וכן גם יתר בני הכפר הראו לנו פנים מסבירות, כי רבים הם פועלים בכרמי ישראל שבהמשבות. הזקן הזה הוא ככן שמונים שנה והוא בעל מדות טובות לב, והוא עני, רק בני משפחתו וקרוביו מספיקים לו צרכיו גם להכניס אורחים, בגדיו היו מטלאים אבל נקיים, מצאנוהו יושב תחת תאנתו הגדולה אשר ענפיה המרבים עושים צל גדול, ועל אחדים מענפי התאנה היו תלולים חפציו הנחוצים לו, כמו ספר לקרא בו, צפחת מים, סכין כיס עם טאנבאק, ויתר כלי תשמישיו הקטנים. אצל הערבים מי שאין לו תאנה לאכול מפריה, ולשבת תחתיה בימות החמה, איננו בכלל בעלי בתים והרי הוא מסכן גמור, ועל כן אם יש לו תאנה משלו מוטב. ואם לא לפחות הוא שוכר לו תאנה ופירותיה, שכר התאנה לשנה, הוא מארבע עד שמנה פראנק. נזכרתי כי היו ימים טובים גם לנו אשר גם אנו ישבנו תחת תאנתנו וגפנינו. אצלו תחת התאנה על הארץ ישן אחד מאחינו הספרדים איש עני הסובב בהכשרים לקנות חלב לעשות גבינה, ויעורר אותו השיך הזקן ויאמר לו קום שמעון; כי הנה באו קרוביך (לאמר יהודים כמך). הזקן בקש אותנו כי נשב על המחצלות הפרושות תחת התאנה ויתן לנו גם כרים קטנים ממולאים בצמר להסב עליהם. אנחנו מלאנו אחרי דבריו, ונשל את נעלינו מעל רגלינו ונשב תחת העץ; ומיד הגיש לפנינו כוסות קטנות של קאהווע מתוקה, ואחר זה צוה לאפות לנו עוגות מצות, אנכי השלכתי קיסם בהתנור, ואחתה גם מעט את האש כדון (יו"ד) הלכות פת סימן ק"ב סעיף ט') ועל שאלות הזקן מדוע אעשה ככה? השבתי לו כי ממדת דרך ארץ אצלינו שלא לאכול פת וכדומה עד שנעמול בו בעצמנו מעט, לקיים מה שכתוב "בזיעת אפך תאכל לחם". תשובתי זאת ישרה מאד בעיניו, ויהלל את המדה הטובה הזאת.

תפילה פותחת פתח לישראל

וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ ואדם אין לעבד את האדמה. (בראשית ב, ה)

ופרש"י כי לא המטיר - ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתם של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו, וצמחו האילנות והדשאים.

ולמדנו מדברי רש"י שלפעמים, ההטבה נמצאת כבר בעולם רק צריך תפילה כדי לזכות לזה.

ושמעת מבעלי המעשה, על אברך שחי בדחקות רבה, שזכה להכיר את בוראו לבדו ממשפחת שאינה שומ"ת, ועלה ונתעלה, אמנם בני משפחתו סירבו לעזור לו, ולכן חי בדחקות גדולה.

וכשנולד לו בנו החמישי, החליטו חבריו מהכולל לאסוף בשבילו סכום כסף כדי לקנות לו עגלה חדשה, וכך עשו ופנו לחנות עגלות ובקשו לקנות ממנו זיכוי לעגלה, ובכך להביא לו את העגלה בצרה מכובדת ע"י שיספרו לו שזה סבסוד מאיזה קרן וכו'.

בבוקר בתחילת הסדר ניגש אליו אברך ואמר לו שיש לו זיכוי בשבילו לעגלה. ואיך ששומע את זה האברך הוא מתחיל לבכות.

ומספר, אתמול בלילה אשתי אומרת לי שהיא לא מסוגלת לצאת לרחוב עם העגלה הישנה שלנו, והיא צריכה עגלה חדשה, ואמרת לי שאני מבין אותה אבל אין לי כרגע אפשרות לקנות, מחמת ריבוי ההוצאות של הלידה.

ואז היא החליטה שהיא תקום חצי שעה קודם, להתפלל על כך. היום בבוקר היא קמה מקדם והתפלל על עגלה חדשה.

והנה עכשיו אני מגיע לשיבה ואתה מודיע לי על זיכוי לעגלה חדשה, ואיך לא אבכה.

והנה הרי העגלה כבר היה מכונה להם מקודם שאספו כבר לזה את הכסף, אבל היה צריך את התפילה של האשה בשבי לזכות לישועה.

ערמומיות היצר

לפתח חטאת רובץ. (בראשית י, ז)

אמר ר' תנחום בר מריון, אית כלבין ברומי דידעין למשתדלא, אזיל ויתבי קמיה פלטירא ועביר גרביה מתנמנם, ומרי פלטירא מתנמנם, והוא שמיט עגולה אארעא ער דהוא מצית לון הוא משתבר עיגולא ומהלך ב' (מד"ר בראשית פכ"ב)

פירש המתנות כהונה: יש כלבים ברומי שיודעים להשתדל להם פרנסתם בחכמה וכך עושים הולכים ויושבים המה לפני הנחתום ועושים עצמם כמתנמנמים כדי שהנחתום לא ישמור לחמו מהם, ואף הוא מתנמנם עתה קם הכלב ושומט ככרות לחם עד שמאספים הככרות מספיק הכלב לאכול ככר ומסתלק לו. כן הוא יצר הרע בערמומיות ובחכמה אורב הוא לאדם ומנסה ללכדו ברשת שפרש.

ואמר דו"ז הג"ר ניסן ברוסקר ה"ד: ויש להבין למה המשילו חז"ל משל זה לערמומיותו של יצר הרע.

אלא יש ואדם נכשל בעבירה ולבו מתמלא אח"כ צער רב על שנכשל ופעמים אדם נכשל בעבירה בעצת יצר הרע ואינו מתחרט על מה שעשה ולא עוד אלא שמתגאה בכך שהתגבר על יצרו הרע. לדוגמא בבוקר בא יצר הרע אל האדם ומסיתו לבל יניח תפילין היום תראה הוא אומר לו השעה כבר מאוחרת ואם תתחיל להניח תפילין תאחר לעבודה. מתגבר האדם על עצמו ואינו נענה להסתת היצר ומניח תפילין אבל כיון שהשעה אמנם מאוחרת הוא מניח בחופזה את התפילין קורא קריאת שמע בלבד ורץ לעבודה ומהרהר בלבו בקורטוב של גאווה נצחתי את יצרי הרע...

או דוגמא אחרת, אדם שיש לו עסקים רבים ויצר הרע מסיתו לחלל את השבת כדי להרויח ממון או כדי שלא יפסיד ממון. אין האדם הזה מקיים את עצתו של יצר הרע לחלל את השבת כולה, אבל בכל זאת הוא מתחיל לאחר בערב שבת ולהקדים בצאת השבת בעסקיו. ועוד הוא מתפאר לאמר ראו את גבורתי, היצר ביקש להעבירני על דעתי ולא עלתה בידו...

ועוד אדם מתקוטט עם חברו עד שהדברים מגיעים לקטטה רצינית בביטויים חריפים ומעליבים והשנאה הולכת ובווערת בקרבו נגד יריבו. ולפי עצת יצרו הוא מבקש לבזות את חברו עד עפר, אבל הוא מתגבר על כך ומעליב אותו לא בביטויים חריפים במיוחד. אחר כך הוא מתפאר ראו את צדקתי שאני מן הנעלבים ואינם עולבים...

ודוגמא מהחיים של היום, פורקי העול למיניהם אינם מתביישים להציע במצח נחושה לעקור את כל התורה כולה ח"ו, את השבת את קדושת וטהרת ישראל, את החינוך התורתי, ועוד, ואילו החרדים לדבר ד' אינם עונים להם מלחמה שערה, אלא רק מתגוננים ומציעים פשרות כידוע ואותם חרדים עדיין מוצאים שהנה ההצלחה האירה להם פנים והודות להם נמנע ביצוע מזימתם הרעה מכל וכל...

כאן טמונה ערמומיותו של היצר המלומד כבר במלחמות מעין אלה, הוא מתכוון באמת לעבירות קלות אבל כדי שלא ירגיש האדם כי הוא הפסיד במערכה ולא יתחרט על העבירות הקלות ויזהר ממנו להבא. הוא בא אליו בהצעה מרחיקה לכת של חטא חמור ומניח מראש מקום לפשרה כדי לתת אפשרות לאדם לחשוב כי הוא לא נתפתה כלל לעצת היצר אלא להיפך התגבר עליו. וכך מוליך את האדם צעד צעד אחרי צעד היום אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד ע"ז ח"ו, והאיש האומלל הזה לא מרגיש כלל כי הוא נפל שדוד במערכה ושהוא נמצא כבר כל כולו ברשת היצר ועושה בו כרצונו.

וזוהי כוונתם של חז"ל הקדושים במשל עם הכלב, כאשר בא הכלב אל הנחתום אין הוא מבקש אלא ככר לחם אחד בדי להשקט רעבונו אולם כדי שהנחתום לא יראה את עצמו בקלקלתו ויזהר מן הכלב. מתחכם הכלב ועושה כאלו הוא בא לגזול את כל הככרות כדי שהנחתום ישמח אחר כך כשהכלב יחטוף רק ככר אחד ויוכל להתפאר כי עלה בידו לגרש את הכלב ולהציל את ככרות הלחם שלה, ולמחרת יוכל הנחתום בשקט להירדם שוב...

הבה נקח מוסר מן המשל הזה כל אדם לפי מצבו הרוחני ודרגתו בתורה ויראת שמים לא לוותר ליצר הרע אף כחוט השערה כי אותה הוא מבקש. וכמו שהאריך בחובת הלבבות (פרק ה' מיחוד המעשה) והתחזק ולעלות מעלה מעלה בדרכי אבות, אורח חיים למעלה למשכיל.

הגאון רבי אהרן דרייזין שליט"א ממזנוטריאול

בעמ"ס "חסד לאברהם"

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. (א, א)

פירש"י: בראשית. א"ר יצחק לא היה צריך להתחיל אלא מהחודש הזה לכם וכו', ומה טעם פתח בבראשית וכו', שאם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם וכו', הם אומרים להם כל הארץ של הקב"ה הוא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו.

וצ"ע מה תשובה היא לעכו"ם מתוך התורה, וכי איכפת להם מה שהתורה אומרת, וכי יש להם קשר לתורה. ואמר מו"ר הגאון רבי יחיאל מיכל פיינשטיין ליישב על פי מאי דאיתא בחולין (צב). עולא אמר אלו שלושים מצוות שקיבלו עליהם בני נח ואין מקיימים אלא שלשה, אחת שאין כותבין כתובה לזכרים (ופרש"י דאע"פ שחשודין למשכב זכר ומייחדין להם זכר לתשמישן אין נוהגין קלות ראש במצוה זו כל כך שיכתבו להם כתובה) ואחת שאין שוקלין בשר המת (ופרש"י של אדם) במקולין (ופרש"י באיטליז שאין אוכלין אותו בפרהסיא כל כך) ואחת שמכבדין את התורה, ע"כ.

וביאר מו"ר שכל עוד שהאומות לא איבדו את הצלם האנושי שלהם, הם מקיימים ג' דברים אלו, ושולשתם שקולים בחומרתם, שכמו שאין כותבין כתובה לזכרים ואין שוקלין בשר המת במקולין כך גם הצלם והדמות האנושי יודע לכבד את התורה, ואף כשעברו בני נח על כל המצוות שקיבלו עליהם מכל מקום קיימו שלש מצוות אלו. ועל כן יש תשובה לעכו"ם מתוך התורה כיון שהם מכבדין אותה ומסתמא מסכימים לדעתה'.

והוסיף מו"ר בשם רבו מרן המשגיח ר' ירוחם הלוי ליוואוויץ, דהנה אמרו ז"ל בבבא בתרא (קכא:) ת"ר שבעה קפלו את כל העולם כולו, מתושלח ראה אדם, שם ראה מתושלח יעקב ראה את שם עמרם ראה את יעקב אחיה השילוני ראה את עמרם אליהו ראה את אחיה השילוני, ועדיין (אליהו) קיים. ואמר המשגיח שכביכול אנו נותנים שלום עליכם לאדם הראשון, ואם כן אין תשובה ועדות זו רחוקה.

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. (א, א)

פירש"י: בראשית. אמר רבי יצחק לא היה צריך להתחיל התורה אלא מהחודש הזה לכם, שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל, ומה טעם פתח בבראשית.

בספר² ישמח משה (בד"ה ויהי ערב ויהי בקר יום השישי) מביא מדרש חזית (שיר השירים א, כט) ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, שתירץ תירוץ אחר אקושיית רבי יצחק, אמאי לא התחילה התורה מהחדש הזה לכם, דבזכות שאמרו ישראל

1. וכן מצינו בע"ז (ח:) שלחו להו רומאי ליונאי, מרגלית (פרש"י אינה חשובה כאבן טוב) ואבן טובה איזה מהן יעשה בסיס לחבירו, שלחו להן מרגלית לאבן טובה, אבן טובה ואינך (פרש"י הוא נופך - אחד מאבני החושן - עי' שמות כח, יח) איזו מהן יעשה בסיס לחברו, אבן טובה לאינך, אינך וס"ת איזו מהן יעשה בסיס לחבירו, אינך לס"ת. שלחו להו א"כ אנן ס"ת גבן וישראל בהדן. הרי חזינן כמה היו הגויים דאז מחשיבין את התורה (הגאון ר' אהרן דוד הלוי גאלדברג).

2. קבלתי מהגאב"ד דירושלים הג"ר יצחק טוביה ווייס, ממ"ש ברשימותיו.

(שמות כד, ז) כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע ניתנה להם התורה מתחילתה. ולכאורה צ"ב מהו התירוץ אקושיט רבי יצחק. ועוד למה האריך בהעתקת תחילת הפסוק כל אשר דיבר ה' וכו'. הוי ליה למימר רק שבזכות שאמרו ישראל נעשה ונשמע זכו.

וביאר הישמח משה כוונת המדרש דיש בתוה"ק ציונים ואזהרות ומלבד זה נאמרו בתורה ענינים וסיפורים שונים, אמנם גם אלה נאמרו לצורך לימוד דמכל מה שנאמר בתורה אנו צריכים ללמוד.

[וכ"כ הג"ר אלחנן וואסערמאן בספרו קובץ מאמרים³ בשם החפץ חיים דתורה לימוד משמע, וכל דבר שנאמר בתורה הוא ללמדנו לימוד למעשה או לצורך לימוד אמונה. וכתב עוד (עמוד שט) דהכל נמצא בתורה כל שאלה ובעיא שיש לאדם, רק שצריך לדעת איפה למצוא אותו בתורה, וידוע מש"כ רבנו החת"ס אהא דכתיב בפרשת שופטים (יז, יט) וקרא בו כל ימי חייו, פי' שיקרא האדם בתורה את כל חייו ויפתור מהתורה את כל עניניו].

וכתב הישמח משה דזהו הביאור במדרש הנ"ל, דישראל קבלו לא רק את הציונים המפורשים בתורה אלא גם את כל מה שנמצא בתורה שאפשר ללמוד שהוא דרך ה' ורצון ה'. וזוהי כוונת המדרש דבזכות שאמרו כל אשר דיבר ה' וכו' לא רק את הציונים אלא שקבלו עליהם לקיים הכל אף מה שלא נצטוו בראותם שזה רצון השי"ת, ולכן נכתבה התורה מבראשית, כדי שממנה נלמד את רצון ודרך ה'.

ואולי יש לפרש כן אהא דאיתא באבות (א, ה) כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה דהיינו שלומד הכל מן התורה. וכעין זה שמעתי לפרש שזה היה חטאו של בלעם הרשע בלכתו לקלל את ישראל דלכאורה הלא הלך ברשות השי"ת שנאמר (במדבר כב, ב) קום לך עם האנשים וכו', אמנם לפי הנ"ל מובן היטב, דהלא ידע שאין רצון ה' לקלל את ישראל, אלא כיון שרצה לילך הורשה לו, והעוולה שלו היתה שרצה לעשות דבר נגד מה שהיה רצון השם. ונראה דזה ג"כ ביאור הענין דפרשת יפת תאר בפ' כי תצא (כא, י-יד) דאף שהתורה התיירתה, מ"מ הוא עושה נגד רצון ה' וע"כ התוצאה היא שנולד לו בן סורר ומורה (סנהדרין קז).

וע"פ דברי הישמח משה הנ"ל דיש ללמוד דרכי תורה מספר בראשית מבוארת המשנה ספ"ח דב"ק (צב). דהחובל בחבירו אע"פ שהוא משלם לו צריך לבקש ממנו מחילה, וצריך למחול לו. דדין זה נלמד מהכתוב באברהם אבינו עם אבימלך (פרק כ), וגם בבבא מציעא (מד). מי שפרע מאנשי דור המבול וכו'. ובמסכת בבא בתרא (יב:) כופין על מידת סדום גבי זה נהנה וזה לא חסר, וגם הא דאין מסרבין לגדול במסכת בבא מציעא (פז). נלמד ממעשה דאברהם אבינו (בראשית יח, ה), ובמסכת עבודה זרה (יח:) דרשינן הא דכתיב בתהלים (א, א) אשרי האיש אשר לא הלך וכו' זה אברהם וכו'. דכל זה נלמד מספר (מעשה) בראשית.

ולענ"ד לפרש בזה הא דאיתא באבות (ב, ד) עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו. פי' דהאדם צריך לעשות רצון השם גם במה שאינו מפורש כציווי כמו שרוצה שיעשה רצונו מהסובבין אותו כגון מבניו ותלמידיו ורעיו, אף במה שלא שאל מהם מפורש. וכעין מש"כ המסילת ישרים (בפי"ח ביאור מדת החסידות) דכמו שהאדם עושה רצון אביו מאהבה אף במה שלא שאל אביו בפירוש אלא שידוע שזהו רצון אביו, כמו"כ צריך לעשות רצון השם. והשכר לזה אומרת המשנה כדי שיעשה רצונך כרצונו שאנו רוצים ומבקשים שהשי"ת ימלא וישביע רצוננו אף במה שאין אנו מבקשים במפורש, כי אין אנו יודעים אפילו על מה לבקש דאין עולה על דעתו של אדם כל הצטרכויותיו. ואנו צריכים שהקב"ה יעשה רצוננו בלי בקשתנו, וזוהי מידה כנגד מידה עשה רצונו וכו'.

3. בענין גלות וגאולה עקבתא דמשיחא ע' רצ"ה.

4. בד"ה והיה כשבתו (תק"ס).

כדי שיעשה רצונך כרצונו וכנ"ל.

וידוע פירוש הגאון ר' יחזקאל אברמסקי בפסוק אחרון של מגילת אסתר (י, ב) וכל מעשה תקפו וגבורתו וגו' הלא הם כתובים על ספר דברי הימים של למלכי מדי ופרס. דלכאורה צ"ע למה כ' זה. ופירש דקמ"ל דכל מה שכתוב במגילה הוא לימוד של השגחה ושל מסירות נפש, וסתם דברי הימים וספורי העתים הלא הם כתובים בספר דברי הימים של מלכי מדי ופרס, ואינם ענינה של המגילה.

ויאמר אלקים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע וגו' לכם יהיה לאכלה וגו', ויהי כן (א, כט-ל)

פירש"י: לכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ. השווה להם הכתוב בהמות וחיות למאכל, ולא הרשה לאדם ולאשתו להמית בריה ולאכול בשר וכו'.

שאל הרבי ר' שמחה בונם מפרשיסחא בספר קול שמחה, מדוע נאמר לכם יהיה לאכלה, היה לו לומר תאכלו. גם מלת ויהי כן אינו מובן, איזה דבר חדש נעשה כעת, הלא רק הותר להם לאכול. עוד קשה, מדוע לא נכתב לאו על אכילת בעלי חיים כמו על עץ הדעת. וגם לא מצאנו שעברו דור המבול על ציווי זה, ועוד מהו הלשון נתתי. עיי"ש ברש"י שדחק עצמו לתרץ.

ומתרץ שם, שקודם שאמר השי"ת הנה נתתי לכם וכו', לא היו הדברים הללו מאכל בטבע. וכאשר אמר השי"ת הנה נתתי לכם וכו', בזה המאמר נעשו הפירות והצמחים מאכל לאדם ולבהמה. ומכיון שלא נתן להם רשות לאכול בשר, לא היה הבשר בטבע מאכל כלל, ולכן לא כתבה עליו התורה לאו על אכילתו⁵ וזו כוונת לכם יהיה לאכלה, ויהי כן, שנעשו ראויים לאכילה⁶.

והנה מקור דברי רש"י במסכת סנהדרין (גט:) דאמר רב יהודה אמר רב אדם הראשון לא הותר לו בשר לאכילה דכתיב לכם יהיה לאכלה ולכל חית הארץ, ולא חית הארץ לכם וכו', ולדברי הקול שמחה יש לבאר דכיון שלא אמר רב יהודה שאדם הראשון נאסר לו בשר לאכילה, אלא אמר לא הותר לו כוונתו כנ"ל שבאמת בשר לא נאסר עליו ולא הותר לו, אלא דממילא כיון שלא הותר לו לאכול בשר א"כ בטבע הבשר לא היה אוכל.

והקשה הגאון ר' יצחק סאלאווייציק שהרי בתוס' שם (גט: בד"ה אכל תאכל) כתב שמה שאסר ר' יהודה לאכול בשר היינו להמית בעל חי ולאכול את בשרו, אבל אם מתה מאליה שריא, חזינן דס"ל לתוס' שבעצם בשר הוא מאכל. אמנם ע"ז היה אפשר לומר דס"ל לקול שמחה כיד רמה דפליג על התוס' וס"ל שכל בשר היה אסור על אדם הראשון גם מתה מאליה (עי' הערה לקמן שהבאנו את דבריו). אולם באמת קשה על הקול שמחה מהגמרא (גט:) דיליף ר' יוחנן שבע מצות שנצטוו בני נח מפסוק (ב, טו) ויצו ה' אלוקים על האדם וגו', ואחת מן המצות הוא אבר מן החי, חזינן דבשר הוא אוכל בטבע, ואדם נצטוו שלא לאוכלו.

5. ועפ"ז אפשר ליישב קושיית המפרשים איך הקריב נח קרבנות להשי"ת, הרי הם לא היו ממשקה ישראל מן המותר לישראל כיון דעוד לא היה מותר אז באכילת בשר, אך להנ"ל לא קשיא מידי די"ל שכיון שעדיין לא הותר בשר זה לא היה בכלל אוכל ובדבר שאינו ראוי לאכילה לא בעינן ממשקה ישראל (הרב דוד אברהם מנדלבוים, ב"ב).

6. והביא הקול שמחה ראיה להסברו מהרמב"ן כאן שפירש, שלבהמות לא הותרה אכילת פירות העץ, רק ירק. וקשה, איך שייך ציווי לבהמות. אלא על כרחך הכוונה כנ"ל, שלא הוטבע בטבע שזה יהיה מאכל בעבורם. והמעין בפסוק יראה שכן האמת.

ונראה לבאר⁷ שהקול שמחה ס"ל כרמב"ם, דהנה הרמב"ם בהלכות מלכים (ט, א) כתב על ששה דברים נצטוו אדם הראשון וכו', ולא הזכיר איסור אכילת אבר מן החי, ולא איסור אכילת בשר מהחי. וביאר הכסף משנה דהיינו משום דס"ל לרמב"ם שרב יהודה אמר רב פליג על ר' יוחנן וס"ל שאדם הראשון הוזהר על אכילת כל בשר ולא היה צריך להצטוות על אבר מן החי, והלימוד מהפסוק הוי אסמכתא בעלמא.

אלא שעדיין צריך ביאור מדוע לא הזכיר הרמב"ם איסור אכילת בשר. ותירץ הכסף משנה שהרמב"ם מונה רק איסורים שנוהגים לדורות, ואיסור אכילת בשר הוי רק עד נח, ומנח ואילך הותר להרוג בעלי חיים ולאכול את בשרם.

ואמנם הקול שמחה לא קיבל את תירוצו של הכ"מ שהרי הרמב"ם כותב שעל ששה דברים נצטוו אדם הראשון ולשיטתו הרי הוי שבע. לכן ס"ל לקול שמחה שבאמת אדם הראשון לא נאסר לאכול בשר, רק מכיון שלא הותר לו לאכול ממילא לא היה בשר אוכל בדרך הטבע. וא"ש הא דלא הביא הרמב"ם שאסור לאדם לאכול בשר דבאמת לא נאסר לו אכילת בשר כיון דעדיין לא הוי אוכל⁸.

ועל פי דברי הקול שמחה מבאר השפת אמת בחידושו למסכת ר"ה (לב). את דברי הגמרא שם, הני עשרה מלכיות כנגד מי וכו' ר' יוחנן אמר כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם, הי נינהו, ויאמר [הכתובים בפרשת בריאת העולם] שואלת הגמרא ויאמר דבראשית תשעה הוו, ומתרצת הגמרא בראשית נמי מאמר הוא, דכתיב בדבר ה' שמים נעשו. לכאורה קשה שלא נמצא בכתוב במעשה בראשית רק ח' פעמים ויאמר.

וכתב על זה השפ"א⁹ שם וז"ל אלא נראה (א, כט) דויאמר אלקים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע וגו' לכם יהיה לאכלה וגו', גם הוא בכלל¹⁰. ויובן מאוד ע"פ דברי הרב הקדוש בס' קול שמחה בפסוק הנ"ל שבזה המאמר נעשו אוכל, ע"ש ותמצא נחת [והיינו דמאמר זה הוא חלק ממעשה

7. תירוצ' הרה"ג ר' יאיר כהן.

8. וע"ע במש"כ ביד רמ"ה (נט). וז"ל דכי קאמרינן דלא הותר לו בשר לאו דאיצטוי עליה בפירוש, אלא לא הותר לו קאמרינן דמסתמא כל הנבראות שהיו בעולם היו אסורות לו, כעבד זה שאין לו רשות ליהנות משל רבו עד שיטול רשות ממנו, ומאי דאישתרי ליה אשתרי, ובשר דלא אישתרי ליה לא אישתרי, מיהו אזהורי מיהת לא אזהרי עלוהי.

9. כן הראני הרה"ג ר' אברהם דוד מנדלבוים.

10. וכעין זה כתב באדרת אליהו וז"ל ויאמר אלקים, הוא גם כן מעשרה מאמרות, מפני שנתן כח בזרע ופירות שיזונו ויסעדו את לב האדם, לא כן עשב השדה. ולכל בעלי החיים נתן כח בעשבי השדה שיזונו מהם, ולא מתבואות וזרעים ופירות, כי לא יסעדו את לבם (הרה"ג ר' מנחם כץ).

ובספר משנת רבי אהרן (חלק א שער ראשון, אמונה ובטחון, מאמר ויענך וירעיבך) הוסיף דלפי זה מדוקדק מדוע הזכיר הכתוב בסוף מאמר זה ויהי כן, כיון שהיה זה מאמר של בריאה ככל המאמרים האחרים שבפרשה והוסיף עוד. לאור זה נבין גם מה שאמרה תורה (דברים ח, ג) כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם, ללמדך כי כח הלחם לזון ולהחיות אינו טמון בלחם עצמו, רק מוצא פי ה' הוא המחדש בו תמיד כח מיוחד להיות מזין ומחיה.

פירש"י: עזר כנגדו. זכה, עזר. לא זכה, כנגדו להלחם.

במסכת יבמות (גו) דר' אלעזר רמי מאי דכתיב אעשה לו עזר כנגדו, דלכאורה הוי סתירה או עזר או כנגדו, והאדמו"ר מטאהש רבי משולם פייש לאוי יישב בדרך דרוש. דהנה כתיב והאלקים נסה את אברהם, וצריך ביאור מהו ענינו של הנסיון דא"א להסביר כפשוטו, שה' יתברך מנסה את האדם כדי לדעת את מדת צדקתו ואת טוהר לבבו אם יעמוד בנסיון, שהרי הקב"ה הוא בוחן לבבות וכליות והכל גלוי וידוע לפניו, גם מה שעתיד להיות. וא"כ צריך ביאור מה צורך יש בנסיון ששולח ה' יתברך לבני אדם.

ועיין ברמב"ן (כב, א) שביאר שלכך מנסה ה' יתברך את האדם, כדי להוציא הדבר מן הכח אל הפועל שעל ידי עמידת האדם בנסיון ירבו זכויותיו ויקבל שכר טוב על עמידתו בנסיון. והביא ראיה לדבריו מהא דכתיב בתהלים (יא, ה) ה' צדיק יבחן. דהיינו שאין הקב"ה מנסה את הרשעים משום שהוא יודע שהם לא יעמדו בנסיון, ורק על צדיק שיודע ה' שהוא יעמוד בנסיון מביא הקב"ה נסיון. עיי"ש שכתב בסוף דבריו שכל הנסיונות שבתורה הם לטובת המנוסה.

ועי' באברבנאל שכתב במסכת אבות (ה, ג) שנסיון הוא מלשון הגבהה שעל ידי הנסיון ה' יתברך מרים ומגביה את האדם, כמו שכתוב בישעיה (ל, יז) וכנס על הגבעה. ובאמת כן מבואר במדרש רבה (נה, א) וז"ל כתיב (תהלים ס, ו) נתתה ליראיך נס להתנוסס מפני קושט סלה, נסיון אחר נסיון וגידולין אחר גידולין, בשביל לנסותן בעולם, בשביל לגדלן בעולם כנס הזה של ספינה וכו' עיי"ש. דהיינו שהנסיון נשלח לאדם מה' יתברך כדי שיתגבר עליו, ועל ידי זה יתגדל ויתנשא, ויזכה לשכר רב.

ועל פי יסוד זה ביאר האדמו"ר מטאהש אעשה לו עזר כנגדו, שהקב"ה עוזר לאדם, ומהו העזר שנותן לו ה' יתברך, שמזמין לו נגדיות, דהיינו נסיונות שצריך להתגבר עליהם, ועל ידי זה מקבל שכר.

וכן פירש בפרשת ויחי (מט, יד) יששכר חמור גרם, כי יש שכר אם מתגברים על היצר שהוא נמשל לחמור גרם, כי חמור מלשון חומריות וכמו שהחמור מושך את מה שקשור עליו, כן היצר מושך את האדם לחמריות ועבירות והשכר הוא כאשר מתגברים עליו.

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

בראשית תשפ"ג

מתנה ושמה: אור

תוכן

א' - ויהי אור / א

ב' - אורם של המלאכים / ג

ג' - האור בחיינו / ה

להכתב בלשון "ויאמר אלוקים יהי שמים וארץ", מאיזו סיבה הוא נכתב בלשון "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ".

העיקר הראשון מוסתר

וכמובן שהדבר צריך ביאור. הרי מאמר זה 'בראשית ברא אלוקים את השמים ואת הארץ' מעיד במיוחד על העיקר הראשון מי"ג עיקרי האמונה: "שהבורא יתברך שמו הוא בורא ומנהיג לכל הברואים והוא לבדו עשה עושה ועשה לכל המעשים". כי התשע המאמרות שבאו אחריו, כבר היו מאמר על 'חומר קיים' ואינם אלא מאמר שמביא לשינוי בצורה. במאמר הראשון לימדה התורה את הרעיון היסודי שה' במחשבתו בלבד "המציא" את כל מה שנמצא - יש מאין, לפני "בראשית" לא היה כלום. אפילו לא היסודות הבסיסיים, אפילו לא אנרגיה או חלקיקים. כל החלקיקים הקטנים יותר ויותר שהמדע מגלה כל הזמן, אינם אלא "אבני הבנין" שברא ה' באותו רגע גדול של בריאת יש-מאין. ואעפ"כ, משום מה, דוקא המאמר הנשגב והנפלא הזה, מושמט באופן בולט מהכתוב, ומופיע רק ברמז. עד שנזקקים אנו לגמ' בראש השנה שתגלה לנו ש"בראשית נמי מאמר הוא", ושאכן גם בריאת העולם עצמו נעשתה ע"י מאמר ה'. ובאמת על מה ולמה לא הזכירה התורה גם את המאמר הזה בפירוש, "ויאמר אלוקים יהיו השמים והארץ"?

הבה נתחיל בהתבוננות במאמר השני, שהוא המאמר הראשון שמופיע בפירוש בתורה, "ויאמר

א' - ויהי אור

במה ברא ה' את העולם?

בפרקי אבות מוצאים אנו משנה שבדרך כלל נלמדת באופן שטחי ביותר, אך היא טומנת בחובה את אחד היסודות החשובים ביותר בעבודת ה'. בואו נקרא יחד את המשנה ואת הגמרא שמבארת אותה, וננסה להבינם.

אומרת המשנה (אבות ה א): "בעשרה מאמרות נברא העולם". המשנה מלמדת אותנו שהפעולה שבאמצעותה ברא ה' את כל הבריאה היתה 'מאמר' - דיבור ה'. אותם עשרה פעמים שכתוב במשך ששת ימי בראשית 'ויאמר', הם אלו שפעלו והוציאו, כל אחד כפי הפרטים שנתפרשו בו, את כל עניני הבריאה שנבראו בששת ימי המעשה. המשנה שם מבארת למה הקב"ה החליט לברוא את העולם בעשרה מאמרות ולא במאמר אחד, אבל נשאיר זאת לפעם אחרת.

אלא שכשנעיין בפסוקים נראה שבבריאה הראשונה, בריאת השמים והארץ, למרות שהיא היתה המאמר הראשון לא הוזכר בה 'ויאמר', רק בהמשך ימי הבריאה כתוב בתורה תשעה פעמים 'ויאמר', ולכן שואלת הגמ' (ר"ה לב). "הי נינהו ויאמר דבראשית - תשעה הוו", והגמ' מפרשת: "בראשית" נמי מאמר הוא, דכתיב "בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נִעֲשְׂוּ". כלומר, אמנם השלב הראשון של הבריאה, ההתחדשות של השמים והארץ, נעשה גם הוא ע"י מאמר מה', אבל המאמר הזה אף שהיה ראוי

והחסד שבה ברא ה' את העולם, יכירו אותו הנבראים יותר ויותר. ומאותה הכרה הם יבואו ל'ראה מלפניו'.

וזו ה'ראשונות' של האור. השמים והארץ למרות שבריאתם הושלמה ראשונה, את הכח להעיד על מציאות הבורא שזו עיקר תכלית בריאתם, הם קיבלו רק לאחר בריאת האור - כידוע האור אינו גורם לעינינו שיראו את החפץ, אלא האור גורם לחפץ שייראה את עצמו אלינו, השמים והארץ התחילו להראות את עצמם כנבראים שה' ברא, רק לאחר שנברא האור. הפלא העליון של בריאת 'יש מאין' הוא דבר המכוסה ומוצנע מהאדם, רק האור הוא הדבר שהופך את הבריאה ל"תורה" שמלמדת אתנו ללא הרף את גדלות ה'.

התפקיד החיוני ביותר לכל אדם ואדם

אתם מקשיבים לדברים, ובטח אתם חושבים, "האור הוא בריאה חשובה מאד. אבל לומר שהאור הוא הבריאה החשובה ביותר מכל הברואים - זה קצת מוגזם". אבל זה רק בגלל שעדיין לא הפנמתם מה התפקיד שלכם בעולם. אינכם מבינים עדיין שהושמתם פה בעולם הזה, עולם מלא באינסוף חכמה ותכנון, כדי לראות בו ולהכיר בו את ה' מתוך בריותיו. אין זו "מידת חסידות", זה לא עניין לצדיקים בלבד. אלא זהו התפקיד החיוני והחשוב ביותר של כל אחד מהיושבים כאן.

ה'חובות הלבבות' פותח את ספרו "ברוך ה' אלקי ישראל... אשר ברא כל הנמצאות לאות על אחדותו, ויצר יצירות לעד על גבורתו, והחל חדשות להעיד על חכמתו וגודל טובו, כדכתיב "דֹר לְדֹר יִשְׁבַּח מַעֲשֵׂיךָ וְגִבּוֹרֹתֶיךָ יִגִּידוּ", וכתוב "יִדְּוֹךְ ה' כָּל מַעֲשֵׂיךָ וְחִסְדֶּיךָ יִבְרַכְכָּה", "כְּבוֹד מַלְכוּתְךָ יֹאמְרוּ וְגִבּוֹרֹתֶיךָ יִדְּבָרוּ", "לְהוֹדִיעַ לְבָנֵי הָאָדָם גְּבוּרָתוֹ". החובות הלבבות מלמד אותנו: אִזְנוֹ הֵיטֵב לְמִילּוֹתָיו שֶׁל דּוֹד הַמֶּלֶךְ, כּוֹלְנוֹ אֹמְרִים אֵת זֶה כְּמֵה פַעֲמִים בְּיוֹם, אֲבָל כִּנְרָאָה שֶׁאִינּוֹ מִקְשִׁיבִים לַעֲצֻמּוֹ, ה' בֹּרָא אֵת הָעוֹלָם כְּדִי שֶׁהַדּוֹרוֹת יִבְחִינוּ בְּבְרִיָּאָה אֵת כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְיִכִּירוּ וְיִשְׁבַּחוּ וְיִגִּידוּ אֵת זֶה. בִּשְׁבִיל הַכְרָה זֶה, הִיא צְרִיךְ אֵת בְּרִיָּאת הָאֹר. מֵאֲמַר ה' "יְהִי אוֹר" הוּא הַמֵּאֲפֶשֶׁר לָנוּ לִקְיִים אֵת תְּפִקִּידָנוּ הַחֲשׁוֹב בְּיוֹתֵר בְּעוֹלָם - לִרְאוֹת אֵת מַעֲשֵׂיו, חֲכָמָתוֹ

אֱלֹקִים יְהִי אוֹר וְיְהִי אוֹר". יֵשׁ לָנוּ לְהִתְיַחֵס אֵלָיו כְּמֵאֲמַר שֵׁשׁ בּוֹ אִיזָה 'רֵאשׁוֹנוֹת', הֵלָא לֹא יִדְעֵנוּ אֵת דְּבָרֵי הַגִּמ' ש' בְּרֵאשִׁית" הוּא ג"כ מֵאֲמַר, מִפְּשׁוּטוֹת הַכְּתוּבִים מִשְׁמַע שְׁבְרִיָּאת הָאֹר הִיא הִתָּה הַמֵּאֲמַר הָרֵאשׁוֹן, וְעַצֵּם הָעֵמֶדֶת הַדְּבָרִים בְּמִשְׁמַעוֹת זֶה, מִלְּמַדֵּת שֵׁשׁ בְּמֵאֲמַר זֶה אִיזוֹ שֶׁהִיא 'רֵאשִׁית' שֶׁלֹּא הִתָּה עַד אַז, וְהָעִיּוֹן בְּזֶה מְבִיא אוֹתָנוּ לְנוֹשֵׂא שֶׁלָּנוּ הַיּוֹם.

לפני הכל: אור

התשובה המתבקשת היא, בוודאי הקב"ה רצה שהמאמר הראשון שיופיע במפורש בתורה יהיה "יהי אור", כי הוא רצה ללמד אותנו שיעור חשוב מאין כמוהו: בריאת השמים והארץ, אינה נחשבת לכלום לולא בריאת האור. נכון שבסדר ההתהוות, האור היה רק הדבר השני, אבל בסדר החשיבות האור הוא לפני הכל. לכן המאמר הראשון שכתוב במפורש הוא האור, ולצורך זה המאמר הראשון שהיה במציאות - מוצנע.

אבל כל זה רק מעמיק את הקושי: במה ולמה חשיבות האור היא גדולה כ"כ, עד שהיא 'מצניעה' את המאמר המופלא והיחיד במינו של בריאת שמים וארץ?

הגילוי הגדול

מה היא התכלית העיקרית של בריאת השמים והארץ? "וְהָאֱלֹקִים עָשָׂה - שִׁירָאוּ מִלְּפָנָיו" אומר הפסוק בקהלת (ג יד), שלמה המלך מלמדנו בפסוק זה, שכל מה ש'האלוקים עשה'; כל בריאת ה'בראשית', הפלא הגדול של בריאת "הַשָּׁמַיִם, שְׁמֵי הַשָּׁמַיִם, וְכָל צָבָאָם, הָאָרֶץ, וְכָל אֲשֶׁר עָלֶיהָ, הַיָּמִים, וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם" (נחמיה ט ו), היה לתכלית אחת, שמתוך הבריאה הזו, יוכלו הבני אדם לירא מלפניו. מה היא אותה 'ראה מלפניו' שלמענה נבראה הבריאה?

'ראה מלפניו' משמע, יראת ה' שאינה רק 'יראת העונש', אלא יראה הבאה כתוצאה מהכרה מאוד עמוקה במציאות ה'. ה' עשה את כל הבריאה השמים והעננים, העצים והעשבים, הירח והכוכבים, הסדר והתכנון של כל תופעות וחוקי הטבע, ורבי רבבות הפרטים מגדול ועד קטן - לתכלית ומטרה אחת ויחידה: לגלות ולהעיד לבני אדם על הבורא. מתוך התבוננות בחכמה העליונה

- כל חלקי צבאו, שלמים בשלמות שהיא למעלה מהשגתנו. ושלמים אלו, הם הם "רוממי ש-ד-י" - המרוממים את שם ה', והם "תמיד" עוסקים בזה - בריות מושלמות אלו עוסקים כל העת בהכרזה, ו"מספרים" על "כבוד א-ל" - שהקב"ה מרומם ונישא מעל הכל. ועוד יותר מזה על "וקדושתו" - קדושתו אפילו מעבר להשגתם העצומה, השגות כאלו שאפילו לשכל הנשגב שלהם אין כל תפיסה בו. והמלאכים עוסקים בכל זה "תמיד" - לא רק בזמנים מיוחדים כשבתות ומועדים, אלא תמיד היינו תמיד! ומהללים ומקדישים את הודו ורוממותו של ה' המתגלה בעולם, בבריאה שלו - זהו תפקידם של המלאכים, ואינם חדלים ממנו לרגע. ולמה דווקא "תמיד", ללא הפסק וסוף? כי שבחו של ה' המתגלה הוא אינסופי, ומכיוון שאין סוף לגדולתו, אין סוף גם לשבחי המלאכים. הם לעולם לא יסיימו לספר את שבחו, הם "תמיד מספרים" ולא גומרים.

וכל זה חשוב לנו, כדי להוות דוגמא לבני האדם, דוגמא לעם ה' בעולם הגשמי שיעשו גם הם כמותם, מהשבח האדיר והנשגב שהמלאכים משבחים את ה' כפי השגתם העליונה, אנו עם קרובו צריכים ללמוד איך לשבח את ה' כפי יכולת השגתנו מהבריאה שברא ה'.

מאורי אור

עכשיו נתבונן מה הם דבריהם של המלאכים: כשאנו אומרים את המילים "קדוש קדוש קדוש" ו"כבוד ה' ממקומו", אם איננו ממהרים מידי כדי לשמור על הקצב של החזן - אולי נוכל לחשוב עליהם מעט. בטח אתם חושבים שמדובר כאן בקדושה עמוקה ונסתרת של הקב"ה, שאין לנו התחלה של מושג בה. אולי איזו השגה עליונה של קדושה שרק גדולי הדורות זכו לחזות בה, ואולי נזכה לראות אותה בעולם הבא - אם נהיה ראויים.

אבל אנשי כנסת הגדולה, אלו שתיקנו לנו את נוסח התפילה לא סברו כן. למרות שבנוסח המקורי של פסוקי ה"קדושה" בספרי ישעיה (ד ג) ויחזקאל (ג יב) אין שום רמז מה היא אותו גילוי קדושה שהמלאכים מזדעזעים ממנה, באו אנשי כנסת הגדולה וגילו לנו בנוסח הברכה שלהם, ש"האור" הוא הוא הקדושה הגדולה של הקב"ה

וחסדו של ה', ולכן המאמר 'יהי אור' הוא המאמר הראשון שכתוב בתורה בפירוש.

הברכה הארוכה ביותר בסידור

אפילו סקירה פשוטה של הברכות שאנו אומרים יום יום, תבהיר לנו היטב את החשיבות העצומה של המתנה ששמה "אור" ושל השימוש בה לתכליתה הרצויה. חשבתם פעם מהי הברכה הארוכה ביותר בסידור? לא ברכת אשר יצר, כניסה לבית הכסא ויציאה ממנה בשלום כשהכל פועל כשורה היא אמנם שמחה גדולה, שראוי לתקן עליה ברכה חשובה; אבל היא לא הארוכה ביותר. ואפילו לא ברכת המזון, למרות שאכילת לחם היא לא רק תענוג של ממש, אלא - אם עושים אותה באופן הנכון - יכולה להביא את האדם לדרגות גבוהות של הכרת ה'. אבל היא לא הארוכה ביותר, ואפילו לא ברכת אהבה רבה, שבה אנו מודים לה' על נתינת התורה הנפלאה לעמו ישראל.

הברכה הארוכה ביותר בסידור, הברכה הארוכה ביותר שנתקנה ע"י אנשי כנסת הגדולה היא - ברכת "יוצר המאורות", שבה אנו מודים על יצירת האור. תבדקו בעצמכם! ואכן כך ראוי שהיא תהיה הארוכה ביותר, כי הטוב האמיתי בעולם הוא ראיית והכרת הסדר והתכנון, החכמה והחסד של ה' בעולם, ורק ע"י האור אפשר להגיע לזה. לכן אנו קוראים אל ה' בשמחה: "כְּרוֹךְ אֶתָּה ה' יוֹצֵר הַמְּאוֹרוֹת!"

ב' - אורם של המלאכים

נלמד מהמלאכים

חלק נכבד מהברכה הארוכה הזו עוסק בקדושת המלאכים, והשבחים שלהם לה'. מה הטעם בכל זה? למה מעניין אותנו - בשר ודם, מה האופנים וחיות הקודש אומרים במרומים? הרשו לי לגלות לכם סוד שהרבה אנשים, גם אנשים טובים, לא שמים לב אליו.

קודם כל, עלינו להבהיר מה התפקיד של אותם המלאכים. בתחילת הברכה אנו מתארים את אותם מלאכים ואומרים "פִּינוֹת צָבָאֵי קְדוּשִׁים"

ההכנה לעוה"ב

ובאמת הכרת הבורא בהכרה בהירה, זהו עיקר השכר בעולם הבא, וכמו שכתב הרמב"ם (תשובה ח, כ) על פי הגמרא (ברכות יז.) "העולם הבא וכו' אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהן ונהנין מזיו השכינה וכו' שיודעין ומשיגים מאמתת הקב"ה מה שאינם יודעים והם בגוף האפל והשפל". הרי שעיקר התענוג בעולם הבא הוא מה שיכירו יותר ויותר, ו"נהנין" פירושו על דרך התענוג של ראייה חושית בעולם הזה. אמנם ההכנה לזה הוא אך ורק על ידי הדעה שקנה בעולם הזה כשהיה לו בחירה, כמבואר ברמב"ם (שם) שעטרותיהם בראשיהן זהו "הדעה שידעו שבגללה זכו לחיי עולם הבא". ורק כפי השיעור אשר יגע וטרח להתבונן ולהבחין ולהכיר בעולם הזה, וקנה בזה "דעה", כך יזכה בשכרו לעולם הבא.

ולכן צורת ההכנה שלנו לחיי העולם הבא, שהיא תכלית בריאת העולם הזה, היא על ידי השגת דעת ה' על ידי התבוננות במעשיו בעולם הזה. וכפי שאומר המסילת ישרים בתחילת ספרו, שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו, ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו... שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהנות מזיו שכינתו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא", זו תכלית שאסור לשכוח אף פעם. ועבור תכלית נשגבה זו השקיע הקב"ה השקעה כבירה של "מלא כל הארץ כבודו" - כל העולם מלא מגלוי כבוד ה'. בסיום ששת ימי הבריאה כתוב בתורה שה' שבת "מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות" (בראשית ב ג), כל מלאכת הבריאה שברא ה' היתה כדי "לעשות" איזו שהיא עשייה בעתיד, ואיזו עשייה תהא מכל הבריאה? "בני יעקב אומר: העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא, התקן עצמן בפרוזדור, כדי שתכנס לטרקלין" (אבות ד טז), העשייה שתהא בעתיד מכל הבריאה היא, הכניסה ל"טרקלין" של העולם הבא שהיא תכלית כל הבריאה. וזה יהיה ע"י שהאדם עוד בהיותו ב'פרוזדור', יתבונן במעשי ידיו של ה' ויגיע מזה לידי הכרת הבורא כפי האפשר בעוה"ז, ומזה הוא יגיע להתכלית של הכניסה לעולם הבא

שממלאת את העולם. אנשי כנסת הגדולה הבינו ששירת המלאכים מתייחסת בראש ובראשונה לתופעה שאנו קוראים לה "אור".

וכפי מה שאנו אומרים בנוסח הברכה: "רוממי ש-ד-י, תמיד מספרים כבוד אל וקדושתו ... ועל מאורי אור שיצרת המה יפארוך סלה" המלאכים 'רוממי ש-ד-י' מתרגשים מהתגלות קדושת ה' אליהם והם מכריזים "קדוש קדוש קדוש"! ומהו הדבר שהם מפארים עליו את ה' הוא התגלות "מאורי אור" שברא הקב"ה בעולם, אלא שכמובן המלאכים רואים באור זה, הרבה מעבר למה שאנו, בעולם הזה, נוכל אי פעם לראות.

ובאותה שעה שהם מהללים ומפארים על ה"אור", הם משלבים בזה שבח לא רק לעצם התופעה הנפלאה של אור עד כמה שהיא אכן מיוחדת בהשגתם העליונה, אלא גם על טובת ההנאה שמעניק האור לברואי העולם, מה השבח הנוסף של האור? "על כל שפח מעשה ידיו", האור מאפשר לנבראים לראות את 'שבח' הבריאה שהיא 'מעשה ידיו'. וכעת תדעו מהי גדלות האור: הוא מגביר את יכולתו של האדם להכיר את בוראו, כיון שבעיניו הוא יכול לראות את ההוכחות שהעולם מסביבו מציג, על התבונה, הכח והטוב של ה'. ולכן המלאכים מתלהבים ואומרים קדוש ושוב קדוש ושוב קדוש.

והם מכריזים כך לא רק ג' פעמים בלבד, הכוזרי אומר שהם אומרים זאת לעד בלי הרף, אף פעם אינם מפסיקים לומר זאת, כיון שמתחדשים לפנייהם בכל רגע ורגע גילויים נוראים, והם אינם נרגעים מההתרגשות האוחזת אותם מכל מה שהם רואים. והמאמץ להשיג מידע מגדלותו של הקב"ה הוא עיסוק כה משמח, הוא נותן כל כך הרבה גיל ואושר למשתתפים בו, שזהו הוא האושר של הצדיקים בני העולם הבא! לעולמי עד, צדיקים יושבים בעולם הבא, ואומרים שירה לקב"ה אודות קדושתו, כיון שכעת הם רואים הרבה יותר מאשר אי פעם. בעולם הבא הם מסוגלים להביט בכל סודות השכינה, ולהבין דברים שבעולם הזה לא היו ניתנים להבנה. והם מגיעים לכזו דרגה נעלה של אושר שאין שום שמחה בעולם הזה שיכולה להידמות אפילו לרגע אחד של אושר זה.

שבריא את האור, הגורם המרכזי להכרתו בעולם, יהיה המאמר הראשון שמפורש בתורה, וכיוון שהכרתו היא הטוב הגדול ביותר במציאות - יוצא שהאור הוא ה"טוב" הראשון שמוזכר בתורה, "וירא אלוקים את האור כי טוב".

בברכות קריאת שמע אנו מוצאים כי ברכת "יוצר אור" קודמת לברכת "אהבה רבה". כיון שברכת "אהבה רבה" עניינה על ה"תורה", אך ברכת "יוצר אור" עניינה על ה"דרך ארץ" הקודמת לתורה. בכדי שנזכה ל"אהבה רבה" ול"חמלה גדולה ויתירה", תחילה עלינו להשתלם ב"דרך ארץ" שהיא יראת שמים. ספר בראשית העוסק בלימודים שיוצאים ממעשה שמים וארץ, ומקדים את ספר שמות וקבלת התורה הכתובה בו, ספר בראשית הינו 'ספר דרך ארץ' ומבוארים בו עיקרי הנהגת האדם עם בוראו, כפי שמחייב השכל הישר, כדברי חז"ל "א"ר ישמעאל בר רב נחמן עשרים וששה דורות קדמה דרך ארץ את התורה" (ויק"ר ט).

האבות הקדושים למדו מתוך מעשה הבריאה ולימדו בהנהגתם כיצד לעבוד את ה' בטרם ניתנה תורה. רבינו ניסים גאון בהקדמתו שואל כיצד יתכן שנענשו קדמונים על עבירות מסויימות, והרי לא נצטוו עליהם עדיין? והוא עונה "המצוות שהן תלויין בסברא ובאובנתא דליבא הכל מתחייבים בהם" האדם מצווה על כל מה שתלוי בהבנת הלב. כשה"חובות הלבבות" מביא ראיותיו, הוא מביאן מג' תחומים: מן המושכל, מן המקובל, ומן הכתוב, מן המקובל אלו דברי חז"ל הנמסרים בקבלה, מן הכתוב אלו דברי הפסוקים הכתובים בתנ"ך, ומן המושכל אלו ראיות המובנות בשכל. הרי לנו שדבר המובן בשכל נחשב כהוכחה. כל אותן הנהגות שלמדנו אבות העולם בחומש בראשית נלמדו מן המושכל, שיש להבינן אף בלא תורה.

שלמה המלך אומר "לך אֵל נִמְלָה עֲצֹל רָאָה דְרָכֶיךָ וְנִחַם" (משלי ו ו) אמנם יש לנו תורה המכוונת דרכינו, אך גם מן הבריאה ניתן ללמוד וצריך ללמוד. מרן הסבא מסלבודקא זצוק"ל היה אומר: אוי לו לאדם ששולחים אותו לרבי כזה, ואוי

ל"טרקלין" בו יוכל לשבת ועטרתו לראשו, ולהנות מזיו השכינה.

שאיפת הנשמה

וצריך לדעת שההכרה בחוש, שאנו מדברים עליה, זהו עיקר שאיפת וסיפוק הנשמה. שכן מצינו בתורה שמשה רבינו ביקש "הָאֲנִי נֶאֱמָר כְּבֹדְךָ" (שמות לג, יח), לכאורה תמוה, שלאחר שכבר ראה כל כך הרבה נסים, וכבר עמד על הר סיני מ' יום לקבל התורה, מה זאת שעדיין מבקש לראות יותר. אלא מבואר שאין סוף להביקוש של הכרה, ורצה לראות עוד ועוד עד כמה שרק יכול לראות בחיים היותו. ולכן גם הפציר וביקש גם "אֶעֱבֹרָה נָא וְאֶרְאֶה אֶת הָאָרֶץ הַטּוֹבָה" (דברים ג כה). שהיה רוצה לראות בעיניו הגשמיים את טובת הארץ, כדי להרגיש בחוש בחייו את חסד הבורא יתברך.

וכן אנו רואים כי כלל ישראל אמרו (עיין רש"י שמות יט, ט) "רצוננו לראות את מלכנו", והיו צריכים לזירוז ואזהרה יתירה "יֵד הָעֵד בָּעַם פֶּן יִהְיֶה אֵל ה' לְרֹאשׁוֹ" (שם יט, כא), שלא להתקרב להר סיני, וכי בפשוטי עם אנו מדברים משום סקרנות יעברו על הציווי, אלא שזהו עיקר שאיפת הנשמה, לראות ולהכיר, וכל מה שרואה יותר, נתגדל תשוקתה. ומי שמסתפק במועט ואינו מרגיש תשוקה זו הוא רק משום שנתגשם ונתטמטם לבו מתוך ההרגל.

ג' - האור בחיינו

ספר דרך ארץ

במה הדברים נוגעים אלינו? הסוד הזה התגלה לנו כדי שנלמד מזה להשתמש באור, ללמוד עוד ועוד את שבחי ה' מתוך עולמו. כי הכרת ה' והיראה מלפניו היא השלמות הגדולה שאין למעלה ממנה, כדברי הגמ' בברכות (לג): "אין לו להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים". הקב"ה התכוין

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שערי אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקנייני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

החיים מחסום לראיית האמת באור בהיר, ולא יהיו מחסומים בדרך לתכלית.

עוד מבקשים אנו בברכת האור, שיהיו רחמי ה' עלינו ולא יסגור מסך החושך את עינינו, שנזכה באמת לראות ע"י אותו אור את החסד והחכמה של ה' בבריאה. בעל ה"מסילת ישרים" (פ"ב) אומר שהרבה אנשים דומים לאדם ההולך על שפת הנהר ועיניו עצומות, ואין כל חילוק אם עצימת עיניו נובעת מעיוורון או מרצון עצמי, בכל מקרה סכנתו קרובה מהצלתו, שעלול בכל רגע ליפול אל מי הנהר. כך אנו מצהירים שאנו הולכים בחושך, ולכן מתחננים "ברחמיך הרבים רחם עלינו" לפקוח עינינו ולהנות ממתנת האור הנפלאה המאירה בדעת ברורה את האמת והתכלית.

איך הפרי מקבל את טעמו?

אנו מתחילים להפנים שהמטרה העיקרית להימצאותנו בעולם היא להכיר ולחיות את מציאות ה' ואת גדלותו. וה' עשה שזה יהיה קל כל כך! בכל מקום שנביט בעולם הפלאי הזה נראה את ה' דרך בריותיו, ונבחין יותר ויותר במציאותו.

ולא צריך בשביל זה כלים מדעיים או יכולות מיוחדות. כל מה שנדרש הוא הסקרנות הטבעית שלנו, והנכונות להתבונן ולחשוב. הסתכלו מסביב על כל מה שה' יצר, כל התהליכים והתופעות שנמצאים מול עינינו, והתחילו לחשוב. שאלו את עצמכם שאלות: איך ירקות טעימים ויפים יכולים לצמוח מתוך אדמה חסרת טעם וצבע? איך העננים נודדים מרחקים עצומים מלב האוקיינוס כדי להביא לנו מים? איך גרעין קטן חסר כל חן וטעם, הופך לאילן אדיר ורב ענפים ושרשים, עם אלפי עלים ופירות מתוקים? איך פרחי הבר מפיצים את זרעיהם? חשבתם על זה פעם? הרי זה מדהים! רואים את יד ה' ממש מול העיניים. יש לפרח כשלושים "מצנחים" שבתוכם יש זרעים, שממתינים במנוחה על עלי הפרח למשב רוח שתנשוף בהם בדיוק רב, ואז יתפזרו הזרעים היקרים למקומות רחוקים יותר. אני אומר "זרעים" כאילו שזה דבר של מה בכך. כל זרע מתוחכם הרבה יותר מהמחשב המתקדם ביותר!

איך אפשר לראות את כל הדברים האלה ולא לקלוט את התכנית והמטרה בבריאה של הקב"ה?

לו לאדם שלא לומד מרבי כזה. מה ניתן ללמוד מנמלה את תורת החריצות והיגיעה, שעמלה ללא לאות בימות החום כדי לאגור מזון לימות החורף. בעבר למדו ללא הרף וללא חופשות לא הכירו המושג "בין הזמנים" אלא למדו ללא הפוגה בידיעה שיש לאגור עוד ועוד בימות הקיץ - היינו בעוה"ז למלא מחסני "מזון" לעולם הבא שהוא כחורף בו לא ניתן לאסוף עוד. זה שאמר שלמה המלך ע"ה "ראה וחכם" התבונן בדרכי הנמלה ובדרכי הבריאה כולה ולמד לקח וחכמה לדרכי עבודת ה'.

אור חדש

לכן על בריאת האור כתוב "וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאֹר כִּי טוֹב" כי האור מאפשר הכרת ה' לעומקה ע"י התבוננות בחסד ותכמת ה' בבריאה, "הַחֶכֶם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ" ורק "וְהַכֶּסֶל בְּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ" (קהלת ב יד) ללא הבנה. לכן ברכת "יוצר אור" היא החשובה מכולם, שבה אנו מודים על האפשרות לעבוד את ה' בהכרה נשגבה ובדעה מלאה. ומענינה של ברכה זו אנו מוסיפים ומבקשים "אֹר חֲדָשׁ עַל צִיּוֹן תֵּאִיר", ע"י ה"אור חדש" שיאיר ה' בעולם, יאיר "אור ציון" בעולם, והתועלת מכך תהיה "וְנִזְכָּה כָּלנוּ בְּמִהְרֵה לְאוּרֹ" נכיר את השראת שכינת ה' במקדש ה'. שואל הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ט ה"ב) מדוע מבקשים הצדיקים על ימות המשיח, וכי לאכול מפריה הם צריכים? ותשובתו היא כי בקשת הצדיקים לגאולה אינה לתועלת גשמית אלא רצונם להפטר משעבוד מלכויות כדי שיוכלו לעסוק בתורה ביתר שלמות. הבקשה על ימות המשיח על "אור חדש" נאמרת בברכת ההודאה על האור הפוקח עינינו להכרת ה' באופן המושלם, כיון שרצוננו להגיע לימים בהם "כִּי מְלָאָה הָאָרֶץ דָּעָה אֶת ה' כְּמִים לִים מְפֹסִים" (ישעיה יא ט) משתוקקים אנו לימים ללא חושך ומסכות כזב המפריעים ליהודי בהתעלותו. רוצים אנו "אור חדש" אמיתי המביא לידיעת ה' מושלמת, אור ימי בראשית שנאמר עליו "וירא אלוקים כי טוב".

בעיצומה של ברכת האור אנו מבקשים "אֱלֹקֵי עוֹלָם, בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבֵּים רַחֵם עָלֵינוּ" על מה באה בקשת הרחמים? ראשית בקשתנו מהבורא שירחמנו ויגאלנו מצרותינו, שלא יהוו קשיי

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

**האם יש חיוב לומר את תפילת "הריני מוחל
לכל מי שהכעיס והקניט אותי וכו'" שקודם**

קריאת שמע שעל המטה?

תשובה:

אין חיוב, אבל אם תרצה לומר תפילה זו, דע לך
שמדובר בעסקה טובה למדי. וכמו שאומרת הגמרא (ראש
השנה יז, א), "כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל
פשעיו", וזה נלמד מהפסוק (מיכה ז, יח), "נשא עון ועבר
על פשע - למי נושא עון, למי שעובר על פשע". אם תמחל
למי שחטא נגדך, הקב"ה ימחל לך על חטאיו.

אכן, צריך להתכוון לכך באמת, צריך להשקיע בזה
מחשבה. למלמל מילים רק משום שהם מודפסים בסידור
לא יועיל לך כלל. חשוב על מי שפגע בך או נהג עמך שלא
כדין, בין אם מדובר בשכנך, עמיתך לעבודה או רעייתך,
ומחל להם. אבל האם יש חיוב לומר את זה? לא, אין חיוב
כזה.

אפשר להפוך ל"מאמין" הגדול ביותר רק מהליכה
ברחוב בעיניים פקוחות. וכל זה לא אמור להיות
חדש לכם, זוהי התכלית היחידה של הבריאה! אז
למה אנחנו מחכים? בבית בקברות כבר מאוחר
מידי להשיג דרגות באמונה. עכשיו ההזדמנות
שלנו! אבל צריך לפקוח את העיניים ולהוסיף
הכרה בה' בכל הנד עפעף, אם רוצים להצליח.

בלי בריאת האור כל הבריאות האחרות היו
חסרי תכלית ומטרה, בזבז אחד גדול. הרגע שבו
אמר הקב"ה "יהי אור" היה הרגע המכונן של
הבריאה כולה, כי האור הוא הנותן לנו את
האפשרות להיות כמו המלאכים ש"תמיד מספרים
כבוד א-ל וקדושתו", ולמלאות את ייעודנו בעולם,
לחיות את מציאות ה' ולשים את הקב"ה ב"קדמת
הבמה" במחשבתנו.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

פותחים את העיניים ורואים את האור

אור גילוי של ה' מקיף אותנו מכל עבר, ואין
לנו אלא לפתוח את עינינו ולראות אותו.
השבוע נקדיש בלי נדר דקה אחת ביום כדי
להתבונן באחד מגילויי חכמתו של הבורא
יתברך בבריאה: בעצים, בפירות, בציפורים או
בעננים, ובזה נשיג עוד הכרה בבורא, שהיא
עיקר תכליתנו בעולם, וזוהי ההכנה שלנו
לעולם הבא.

בטאון רמת אלחנן

בס"ד, חשון תשפ"ג
גליון 371 - שנה 43

קול ברמה

לקבל במייל: 6776168@gmail.com

כבוד התורה

אחת ל-7 שנים זוכה קהילת רמת אלחנן להשתתף במעמד נשגב של מושב בית-הדין המיוחד לעריכת הפרוזבול ♦ בית הדין מורכב מ-3 שרי התורה המכהנים בקהילתנו, וזה הזמן להתחזק באמונת-חכמים, שהיתה יסוד-היסודות של העם היהודי

הגאון רבי יהודה סילמן

המשימה החיונית המוטלת על ההורים היא ליצור אווירה טובה בבית

בביקור-חג שערך מרן הרב שליט"א אצל מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין הוצגה השאלה האם מותר להשתמש בכסף שנפל מהמחבל בעת מנוסתו?

מתי הקב"ה 'סלחן', ומתי 'מחלן'?

מדברי רבינו מרן הגר"י זילברשטיין בכינוס מועצת גדולי התורה

חבוקה ודבוקה

רשמים מאוירת החג ברמת אלחנן

הגר"י זילברשטיין הדגים את 'ריקוד הקמ"ץ'. היה שמח

התואר הפלאי שבו הגדיר החזו"א את מרן רבי גרשון

למחזיקים בה

יומיים לאחר הלווית הגר"מ קליין זצ"ל נשבר עץ-החיים...

החוקרים בבית החולים דילגו על החולים החרדיים

השלט שנתלה בשיבה של הגרא"י פרובר

"לרבה' שלנו (החזו"א) יש רוח הקודש", זעק רבי יעקב שכטר באוזני מרן הגר"י אדלשטיין בצאתו מהמקוה של החזו"א שנחשף

לא לנו. כי לשמך תן כבוד

בימים שנותרו עד המערכה, נמשיך לזעוק אל ה' שיצליחנו על דבר כבוד שמו, ושנוכה לראות שממשלת הזדון עברה מן הארץ. זו לא בושה לעמוד ולבכות על 'נצחונה' של מלכות-שמים. נתמון יתדותינו בשלוש-עשרה תיבות ובשערי דמעות כי לא נשלכות. דמעה ועוד דמעה, עד יעפיל המנדט ונקה...

שני סיפורים שלא סופרו על מרן רבי אלה' לאפיון

הגאון רבי יעקב בייפוס מספר לנו שני מעשים שהתרחשו בשנת-חייו האחרונה של המשגיח

התמונה שלא פורסמה מעולם, בה רואים את ר' אלה' מעיר את הבחורים בכפר חסידים לתפילה

שני סיפורים מצמררים שלא סופרו על מרן המשגיח רבי אלה' לאפיאן

למי אמר מרן המשגיח 'שלום' גם בתקופה שלא הוציא כבר אף מילה מהפה? מדוע הסכים רבי אלה' לפתע ליטול תרופות שעד לאותו רגע סירב ליטול? - הגאון רבי **יעקב בייפוס** שליט"א, מחבר ה'לקח טוב', ומי שזכה ליהנות מאורו של המשגיח, מספר לנו שני מעשים שהתרחשו בשנה האחרונה לחייו של רבי אלה', והממחישים עד כמה בערה אש-המוסר ועבודת-המידות בעצמותיו של מרן זצ"ל

במשך עשרות שנים 'אם הבית' של הישיבה, ודאגה לכל צרכי הבחורים. הרבנית היתה אחותו של ראש הישיבה מרן הגאון רבי אליהו משקובסקי זצ"ל, ומלבד כל תפקידיה הביצועיים באספקת צרכי הבחורים, שירתה את המשגיח בנאמנות רבה מאוד. בעת שהותו בישיבה התגורר המשגיח בצריף של הרבנית, והיה סמוך על שולחנה.

מה שקרה בעת ביקורה של הרבנית בבית-בתו של המשגיח בירושלים, גרם לתדהמה של ממש. הרבנית הגיעה עם אחיה, מרן הגר"א משקובסקי [הרב' זצ"ל], ובני-הבית אמרו להם שאין טעם לנסות ולשוחח עימו, כי המשגיח לא מגיב כלל.

הם שהו בבית כמה דקות, וכשהתכוונו לצאת בחזרה לכפר חסידים, אמרה הרבנית 'אולי בכל זאת אגש אל המשגיח', ולמרות שבני-הבית אמרו שאין סיכוי שהוא יזהה אותה, או יוציא מפיו דבר-מה, ניגשה הרבנית אל המשגיח ששכב במיטתו, ואמרה לו: 'חנה הולכת'.

באופן ברור, בקול רם

מה נרעשו כולם לראות את המשגיח עובר ממצב-שכיבה לישיבה, עיניו אורו, והוא הוציא מפיו כמה פעמים באופן ברור, ובקול רם, את המילה 'שלום, שלום, שלום'.

מרב התרגשות לא ידעו בני-ביתו של המשגיח היכן הם נמצאים. מזה תקופה ממושכת שהמשגיח לא הוציא מילה וחצי-מילה מפיו, והנה כאן הוא אומר את המילה 'שלום' בבירור רב, ובקול חזק.

ברור היה כשמש שהוא עשה זאת בשל הכרת-הטוב

דמותו של מרן המשגיח הגה"צ רבי אלה' לאפיאן זצ"ל חקוקה בלבבות תלמידיו הרבים, ובמיוחד אלה ששהו לצדו וטבלו בחסידותו ובצדקותו בישיבת כפר חסידים, בה הרביץ תורה ומוסר במשך שנים רבות.

'גאון המוסר', כינו אותו כל גדולי המוסר בדורו, וידעו למה. תורת המוסר היתה ספוגה בעצמותיו של ר' אלה', וכל-כולו היה מהלך לאורה, ופוסע במשעולי המוסר, ומוכיח לכל באי-עולם כיצד צריך להתנהג כאיש-מוסר.

בקטע זה אנחנו מצטטים את דבריו של הגאון רבי יעקב בייפוס שליט"א, מחבר סדרת הספרים הפופולרית 'לקח טוב', ומראשי ישיבת 'כנסת חזקיהו' לצעירים. הגר"י בייפוס, ממייסדי הישיבה לצעירים, ומוותיקי-וותיקיה של הקהילה ברכסים, והיה מקורב במרוצת-השנים לענקי התורה והמוסר ששימשו בישיבת כפר חסידים, זכה ליהנות מאורו הגדול של מרן המשגיח זצ"ל. שני הסיפורים שלא פורסמו מעולם, ממחישים את קלסתרו המוסרי של ר' אלה'.

לא הגיב מאומה

הסיפורים מתייחסים לתקופת חייו האחרונה של המשגיח, בעת שהיה נתון כבר בתשישות רבה, ולא הוציא מילה מפיו. בתקופה זו שהה אצל בתו בירושלים, ולפי העדויות שהתקבלו מבני-הבית, המשגיח 'כבר לא היה איתם כלל', לא דיבר, ולא הגיב למאומה.

והנה, יום אחד באה לבקרו הרבנית חנה שמענוביץ ע"ה, שהיתה

תמונה לא-מופרת של מרן המשגיח זצ"ל

תמונה לא-ידועה ממרן הגה"צ רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, המשגיח דישיבת כפר חסידים, נשלחה אלינו על ידי משפחת בייפוס הנכבדה. התמונה צולמה לפני ברית-המילה לבנו-בכורו של הגאון רבי **יעקב בייפוס** שליט"א. בתמונה נראה גם הגר"א **קונשטט** ראש ישיבת 'קול תורה', וכמה מבני הישיבה

תמונה המתפרסמת לראשונה ובה נראה מרן המשגיח רבי אלה' לאפיאן עומד בפתח החדר ומעיר את בני הישיבה לתפילה

תמונה זו של מרן המשגיח זצ"ל מתפרסמת לראשונה, והיא מספרת את העובדה הידועה לכל שרבי אלה' היה נוהג, בכל שנותיו בכפר חסידים, להעיר את בני הישיבה לתפילת שחרית. מקורה של תמונה זו הוא ב...טורונטו שבקנדה, לשם הזדמן לאחרונה הרה"ג רבי אברהם משקובסקי [אחיו של הגאון רבי חזקיהו-יוסף, משגיח ד'ארחות תורה], שבביקורו אצל אחד מבוגרי הישיבה נתקל בתמונה זו כשהיא תלויה על קיר-הסלון. מתברר שהבחור הזריז, בתקופת לימודיו בישיבה, ראה את המשגיח מבעד לחרץ-הדלת, ומיהר לקחת את המצלמה לידי, וכשהמשגיח פתח את הדלת לרווחה, הספיק לצלם אותו באופן ברור, מתוך החדר, כשאצבעות-רגליו של אחד הבחורים שישן במיטה הסמוכה לדלת, בולטות מהשמיכה... את הכיתוב 'נו, נו', הצמיד בעל-הבית לתמונה, כדי להמחיש לעצמו את האווירה, ואת הזריזות שביקש רבי אלה' להנחיל לתלמידיו בשעת ההשכמה. ואגב, הרב אברהם משקובסקי מספר לנו שרבי אלה' אמר ש'בניגוד למה שחושבים שהסיבה שאני מעיר בחורים לתפילה היא בגלל אחריותי כמשגיח, הסיבה איננה זו, אלא אני מעיר אותם כדי לעשות חסד עם הבחורים... באופן רגיל נמנעת ממני האפשרות לעשות חסד עם בני הישיבה, כי הם אינם מרשים לי, ובכך שאני מעיר אותם - הנני גומל עמהם חסד' - - - הנני אסירי-תודה להרב א. משקובסקי על ששיגר לנו את התמונה לפרסום

שפיעמה בליבו על כל החסד שעשתה איתו הרבנית חנה ע"ה במשך השנים, כששירתה אותו במסירות מופלגת. והנה לפנינו קלסתרו האמיתי של 'גאון המוסר', שמוסר-המידות בער בעצמותיו כאש-להבה, שרשפי-גחליה לא קבו גם בעת תשישותו הגופנית שכיבתה ממנו כל חיות אחרת.

הכיר את אופיו המוסרי של המשגיח

הסיפור השני שמספר לנו הגר"י בייפוס מתייחס אף הוא לאותה תקופה, שבה היה המשגיח בתשיות מליאה. והנה, במשך זמן רב ניסו לשכנעו ליטול תרופות מסוימות שהיו אמורות להיטיב את מצבו, והמשגיח סירב. גם סירובו זה הוכיח שדעתו כבר אינה צלולה לחלוטין.

ישבו בני הבית וחשבו איך יוכלו להשפיע על אביהם הגדול שיסכים ליטול את התרופות. כל הפתרונות שנוסו, לא

משמאל לימין: הגאון רבי ברוך מרדכי אזרחי, הגאון רבי אליהו משקובסקי, והמשגיח הגה"צ רבי דב יפה - בהיכל הישיבה [כשהיה עוד ב'צריף'] בכפר חסידים

צלחו. עד שת"ח אחד, שהכיר את אופיו המוסרי של המשגיח, וידע את עבודת המידות העצומה שלו, פנה אל ר' אלה' וצעק באוזניו שהעובדה שהוא מסרב לקחת את התרופות מונעת מהאחות הרפואית, האחראית על כך, ללכת לביתה, ושם ממתינים לה כמה ילדים קטנים...

רק שמע המשגיח כך, והבין שסירובו גורם צער וטרדה לאחות שאינה יכולה ללכת לביתה, ומיד הביע את הסכמתו ליטול את התרופות!!!

שני סיפורים עם מסר מוסרי עצום, עד כמה עבודת-המידות צריכה להיות מושרשת באדם. בסיפורים אלה למדנו על מידת הכרת-הטוב, ועל כך שאסור לצער אף יהודי. כמה פעמים יש לנו עקרונות, ואנחנו מתעקשים לעמד עליהם גם אם הדבר גורם לטרח, או לצער, לזולת. והנה, ברגע שהמשגיח שמע שהסירוב שלו ליטול תרופות, יגרום לצער ליהודי אחד, חזר בו מהעקרונות שלו, גם במצב הרפואי הקשה שבו היה נמצא, והסכים לשנות את מנהגו. העיקר - לא להיות לטורח עבור הזולת.

ואגב, הגר"י בייפוס, בשיחתו עמנו, אמר עוד, שידוע לו בבירור שהמסר המועבר לדור לדור בענין התמונה של המשגיח עומד במשעולי הישיבה בכפר חסידים ומשקה חלב את החתול, אינו נכון. 'תמיד ידעתי שמסר זה אינו נכון, אבל לאחרונה שמעתי זאת בצורה מפורשת'.

חִיזוּק

**כאשר נתבונן בדרך-החיים
המופלאה הזו, נקבל את
החיזוק הנדרש לכל אחד
מאתנו בתקופה הסוערת
שבה אנחנו חיים**

**לקראת השנה החדשה שנפתחה עלינו
לטובה, ובמיוחד לקראת זמן החורף
המתחדש, הכל מעוניינים להתחזק
ולהשתדל יותר בעבודת השם, בלימוד
התורה ובקיום המצוות. דא עקא,
שהנסיגות והקשיים נוחתים עלינו
במידה כה מוגברת, שצריך קטליזטור -
זֶרֶז מיוחד - שידרבן ויעודד אותנו ויחזיק
בידינו שלא ניפול לזרועות העצב.**

דרכים רבות לחיזוק, ומי שנמצא באוהלה של
תורה יודע שלא החיזוק של זה, כחיזוקו של האחר,
ואישיתו של כל אחד בנויה לקבל את החיזוק שלה
בדרך שונה.

אבל בכל אופן יש דבר אחד המשותף לכולם,
ושבכוהו לגרום להעצמה ולהישול הגוף והנפש גם
יחד, והוא - כאשר מסתכלים בעין בוחנת על אנשים
שעבר עליהם אסון נורא, וספגו טראומה חזקה
במיוחד, ולמרות הקשיים העצומים המשיכו לקיים את
רצון בוראם בשלימות, לא שאלו שאלות, הבינו בְּדוֹק-
שכלם שכל מה שעושה הקב"ה בעולמו הוא לטובה,
ולא חדלו לרגע מלהאמין בהשם יתברך וברצונו
להיטיב עם ברואיו.

כאשר מתבוננים בדרך-החיים המופלאה הזו,
מקבלים את החיזוק הנפשי הנדרש לכל אחד מאתנו
בתקופה הסוערת שבה אנחנו חיים, ומבינים שגם בנו
ניתן הכוח הזה שיאפשר לנו להמשיך את שגרת-
החיים, מתוך חיזוק והתעלות, ואין מי שיכול לקום
ולומר 'אני לא בנוי לזה'.

כי אם 'הם' הצליחו, אין כל סיבה שאתה לא
תצליח. וכשאמרנו 'הם', הִתְכַּנְּנוּ לכך שלא מדובר
דווקא באנשים גדולים, וגם לא ת"ח בשיעור-קומה
מיוחד במינו, ולמרות הכל הם הצליחו להתגבר על

עוצם-רגשותיהם והמשיכו לטוות עוד ועוד חוטים
בעבודת השם שלהם. אז גם אתה יכול להצליח.

■

ניקח כדוגמא את מה שקרה למשפחת גלושטיין
היקרה מהעיר אופקים (כש'במקרה' אבי המשפחה הוא
כן אדם גדול, ות"ח מופלג שבמופלגים). בערב שגרתו
אחד של בין-הזמנים, הולכת לה בירושלים משפחה
מאושרת, משפחה של תורה ומידות טובות, ולפתע-
פתאום נגדעים חייה של אם המשפחה, ושתי בנותיה.
אף אחד לא התכוון לכך, אף אחד לא חלם שזה יקרה,
והנה זה קורה. ירחם השם על כולנו.

לא נחזור כאן על מה שכתבנו בגליון הקודם בענין
גבורתו של הבעל-האב השכול, הרה"ג רבי דב
גלושטיין שליט"א, שעמד בהלוויה ופצח בדברי
אמונה שגרמו לנחל-של-דמעות. נמשיך עם מה
שקרה מאוחר יותר. כפי ששמענו מבני הבית,
ומאברכי הכולל 'נחלת משה' באופקים שבראשו עומד
רבי דב שליט"א, עבר ראש הכולל את 'זמן' אלול
בצורה שלא תיאמן. הוא הצליח להפתיע את כל
סובביו בכך שהמשיך להתמיד ולשקוע בתוך דף
הגמרא, כבימים ימימה.

השוויגער שלו, הרבנית א. ארנפרוינד תחי', אמה
תיבדל לחיים של הרבנית גלושטיין ע"ה, מספרת לנו
את הדברים בהתפעלות-רבתי, ואומרת ש'למרות כל
מה שידענו על גדלות-הנפש של חתננו זה, ההתנהגות
שלו לאחר האסון הנורא, כאשר המשיך ללמוד
בעמקות ובהתמדה, חורגת מכל הנורמות האפשריות'.

■

נחשוב לרגע: גם אם הרב גלושטיין הצליח
להסתיר מהציבור את הצער הנורא שלו, ולהתנהג כך
ש'אֵבֵלוּ בליבו, וצהלתו בפניו, הלא ברור כשמש
שהכאב על האסון המבעית צורב לו נורא-נוראות
בתוך נשמתו, ואין הוא שוכח לרגע מ-3 הנפשות
היקרות שנאבדו בפתע מהווי-הבית שלו.

הרי זו לא רק רעייתו, שהיתה אשה מושלמת-
שבמושלמות, מכל הבחינות; גם שתי הבנות עלו
השמימה בסערה יחד עם אמא שלהן!!! אם ננסה
להיכנס לרגע לליבו של הרב גלושטיין, ולחשוב מה
עובר בלב הגדול הזה מדי יום ביומו, נבין מיד שהכאב
הוא חד ביותר, ועל-פניו לא נראה שיש אדם המסוגל
להולמו ולהמשיך את סדר-חייו.

אבל הנה, הרב גלושטיין מוכיח לכולנו, עד מאה
ועשרים, ושלא נדע מצרות כאלו, שאפשר ואפשר
לקום ולהתנער מהיגון האישי, ולחסות בצל כנפיו של
הבורא יתברך! בכך הוא ממשיך בעצם את המורשת
האדירה של הרעיה ע"ה, שידעה לשמור על צלילות-

דעתה בכל העניינים, ובעיקר: ידעה לאבחן ולמיין את האירועים ואת הפצי-העוה"ז, ולדעת היכן לא כדאי להשתמש בהם, והיכן מקיימים מצוה גדולה בהשתמשות זו. תכונה זו חסרה כיום לבני דורנו, הצועדים בנתיבי-קצה קיצוניים, וממקמים את עצמם ואת שאיפותיהם או כאן או כאן, אבל אינם יודעים לנתב את הנהגתם בין-לבין, או גם-וגם.

גם הבעל, יבדל לחיים, שלמרות כל מה שעבר עליו - אינו מאבד בס"ד את צלילות-דעתו, מוכיח בכך לכל באי-עולם שהוא יודע למיין את הנהגות-האדם בעוה"ז, להציב מול המראה את רצון הבורא, ולהשתדל לחיות אך ורק לפי התובנות הללו.

וזה לא רק הרב גלושטיין; שמענו דברים שאמרה האם השכולה הרבנית ארנפרוינד תהי', מנהלת בית הספר החינוך העצמאי בבאר שבע, בפני המורות, וגם שם חזרה על עצמה התופעה הנאדרת-בקודש. אמונה, אמונה, אמונה. רק אמונה. אמונה בהשם יתברך, המיטיב הגדול בעולם.

ונזכרנו ב'סליחות' של בני אשכנז שאומרים לפני ראש השנה (סליחה י"ג), שם אנחנו מזכירים את נאמנותנו להשי"ת, ואומרים לפני אבינו-שבשמים: 'דון דין עני ואביון, משפט רצוצים ומעונים וכו', לא איש א-ל ויכזב, אשר יחליף עניינים, וגזרת שש שנים, אשר לעבדים נקנים, **וכמה שש חלפו לי** - ולא אהבתי אדונים; ואם נמכרתי לעקר, ולא אגאל בשנים, בקרובים דין עקר, ואתה קרובי וגואלי, ה' בוקר תשמע קולי'. מי שמתבונן במלות-הקודש הללו ואינו נותן להן לעבור בפיו סתם-כך, יכול לשאוב מהן חיוזק רב. 'כמה שש חלפו לי, ולא אהבתי אדונים'!

ואם עד היום חשבנו שהכוונה היא רק על מי שעבר את תקופת השואה, ויתר הפקעות והגזירות שניחתו עלינו, ונותר נאמן לאביו שבשמים, היום אנחנו יודעים שיש עוד יהודים הזכאים לבוא עם טיעונים (לא מלשון 'טענות') שכאלה, ולהצהיר בגלוי שלא נטשו את ברית אבותיהם. יש בכך סניגוריה גדולה על כל עם ישראל, שנותר חסין באמונתו! ומה מתאים יותר לזכרים הנ"ל מלבוא אל השם יתברך ולומר לו בפה מלא: 'ובכל זאת שמך לא שכחנו, נא

אל תשכחנו'!!! לא סתם שלא שכחנו את שמך. אלא גם בצרות הגדולות ביותר, כאשר משפחה יפהפייה שכזו מתפרקת בפתע, ובכל זאת ממשיכים בני הבית לטוות את חייהם בצורה שאתה, השם יתברך, רוצה - אם כך אלו מלים-של-סניגוריה על כל כלל ישראל.

נחשוב לרגע: גם אם הרב גלושטיין הצליח להסתיר מהציבור את הצער הנורא שלו, הלא ברור כשמש שהכאב על האסון המבעית צורב לו נורא-נוראות בתוך נשמתו, ואין הוא שוכח לרגע מ-3 הנפשות היקרות שנאבדו בפתע מהווי-הבית שלו. אבל הנה הוא מוכיח לכולנו שאפשר ואפשר לקום ולהתנער מהיגון האישי, ולחסות בצל כנפיו של הבורא

ואולי אפשר לצרף כאן מה שאמר מרן המשגיח רבי אלה' לאפיאן זצ"ל (והובאו

הדברים במוסף שבת קודש של 'יתד נאמן'), בביאור הפיוט הנאמר ביום הכיפורים 'ואבית תהילה', שהשי"ת מעדיף את התהילה שאומרים בפניו בני-האדם, 'דלולי פועל, דלי מעש, חסרי שכל', על פני המלאכים שלו. ושאל המשגיח, מדוע באמת זה כך?

והשיב: למלאכים אין בחירה. הם עושים רצון בוראם, כי כך הם נבראו, ואין להם שום ברירה אחרת. אבל דווקא בני אדם, האפופים בכל-כך הרבה צרות ויסורים, ויש להם בחירה לדבוק בה' אלוקיהם או חלילה ההיפך, והם לא מתלבטים כלל, אלא דבקים בבוראם, כאן טמונה מעלתם הגדולה, ולכן עדיפה שירתם על פני זו של המלאכים. וכי בפני המלאכים עומד נסיון כזה כמו של המשפחה באופקים? לא.

נסיונות שכאלה ניצבים רק בפנינו, בפני בני-האדם, ולכן למרות מיעוט-דרגתנו, והיותנו 'עדורי אמת, קוראי בחנף, רחוקי אמת' - כפי שמוכא בפיוט הנ"ל - השי"ת חפץ דווקא בשירות-ובתשבחות שלנו.

וזו גם תחינתנו לקראת תחילת החורף הבא עלינו לטובה: 'רחמנא דעני לעניי - ענינן! אתה הקב"ה, שממדתך הטובה היא לא להתעלם מצרכי העניינים, אלא לסייע להם, אתה אלוקי-חסד תענה גם לנו!

'רחמנא דעני לתברי-ליבא, ענינן'. אתה הקב"ה העונה לשבורי-לב, ומחבש לעצבותם, תחבוש גם את פצעינו-שלנו, תראה בענייננו, ותושיע אותנו מכל צרותינו. כי 'מרירן נפשין מעקתין דנפישין'.

בחיזוקים מן הסוג הזה כדאי להתחיל את זמן חורף. לדעת שמצד אחד לא כל מה שרוצים יינתן לנו; ומאידך, לקבל באהבה ובשמחה כל מה שנגזר עלינו, גם אם זה 'לא נראה לנו'...

הגאון רבי יהודא סילמן שליט"א, במשא חינוכי להורים:

המשימה החשובה ביותר המוטלת על ההורים היא ליצור אווירה טובה בבית

אמנם האבא מעוניין שבנו יקום מדי בוקר בזמן, וגם שילמד כמה שעות בכל יום בבין הזמנים, אבל צריך לדעת שלא כל אחד מסוגל לכך ■ יש בחורים רבים הזקוקים בימי החופשה למנוחה, ואם אנחנו לוחצים אותם, הם יעדיפו לחפש את שאיוותה נפשם במקומות אחרים, ויתחברו עם מי שאנחנו לא רוצים שיתחברו ■ על ההורים לדבר עם הילדים בשפה שהילדים מבינים, ולא בשפה שההורים רוצים לדבר... ■ במאבק בין החברה להורים - המאבק אבוד, כי תמיד החברים ינצחו ■ על ההורים לדעת שהילד הנחמד שלהם שבשנות ילדותו היה ממש מותק, עכשיו הוא כבר אינו ילד... ■ מה שיקבע את המשך דרכו של הנער, הוא הכבוד והיחס שאנחנו מעניקים לו. הוא מתבונן ממי הוא מקבל יותר כבוד, ועל פי זה קובע את החלטתו להמשך-הדרך ■ וגם: הסיפור המדהים המתאר איך בכל זאת נוצר שידוך בין שתי משפחות למרות הבן שהתדרדר ■ וסיפור מצמרר נוסף: מה היתה הסיבה שעודדה את הבן שהתדרדר ועזב את הדרך, לחזור הביתה?

עם הילדים. והיסוד השני הוא, שאני צריך לדבר אל הבן-יקיר לא בשפה שאני רוצה לדבר, אלא בשפה שהוא יכול לשמוע ולהבין אותי. רק אז יש סיכוי שיהיו לכך תוצאות טובות. ולשם כך, נחוץ מאוד שאני אבין את השפה שלו.

נעבור לדוגמאות מעשיות: לבן או לבת שלי, יש חברים רעים או חברות רעות; ומיד מתעוררת דרמה, מה עושים?! הרי מתוך דאגה להיכן זה יוביל את הילד, אני האמא כבר לא ישנה בכלל בלילה... ואז מתחילה היסטריה עם שאלות קשות, מה צריך לעשות וכו'.

בואו ונתחיל את הפתרון מהצד ההפוך... לא מה צריך לעשות אלא מה אסור לעשות...

אסור להילחם בכוח. למאבק כזה אין כמעט שום סיכוי. אם אני, כהורה, אנסה לפגוע ביחסים של הבן עם החברים שלו, ואומר לו שהחבר ההוא פושע, תת-רמה, וכיו"ב, או לחילופין אם אנסה להטיח בבן שלי מלים כמו 'אתה רשע' או 'אם יש לך חברים כאלה, אז אין לך שכל' - ההפסד מובטח מראש.

במאבק בין החברה להורים - המאבק אבוד, כי תמיד החברים ינצחו. וזאת מ-3 סיבות. ראשית, החברים מקבלים את הילד שלי כמו שהוא, ולכן הם עדיפים על ההורים התובעניים... המיואשים, ובפרט שהילד חושב שהם אינם מבינים את סולם העדיפויות שלו.

שנית, טבעי לגמרי שההבנה ודרך-המחשבה של בני גילו יותר קרובים אליו ממה שמקובל אצל הדור המבוגר של ההורים.

שלישית, תכניסו לכם לראש שהילד הנחמד שלכם שהיה ממש מותק כשהיה בן שלש, או חמש, כבר אינו ילד... העובדה היא

אין ספק שבדור שלנו נוצר קושי בחינוך. המדובר לא רק על מי שהבנים או הבנות שלו הגיעו לשלב של נוער מתנתק, או נוער מתמודד, אלא גם על מי שהבת שלו לבושה בדיוק כפי התקנון, לא סנטימטר פחות באורך הבגדים, ולא סנטימטר ארוך מדי באורך השערות, וגם הבן בתוך המסגרות הלימודיות הרגילות, אבל האבא והאמא מרגישים שזה לא זה. הלב שלו לא אתנו, והילדים שומרים על המסגרת רק כמשהו טכני, אבל אין להם הרגשות-של-שמחה בעשיית רצון ה'.

ההורים שוברים אפוא את הראש בשאלה היכן טעינו בחינוך... הרי כל בוקר אנו מזכירים להם לקום בזמן-תפילה וק"ש, וצריך ללמוד, וצריך דרך-ארץ וכבוד להורים! והדברים הללו לא רק שלא נשמעים, אלא הרושם הוא שהבחור מחפש דווקא לעשות להיפך, כאילו להרגיז אותנו.

אז היכן טעינו? - הם שואלים.

וכמדומה שהתשובה ברורה. אם אני חולך ברחוב, ועוצר מאן-דוהו ושואל אותו שאלה פשוטה, כגון איך מגיעים לכתובת מסוימת, והוא אינו משיב לי, הרי שהדבר הראשון שצריך לחשוב זה לא שהוא רשע, ולא מעוניין לעזור לי, אלא שמא הוא לא מדבר עברית, אלא מבין רק תורכית, ואני חייב לברר באיזו שפה הוא מדבר! רק אז יש סיכוי שנגיע לשפה משותפת.

לעתים קרובות, ההורים מתייאשים מוקדם מדי, וזה פשוט אסון. יתכן שהמרשם להצלחה לא ברור להם, ואז הם חייבים ללכת ליועץ, ואין בזה עצה כללית. אבל היסוד הראשון צריך להיות בהבנה שהדרך להצלחה נעוצה בעיקר ביצירת קשר טוב

הגאון רבי יהודא סילמן.
מסרים חינוכיים רבי-הד

דיהודאי מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן והתייעצו מה לעשות.

מרן השיב בערך כך: בתקופה שלנו שיש כ"כ הרבה משפחות שאחד הילדים עזב את הדרך, זו כבר לא סיבה לא לעשות שידוך. אבל הייתי ממליץ לכם רק שתבדקו טוב אם המשפחה שומרת על קשר טוב עם הבחור, או הבת, שהתקלקלה. אם הקשר עדיין נשאר חם וטוב, אפשר להתקדם עם השידוך; אם הקשר לא נשאר קרוב, אני מפחד, ולא הייתי מציע להתקדם!

והמחותן המשיך: 'מחותני היקר, אם היה לי עוד ספק האם עשיתי את הצעד הנכון, הרי זה-ענתה שכנעת אותי שהשידוך שעשינו הוא מצוין'...

והמחותן שואל בפליאה: 'מה עשיתי, שראית שהשידוך מצוין'???

ומה היתה תשובת המחותן החדש: 'אולי לא שמת לב, אבל שאלת אותי האם שמענו על שימליה שלנו... אם אתם עדיין מסוגלים להמשיך לקרוא לו בשם חיבה - שימליה, ועוד להוסיף "שימליה שלנו", זו המשפחה עליה הצביע מרן הגרא"ל ואמר שאפשר להשתדך איתה'...

אבי-הבת נתן נשיקה במצחו של המחותן, ושניהם תפסו את החתן ופתחו בריקוד סוער של 'וטהר ליבנו לעבדך באמת' - - -

'בקשה אחת לי אליך'!

בהקשר לכך שמעתי עוד מעשה נפלא על בחור שנפלט והחל להידרדר, ולאחר תקופה חזר הביתה, לחיק משפחתו. שאלתי את אביו כיצד קרה הדבר, והוא סיפר לי שלפני שעזב הבן את הבית, קרא לבנו ואמר לו: דע לך, בני, אתה אמנם יוצא מהבית, אבל תזכור שאני אוהב אותך, ואפילו אם ח"ו תחלל שבת תישאר בני האהוב.

כשדמעות בעיניו המשיך האבא ואמר: בקשה אחת לי אליך, בני-יקירי; אם אי-פעם תזדקק לסיוע כלשהו, נפשי או כספי, אל תהסס לפנות אליי!!! וגם תזכור שבכל מצב שהוא, ובכל זמן שתראה, הינך מוזמן לחזור הביתה!!! אתה תמשיך להיות בנו האהוב לכל דבר וענין. המלים הללו, הצילו את הבן שלי, סיים האב בהתרגשות.

אמנם יש מקרים שבהם אם הבן המקולקל נשאר בבית הוא עלול לקלקל את שאר האחים, וזו היא שאלה קשה של פיקוח נפש שיש להפנותה לאדם גדול. אבל צריך תמיד להתאפק, ולא לתת את ה'בעיטה'! אולי פעם זה עבד, אך כיום יש הרבה גופים בעולם החיצוני שרק מחכים שילד חרדי ייפלט החוצה, והם כבר יעניקו לו 'חום ואהבה' כתחליף לבית הוריו...

ההורים רקדו, ובכו, בחתונה

מעשה ששמעתי בימים אלה על בן של ראש ישיבה בירושלים, שהתדרדר עמוק-עמוק, עד שהפך לחילוני גמור, ובשלב מסוים התכוון להתחתן עם בת חילונית. ההורים היו שבורים לגמרי, והוא בא להזמין אותם לחתונה...

לאחר היסוסים כבדים החליטו להגיע לחתונה, וכמובן שעשו אזור נפרד, לא-מעורב, והאוכל שם היה בכשרות מהודרת, וגם

שהוא גדל והתפתח. ואמנם יש כאן שאלה נוראה האם הוא גדל להיות יהודי, כמו שאני רוצה, או בדיוק להיפך, ממש מה שאני לא רוצה, אבל כך או כך הוא נקרא כבר 'נער', והשם הזה ניתן לו בגיל שלש עשרה כיוון שאז הוא מתנער מילדותו, והופך להיות עצמאי.

וצריך לשים לב שגם ההלכה נותנת לו עצמאות. זו היא הרי משמעותה של ברכת 'ברוך שפטרני מעונשו של זה'. הוא מתנער מהעול של אביו ואימו, ונושא את העול על כתפיו, לטוב ולרע!

הנער מרגיש שהוא הופך לעצמאי

הנער שלנו יכול להתנער לכל מיני כיוונים. הוא יכול להתנער לכיוון טוב, ללכת לישיבה טובה שמתאימה לו, ולעמול בתורה יום ולילה, ואז הוא מתנער גשמית מהעול הזה. לעומת זאת, 'נער' הוא בגימטריה 'שוטה', כיוון שהוא עלול להימשך לדברים של שטות, להתנער מכל דבר שבקדושה ולהקצין לצד השני.

בסופו של דבר כשמגיע הנער לגיל שלוש עשרה ומבחין שהוא עצמאי, והראיה - שהוא מצטרף למנין, יכול לקרוא בתורה וכו', נכנסת לו הרגשה שהוא הופך להיות אדם בפני עצמו, וחיינו נתונים תחת אחריותו.

וצריכים להבין דבר שמתבייש לומר אותו בקול, אבל הוא אמיתי, וחשוב להפנים אותו. אחד הדברים העיקריים שיקבע את המשך דרכו של הנער בגיל זה, הוא הכבוד והיחס שמעניקים לו. הוא מתבונן ממי הוא מקבל יותר כבוד, ועל פי זה קובע את החלטתו להמשיך-הדרך.

אם הוא מרגיש שבבית, או במקום הלימודים, נותנים לו כבוד רק בגלל ציונים טובים, והוא אינו מסוגל להשיג ציונים כאלה, אזי ההרגשה שלו תהיה שהוא אינו שווה, ואין לו תקווה, וממילא יתחיל בחיפושים אחר גורמים נוספים שמהם יש לו תקווה לקבל הערכה. ואז הוא יכול להגיע לחברים לא-טובים.

כדי לקבל תשומת-לב הוא עלול לשנות גם את סגנון לבושו, להתחיל לעשן סיגריות וכו', והכל כדי למצוא את כבודו האבוד, ואם הוריו היו יודעים מלכתחילה כיצד לנהוג עימו, זה לא היה קורה. שהרי גם אם הילד אינו גאון גדול, ולא התברך בכישורים של ממש, ללא ספק הוא מוצלח בתחומים אחרים, ויש לחפש במה אפשר לכבדו.

האבא ניגש אל המחותן...

אני רוצה לספר דבר מדהים על 'תנאים' שנעשו בשעה טובה בין שתי משפחות מירושלים, שלאחת מהן יש בן שירד מהדרך. כשנגמרו התנאים ניגש האבא של הבחור למחותן החדש, אבי הכלה, ואמר: 'יש לי שאלה שאני רוצה לשאול אותך, אבל תהיה דוגרי... אני יודע שעשיתם בירור מקיף על כל מה שזו בקרבתנו, ואני מניח ששמעתם גם על שימליה שלנו שעזב את הדרך, נכון? והמחותן משיב: 'כן, ביררנו וידענו הכל'.

'אז איך זה לא הפריע לכם?' - שאל אבי הנער.

והמחותן השיב: 'אם ביקשת שאהיה דוגרי, אגיד לך את כל האמת; זה מאוד הפריע לנו, והלכנו לשאול את פי חכימא

סיכמו שבמשך חצי שעה יהיו ריקודים לא מעורבים, ואח"כ יעזבו ההורים את החתונה, שתיהפך למעורבת רח"ל.

כל חברי הצוות מהישיבה שהאבא עמד בראשה, שידעו על הצער הנורא שהיה להורים מההתדרדרות של הבן, הגיעו לשמח אותם בחתונה. בתמונות אפשר היה לראות את האבא רוקד בבכיות גדולות, וכן האמא בוכה באזור של הנשים.

עברו מספר ימים, והכלה החדשה, החילונית, מצלצלת לשוויגער, ואומרת: ראינו את הצער שלכם, ועוד יותר מזה - ראינו איך התאמצתם להגיע לחתונה, והחלטנו לקבל שלשה דברים: כיסוי ראש, טהרת המשפחה ושמירת שבת.

כל הזמן שבעולם

אחרי מה שדיברנו, מובן יותר מה תפקידנו בבין הזמנים, מה האויב הכי גדול המנסה לערער את הבית בימים אלה, ומה היא התועלת הכי גדולה שאפשר לקבל בימים אלה, תועלת העשויה להיות חשובה יותר אף מאמצע הזמן.

המושג 'חופש', משתנה מבית לבית... וכוונתי שקיים הבדל עצום בהתייחסות לחופש. יש בתים שמילה זו מתקשרת מיד לימים נחמדים, בהם כל המשפחה מאוחדת בבית החם, ולהורים יש את כל הזמן שבעולם לשוחח בנעימות ובסבלנות עם הילדים. הם מתעניינים בנעשה בישיבה/בבית הספר, וכלל לא עולה בדעתם לבחון אותם על הלימודים, ולעשות לחץ.

הם ינסו לברר איך האוכל בישיבה, איך הבן מסתדר עם הצוות, ורוב השיחות ייסובו על נושאים כלליים. גם אם ארוחת הבוקר מתאחרת בשעתיים, לא קורה כלום, שום שד לא רודף אחרי אף אחד, והכל רגוע-רגוע. חלק חשוב מהיום יתמקד בטיולים משותפים, יציאות הגורמות להנאה וכו'.

לעומת זאת, יש בתים שההורים, או הילדים, או שניהם יחד, 'משקיעים מאמץ' שבין הזמנים יהפוך לסיוט, והם גם מצליחים במשימתם זו... הדברים מגיעים עד כדי כך שכל בני המשפחה מצפים כבר לסיום ימי החופשה. האב כועס על הבנים המאחרים לישון, האם כועסת שארוחת הבוקר נגמרת בחצות-היום, הילדים כועסים למה כל-כך משעמם בבית, וכל היום יושבים בבית ולא עושים מאומה.

המציאות, שונה

אם ההורים יתבוננו בעצמם ביושר, הם יגלו שבחלק מהמקרים הכעס מתפרץ לא רק על הבלאגן בבית; עם זה עוד היינו מסתדרים בצורה כלשהי... עיקר האכזבה היא על שהשלינו את עצמנו שהבן-יקר ישכים בבוקר, יילך לתפילה בשעה מוקדמת, יטעם משהו, ומיד לאחר מכן יתיישב ללמוד קצת. כמה נפלא היה לראותו מקפיד להספיק זמן-ק"ש של המגן אברהם!

זה מה שהאב רוצה לראות. והמציאות בשטח שונה לחלוטין, וכידוע... האבא רואה שלא עולה בדעתו של הבן לעשות כך, אלא הוא מבלה ימים שלמים בשטויות והבלים, טיולים ויציאות. 'האם אפשר לקרוא לך בחור ישיבה?' - הוא מטיח בבו; 'האם מי שנפרד מהמיטה ב-9 בבוקר זכאי לתואר בן-תורה? ובכלל, כמה קבין של ביטול-תורה אתה מייצר בתקופת בין הזמנים?'

אתה כבר מכיר בעל פה את כל העיתונים, הספקת לקרואם מההתחלה לסוף, ומהסוף להתחלה... וזה עוד במקרה הטוב... כשהבן אינו שקוע עמוק-עמוק בתוך מסך.

והאבא אינו חכם דיו להבין שהתנהגותו של הבן בתקופת החופשה בבית אינה משקפת את מעשיו בישיבה לאורך חודשי הלימוד הארוכים. יש בחורים הזקוקים להרפיה זו, ועלינו להעניק לו אותה מתוך הרגשה טובה. רק בצורה זו נאהיב עליו את הבית, ונדאג שהוא יהיה עבורו המקום הנעים ביותר.

הורים יקרים: תכניסו לראש שאם לא הצלחתם ליצור אוריה נעימה בביתכם, ההפסד יהיה עצום. אם נתנו ללחץ על הילד ללמוד, כשאין לו חשק לעשות זאת, אתם עלולים לאבד בבין-הזמנים אחד את כל הקשר עם הילד, שנרקם בעמל של שנים.

צריכים תמיד לחשוב קדימה, ולעשות חשבון כזה: אם אנחנו נלחץ אותו, התוצאה תהיה שהוא יילך לבית הכנסת רק בגלל שאבא אמר, ויעשה זאת ללא חשק; ואז הוא יפגוש שם את כל המשועממים של השכונה, ואת אלה שנפלטו מן המסגרת, ויחדיו יתכננו בילויים וטיולים, או ישוטטו ברחובות, ובלבד שאבא-אמא ידמיינו לעצמם שהוא מתנועע בהתלהבות-דקדושה ליד הסטנדר.

אם אנחנו במו-ידינו גזלנו ממנו את הפינה החמה והשקטה שלו בבית, מדוע שנפתע לגלות שהוא מחפש אותה ברחוב? נכון שיש הרבה בחורים שיש להם חשק גדול ללמוד כמה שעות טובות גם בבין הזמנים, אבל חייבים להכניס לראשם של ההורים שלא כולם כאלה, ולא כל אחד זוכה שבנו יהיה 'המתמיד של השכונה'.

'קום כבר, עם-הארץ שכמוד'...

נתייחס עתה לשאלה השכיחה המופנית אל היועצים החינוכיים בימי החופשה, שאלה הנשאלת מתוך לחץ וכאב... כאילו מדובר בפיקוח נפש... 'מה אני עושה עם בחור שלא קם בבוקר לתפילה? הדבר ממש מפוצץ אותי, והדרך היחידה בה אני מצליח להוציא את בני מן המיטה היא שפיכת מים צוננים היישר על מיטתו, ואז אני צועק עליו "עצלן שכמותך, מה יצמח ממך? קום כבר, עם-הארץ ושלומיאל שכמוד! הרי אם תקום ב-11, לא תוכל להיות אפילו בעל-מכולת" - - -

עלינו לדעת כי הדיבורים הללו אינם עושים עליו שום רושם! לעומת זאת, אם תאמר לו בקצרה, ובחיבה, 'כדאי לך לשמור על זמן קריאת שמע מדאורייתא', יש סיכוי שהדברים יחדרו ללבו, ואתה את שלך עשית, קיימת את מצוות התוכחה הכוללת גם את ההגבלה כשם שמצווה לומר דבר הנשמע, כך מצווה שלא לומר דבר שאינו נשמע. **וצריכים לזכור שאין טוב מטיול משפחתי משותף, כשההורים יוצאים בעצמם עם הילדים לטיולים. בזמנים אלה מצליחים לבנות את החיבור המשפחתי הכל-כך נצרך.**

הופיע ויצא לאור

מהדורה נוספת של הספר שו"ת 'שיח חיים', תשובות ממרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, בענייני הלכה המצויים מאד ביום-יום, עם הערות וביאורים והרחבת הסוגיות. כמו"כ נדפסו תשובות רבות מגדולי ההוראה, ביניהם מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א, ועוד.

מחיר הספר 40 ₪. לפרטים בפלאפון

0533126877

ובמייל - 3126877@gmail.com

ועצה טובה קמ"ל, לבחור עצמו: מאוד כדאי שיהיה לך רב-אוהב ורחמן, אצלו תוכל לפרוק את המטען הרגשי והנפשי שלך, בעתות משבר; רב היודע ומכיר את נפשך, מבין את הלך-רוחך, ובקי ברפואות למצוקת הנפש, ויודע לכוון, לעודד ולשמן. הרווח הגדול הטמון בכך יהיה שתהיה לך פינה בה תוכל לפרוק את משברי-הנפש, וגם היצר-הרע יידע שלא יוכל לנצל את משברך כדי להפילך.

עשה לך רב כזה, שתוכל להיות פתוח עמו ולספר לו את מעידותיך ועליותיך, כשלונותיך והצלחותיך. ואז תרצה להצליח - כדי לספר לרבך על הצלחותיך, ולא תישבר מהכשלונות, כי יהיה לך בפני מי להשיח דאגתך, בבחינת 'דאגה בלב איש ישיחנה'. רב זה, לא חייב להיות גדול הדור, אלא איש שלבו פתוח, והוא יודע לשמוח את הנפש העצובה.

ונסיים בברכה שנוכה לנחת יהודית מהדור הבא ובמהרה נצעד בראשם בגאון, עם הדור שחינכנו, לקבל פני משיח צדקנו.

'נוהגים' לזלזל

מודעות-האבל על הרוגי תאונות הדרכים רח"ל, שפגעו לאחרונה גם בציבור החרדי, מודבקות בבני ברק, בעפולה, באופקים ובערים אחרות בארץ ובחו"ל ■ כמי שחונכו על ברכי 'מידה כנגד מידה', עלינו להבין שיתכן שהאירועים הנוראיים הללו באו בשל אי-הזהירות בדרכים ■ אז נכון שלחץ החיים ועול-הטרדות הבלתי פוסקות מעיב על כל אחד מאתנו, עד שהשכל הישר כמו נעלם לו מהאופק ■ אלא שבדיוק בנושא זה אנחנו נתבעים לתת דין וחשבון

לחיידר, אינך יכול להרשות לעצמך באותו זמן ללמוד, וזאת משתי סיבות. ראשית, כדאי לדבר אז עם הילד מילה או שתיים בשבח לימוד התורה, ושכל העולם עומד על הבל פיהם של תשב"ר, וזאת כדי שהילד יגיע בשמחה לחיידר. ושנית, אתה הרי הולך בכביש, ומחויב לשמור על הילד שלך מכל משמר שלא יקפוץ לכביש; אם תלמד, איך תשמור? איך?

זו אחת הדוגמאות שבחרנו להביא, המלמדות על אי-הפעלתה של חשיבה הגיונית בעולמם הרוחני של בני דורנו. דוגמה נוספת אפשר להביא מהאבות המסייעים את שני ילדיהם, לא אחד אלא שניים, על-גבי אופניים חשמליים, ואם לא די בכך, הם עוד חושבים שהכביש שלהם, ו'משייטים' בין המכוניות והאוטובוסים במהירות רבה. הרי אין די מלים בצקלוננו כדי לתאר את הסכנה העצומה הטמונה בכך.

נהגים נתקלים לפעמים בכביש עם שילוט 'אין כניסה', כשאורכו של הכביש מגיע למטרים ספורים בלבד. ואז אומר הנהג לעצמו: 'נו באמת, רק כמה מטרים; מה יקרה אם אחצה את הכביש מהר ואחסוך לעצמי דקות יקרות של עמידה בפקקים...' והוא עושה זאת ולא לוקח בחשבון שמפני שהנסיעה בכביש היא חד-סטריט, עלול הולך-רגל להגיע מבין אחת המכוניות החונות מבלי להסתכל לצד השני!

לא פעם מזדמן לעמוד במעבר חציה, ובצד השני עומדת לה אמא עם כמה מילדיה הקטנים, ואינה נותנת להם יד, כשבכביש חולפות להן במהירות עשרות מכוניות אחת אחרי השניה, ואחד הילדים 'המשוחררים' עלול לקפוץ לכביש. אתה רוצה לצעוק בקולי-קולות לכיוונה של האם, שתאחוז ביד הבן, אבל מתבייש לעשות זאת...

ושוב אנחנו שואלים: הרי מדובר באמא יהודייה המסורה מאוד לילדיה ומשקיעה בהם כל כוחה. נו, אז כיצד לא עולה על דעתה לשמור עליו בצומת המסוכן, ובסך-הכל לתת לו יד: זה הכל! מה כבר דורשים ממנה?

ועדיין לא דיברנו על עקיפות מסוכנות, על חנייה אסורה ליד בתי כנסת, החוסמות את כל שדה הראיה, ועל אינספור עבירות תנועה, שלדידנו - היודעים את ערך-החיים וחויב השמירה עליהם - הן עבירות לכל דבר וענין. אין זאת אלא שלחץ החיים ועול-הטרדות הבלתי פוסקות מעיב על כל אחד מאתנו, עד שהשכל-הישר כמו נעלם לו מהאופק. ובדיוק בנושא זה אנחנו נתבעים לתת דין וחשבון.

כפתיחה מתבקשת נאמר מיד בתחילת הדברים: אין בכל מה שייכתב כאן, כדי להטיל אשמה על מאן-דחו, ולו מהסיבה הפשוטה שלא הלכנו לחקור אחר נסיבותיהן של התאונות הקטלניות שהתרחשו רח"ל לאחרונה, וקיפחו את חייהם של אנשים בחירים ומובחרים ביותר, מכל החוגים ומכל הגילאים. ירחם עלינו אלוקים.

העילה להעלאתם על הכתב של ההגיגים הבאים, באה לעולם מסיבה אחת ויחידה: אי אפשר כבר להתעלם! בשום אופן! גם מי שפוטר בדרך כלל את עצמו מאירועים מן הסוג הזה ואומר 'מקרה הוא' (והרי אף פעם לא

נכון לחשוב כך!), הרי שאם בוחנים את האסונות הנוראיים, בדגש על תאונות הדרכים, אי אפשר להתעלם. נקודה. לא מקרה הוא, אלא רצון הבורא לעורר אותנו בתשובה ומעשים טובים.

וכיון שהדרך הטובה ביותר להגיע לתשובה, היא על ידי אבחון של העושה, שהרי הקב"ה משלם לנו מידה כנגד מידה על חולשותינו, הרי שגם בענין תאונות הדרכים הטראגיות, אין לנו אלא לערוך חשבון-נפש בנושא הכל-כך חשוב של זהירות בדרכים, וזאת כדי למנוע את התאונות הבאות, שלא תקרינה.

השייטת רוצה שנמצא את הדרך להגיע לחיזוק, ולו הקטן-שבקטנים. הוא לא גילגל את האוטובוס על הרבנית גלושטיין ושתי בנותיה כדי שנחליף-רגשות עם חברים המכירים את המשפחה, ונסתפק במלים 'אוי, איך הם יסתדרו עכשיו; איך ברגע אחד נגדעה משפחה כל-כך טובה', וכו'. בשמים רוצים שנגיע לאיזשהו שיפור מעשי בהנהגתנו.

לאחר התאונה ההיא, התרחשו לדאבונו עוד ועוד תאונות קשות בארץ ובחו"ל, שבהן נהרגו רח"ל אברכים ובני ישיבות. מודעות האבל מודבקות על בתי ההרוגים בבני ברק, בעפולה, באופקים. חשבנו אפוא להעלות כאן כמה הרהורים בענין, כדי לחזק ולהתחזק.

באחד מימי השבוע צעד כותב השורות ברחוב עזרא בבני ברק, רחוב סואן במיוחד, שבו חולפים עשרות אוטובוסים בשעה, ושועטים בדרכם. על אחת המדרכות צועד לו אברך בן תורה ולצדו בנו הקטנטן שעשה רושם כבן 3, בדרכו לחיידר. האברך, כמי שרוצה לצלל כל רגע, אחז בידי גמרא קטנה ולמד בה, ומרוב העיון לא שם לב שהילד הקטן נשמט מידו, ו...ברח לכביש. כפסע היה, מעוד תאונה קטלנית. ואנחנו שואלים: וכי זו העת המתאימה ללימוד? הרי אף אחד אינו חושד בנו בהטפה נגד לימוד תורה... ובכל זאת: כשאתה לוקח את הילד

וואס הווען

● המושג 'מסירות נפש' לבש בימינו איצטלה שלא היתה מוכרת בדורות שעברו, שבהם מסירות-הנפש למען השם ותורתו היתה מסירות שלא נזקקה לפירושים והשאלות. למסור את הנפש פשוטו כמשמעו. אם ביקשנו לשמוע סיפור הקשור במסירות נפש למצוות, הנה הוא לפנינו. המדובר הוא ברבנית של הגאון רבי אשר זמל שליט"א, רבה של המועצה האזורית 'לב השרון', המספרת את הפרטים מכלי ראשון, ויש בהם כדי לשבר את אוזנינו ב'מסירות נפש', עד היכן היא מגעת. למרות שמדובר בסיפור העוסק בארבעת המינים, המסר הנשאב ממנו הוא אקטואלי לכל ימות השנה.

● הרבנית זמל תחי' היתה בתו של הרה"ח רבי משה צבי קליין שהיה ראש הקהל בקהילת היהודים של הכפר סערדנא, ששכן בפרשת דרכים שהולכה למונקאטש ולאונגוואר, ורבים מאחינו בני ישראל ידעו כי אצל ראש הקהל, ואצל אשתו הצנועה, יתקבלו במאור פנים, וכל מחסורם עליהם. תמיד היו בבית מאפים חמים – לחם ועוגות מעשה בית, וכוס חלב חם להשיב את הנפש.

● כאשר התדלדל היישוב היהודי בסערדנא, עקרו לאושגורוד, שהייתה עד השואה עיר ואם בישראל וכיהנו בה גדולי ישראל, כגון בעל 'קסת הסופר' ובעל 'קיצור שולחן ערוך', רבי שלמה גאנצפריד. כשהגיע חג הסוכות, נתקלו חברי הקהילה בבעיה חמורה בהשגת אתרוג ולולב. ערבות היו בשפע, מספרת הרבנית, כיון שהן גדלו על גדות הנחלים ששפעו באזור; גם הדסים ניתן היה

למצוא בהרים. מדי שנה נאלץ אבא להיטלטל למרחקים על-מנת להביא אתרוג ולולב לכל בני הקהילה. הסיפור שאני מספרת התרחש בשנת תשכ"ח, כשאבא החליט לנסוע לפראג, שם היתה כידוע קהילה יהודית גדולה, ולרכוש שם אתרוג ולולב לכל בני קהילתנו.

● לאחר שרכשנו את שני המינים הללו, התעוררה בעיה חמורה כיצד ניתן יהיה להביא אותם אל תוככי רוסיה, בה אסור היה לשמור תורה ומצוות. השנים הללו כבר נשכחו קצת מאתנו, בגלל השינוי שחל בברית המועצות דאז, אבל המציאות היתה שמי שנתפס בשמירת מצוות, ובעניינו - העברת האתרוג והלולב לתוככי המדינה הסובייטית - היה נענש בעונשים כבדים מאוד.

הגאון רבי אשר זמל

● בנושא האתרוג הסתדרנו די מהר, כיון שעסקני הקהילה בפראג הצליחו להשיג עבורנו מסמך-אישור ממשרד הבריאות בצ'כיה, שאבא שלי זקוק לאכול... לימונים לצרכי בריאותו. האתרוג דומה במראהו ללימון, ולכן לא היתה בעיה להעבירו אל המדינה. אבל בענין הלולב היינו צריכים לשבור את הראש כדי למצוא פתרון מניח את הדעת, שלא ניתפס באמצע הדרך על ידי השוטרים. חשבנו וחשבנו, ולא הגענו לידי פתרון. ניסינו לשזור את הלולב בתוך זר של צמחים, והדבר לא צלח. ניסינו פתרונות נוספים, ושום דבר לא יכול היה להסתיר את הלולב הארוך.

● עד שאבא שלי העלה רעיון, שהיה כרוך במסירות רבה, ומיד נתתי את הסכמתי לביצועו, למרות שידעתי שזה

יגזול ממני כוחות נפש וגוף. ההצעה היתה שאכניס את הלולב בין המעיל שלי ובין הסוודר, ואקשרנו שם בקשר חזק כדי שלא ייפול באמצע הדרך, וכך אעמוד על רגליי במשך כל הנסיעה ברכבת, ואחזיק את הלולב, עד שגיע אל הקהילה שלנו.

● אם נשמע כמה שעות ארכה הנסיעה ההיא ברכבת, מפראג ועד למקום מגורינו, נבין שמדובר במסירות נפש של ממש. המדובר היה בנסיעה של 9 שעות, ולכל אורך הדרך הייתי אמורה לעמוד, ולא לשבת אפילו לדקה. וכך באמת עשינו; אבא קשר לי את הלולב, וכך עמדתי בנסיעה ברכבת. מלבד עצם מאמצי-הגוף האדירים לעמוד ולעמוד במשך כל-כך הרבה שעות, צריך לזכור שהרכבות של פעם לא דמו כלל וכלל לאלו של היום, ונסיעתן היה כרוכה בטלטולי-דרך כבדים, ומי שעמד עלול היה ליפול בכל רגע...

● שנית, היה חשש שהמפקחים ושוטרי ה-ק.ג.ב' שסבבו כל העת ברכבת יבחינו שיש לי סיבה לעמידה הממושכת, ויתחילו לחקור אותי, וגם יבצעו בדיקות, עד שיגלו את הענין. ואכן, הרכבת היתה ריקה למדי, והיו מקומות ישיבה פנויים. במהלך הנסיעה פנו אליי אנשים רבים והציעו לי לשבת, אבל התנצלתי ואמרתי שאני מעוניינת להביט בנוף היפה הנשקף מהחלונות...

● לא אכחד שלאורך 9 שעות הנסיעה היו לי רגעי משבר, וחשבתי שרגליי כבר לא יחזיקו מעמד. אבל בסופו של דבר הגענו לכפר ולקהילה שלנו, עם האתרוג-הלימון והלולב.

● מסירות הנפש של הרבנית זמל תחי', מתאימה למסירות הנפש של חמיה זצ"ל, ובעלה שליט"א, ברבנות ב'לב השרון'. גם במקום שהיה ריק לכאורה מתורה ויראת שמים, הצליחו לשתול זרעים ליהדות, המצמיחים את פירותיהם עד עצם היום הזה. נהגים החולפים בכביש המוביל ליושבים אלה מבחינים בתופעה תמוהה-מה. בקטע הכביש שליד העיירה תל-מונד, סמוך ונראה למושבים הוותיקים בני 100 השנים, 'חרות', 'משמרת' ודומיהם, אפשר לצפות בבירור במבנה הדומה

במראהו לבניין של מקווה טהרה, שכמותו מצויים בכל המושבים והישובים בארץ.

● אלא שבניגוד לכל הישובים האחרים, ממוקם מבנה זה של המקווה בתל-מונד מחוץ לגדר... וכשאנחנו אומרים 'מחוז לגדר', הפירוש מחוז לגדר הישוב. כאילו בא מישהו ועקר את המבנה מנופה של העיירה. וכי יעלה על הדעת שמקווה הטהרה ייבנה מלכתחילה מחוץ לגדר!?

● מי שמביע תמיהה זו, אינו יודע מילה וחצי-מילה על עברם של ישובים אלה, שהיו חוד-החנית במאבק נגד שמירת המצוות. כן, המקווה המקומי בתל-מונד נבנה בפירוש מחוץ

לגדר. היה זה לפני שנות דור ודור, כאשר החרדים המועטים שהתגוררו בישוב ביקשו להקים מקווה. אבל אנשי השומר הצעיר שהיו רוב-רובה ומניינה של האוכלוסייה המקומית סירבו לכך בתוקף.

● ההתנגדות לא נבעה משנאה לדת, או משאיפה להרחיק את הדתיים מן המקום. היו אלה תינוקות שנשבו, שלא היתה להם כל מוֹנֵעוֹת מינימלית לצרכי הדת של היהודי, בן למלך מלכי המלכים, וכשהחלה הבנייה יצאו בהפגנות נגד הקמת המקווה. הברירה שעמדה בפני המייסדים, היתה, או להקים את המקווה מחוץ לגדר הישוב, או לא להקימו בכלל. הם בחרו, כמובן, באופציה הראשונה, וכך נשאר המקווה עד היום באותו מקום.

● המתנגדים של אז, שכאמור לקו בחוסר-מודעות ובחוסר-עניין לנושאי הדת, היו מתפללים עתה על המכתבים שהגיעו למשרדי המועצה האזורית לב השרון והמיועדים לוועדה לענייני דת. טפסים אלה מביעים בעצם מהותם את הפסוק 'כל כלי יוצר עליך לא יצלח', ואם אמנם המקווה נבנה אז מחוץ לגדר, אבל בניהם ובני-בניהם של אותם מתנגדים מעוניינים כיום לא רק במקווה טהרה כדת וכדין בתוככי

בנין המקווה מחוץ לישוב

רבני 'לב השרון' בתקיעת שופר

הישובים, אלא גם בשמירת שמיטה ללא פשרות. מי היה מאמין.

● הרב זמל נזכר שלאחר ההתנגדות לבנייתו של המקווה, שיגר מרן **החזו"א** זצ"ל סך של 150 לירות כתרומה, וכ"ק **האדמו"ר מסדיגורה** זצ"ל הפעיל את השפעתו על חברת 'ליבר' וזו תרמה 250 לירות, ומעטים מתושבי האזור שענו בהתלהבות רבה לבניית המקווה, נאותו לתרום כל אחד סך 40 גרוש לשנה, בתשלומים...

● שוו בנפשכם כמה סיפוק ונחת-רוח נגרמים בשמי-שמים בעיצומם של ימים קשים לישראל, כאשר הכל רואים שההסתה נגד היהדות ונגד כל דבר שבקדושה, קיימת רק ב...תקשורת. מי שיוצא לשדות, רואה שהשטח מתעורר. הבנים והנכדים של אותם מייסדים, שגם אם אינם נחשבים עדיין כשומרי קלה כבחמורה, עומדים בראש וועדה להקמת בית כנסת, ומוכנים לשמור שמיטה כהלכתה.

● במה זו של 'קול ברמה' משמשת מזה שנים להחדרת התובנה שבניגוד למה שהיה מקובל בשנים קודמות, לקבל את ימי אלול וימי הדין בחרדה, כיום יש להחדיר בצעירים, וכמובן גם בנו-עצמנו, את הידיעה שאדם המשתמש במושג 'חרדה' בצורה לא

נכונה, עלול להגיע למחזות לא-נכונים, בוודאי לא כאלה שהשי"ת רוצה שנגיע אליהם בזכות חודש אלול. המציאות בשטח מוכיחה שחרדת-הדין שלנו אינה חרדה הנובעת מעומק-הלב, ומהכרת חומר החטא, הרי שמדובר בחרדה מזויפת, פשוטו כמשמעו, ודבר מזויף סופו ליצור רק דברים שליליים.

● חיזוק לענין זה מצאנו בימי אלול שעברו עלינו בישיבה לצעירים 'היכל שמואל', בראשה עומד הגאון רבי **אברהם ישעיה פרובר** שליט"א. בישיבה זו, שהיא מן המצוינות והמעולות ביותר בעיר בני ברק, משתדלים במשך כל ימות השנה להעניק לתלמידים שמחה והשראה בלימוד, כדי שאכן ילמדו בחשק ובמרץ. ראש הישיבה והר"מים, וכל אנשי הצוות, עושים זאת באמצעים שונים, והעיקר שהבחור יישב ליד הסטנדר בשמחת-עוז כראוי לכל מי שהוגה בתורת ה'.

● בחודש אלול נתלה בחדר-האוכל של הישיבה (הממוקמת ברחוב דבורה הנביאה) פתק לא-גדול, ועליו הודפסו המלים: "אנחנו לא מפחדים מאלול! אנחנו מפחדים מלפסס אותו!" צריך להתיישב רגע בדעתנו כדי להבין מה כתוב כאן... אבל במחשבה שניה אין לך דברים פשוטים מאלה. לפחד מאלול! - מה פתאום? הרי אין לך ימים טובים מימי התשובה! ממה כן צריך לפחד? - מההחמצה של ימים אלה! כלומר, הרי מדובר באמת בימים הכי-מאושרים מכל ימות השנה, שבהם ניתנת לנו אפשרות להזדכך ולהצטמצח במי-העדן של התשובה וההתקרבות להשם יתברך, ולכן צריך לקנן באדם פחד שמה הוא עלול להחמיץ את הימים-הטובים הללו, שיחמקו לו בין אצבעותיו ולא ירגיש בכך. אבל פחד מאלול! - מאן דכר שמיה?! מי מדבר על כך בכלל!?

● ראש הישיבה **הגרא"י פרובר** אמר בשיחה שנשא לפני התלמידים בחודש אלול וימי הדין, שיש האומרים

מתי הקב"ה 'סלחן', ומתי 'מחלן'?

מדבריו של מן הגר"י זילברשטיין בכינוס מועצת גדולי התורה, בו התבשרנו על האחדות ביהדות התורה

בכינוס חברי מועצת גדולי התורה בביתו של מן הגר"י זילברשטיין בו התבשרנו על האיחוד ביהדות התורה, השמיע רבינו מן הגר"י זילברשטיין שליט"א, חבר מועצת גדולי התורה, דברים אקטואליים. ואלה היו דבריו:

אחר ששמענו את דבריו של מן ראש הישיבה, על מעלת האחדות, וכמה זה דבר טוב שכולם הולכים יחדיו. יש להביא את דבריו הנפלאים של הפרי מגדים (אשל אברהם, סוף סימן תר"ז).

הפרי מגדים מבאר את מה שאומרים בתפילה בימים הנוראים "כי אתה סלחן לישראל, ומחלן לשבטי ישרון", ועומד על ההבדל סלחן למחלן. אם עם ישראל נמצא במצב שהם "ישראל", דהיינו שכולם כאגודה אחת ממש, אז זה "סלחן", היינו סליחה גמורה. אבל, ממשיך הפרי מגדים ואומר, אם עם ישראל במצב של "שבטי ישרון", שכל שבט ושבת בפני עצמו, אז זה רק "מחלן", ומחילה היא רק עזיבת הדבר, שהקב"ה לא תובע ולא מעניש אותם, אבל לא סולח להם [נעין רמב"ם בפיחמ"ש בכלליים פ"ד מ"ב, שלשון מחילה הוא עזיבת הדבר ונטישתו].

אם עם ישראל מאוחד, הקב"ה סולח ומוחל, ומוחק לגמרי את כל עוונותיו של העם

המרא דאתרא מן הגר"י זילברשטיין בישיבת מועצת גדולי התורה בביתו של מן הגר"י

הפרי מגדים אומר אפוא שאם עם ישראל מאוחדים, אז הקב"ה סולח ומוחק לגמרי את העוונות שלהם, אבל אם הם לא מאוחדים לגמרי, אלא כל שבט ושבת עומד בפני עצמו, ויש מחלוקת בתוך השבטים, אזי הקב"ה רק "מחול", מלשון עזיבה בעלמא, שיעזוב את החטא, אבל לא ימחק אותו לגמרי.

ובזה פירש הפרי מגדים גם את מה שכתוב "ויהי בישורון מלך, בהתאסף ראשי עם, יחד שבטי ישראל" (דברים לג, ה), ש"ויהי" הוא לשון צער, ואכן אם כשמתאספים, נעשה הדבר בצורה של "שבטי ישראל", שלא כולם מאוחדים, אלא כל שבט ושבת בנפרד, אז זה לשון צער.

וממילא, אחר דברי מן ראש הישיבה, שכעת אנחנו זוכים שעם ישראל הוא אחד ומאוחד, "ישראל", ולא "שבטי ישרון", אז נזכה בעזרת השם ל"כי אתה סלחן", שהקב"ה יכפר ויסלח לגמרי על עוונותינו. ובזכות זה נזכה לראות הצלחה גדולה במערכת הבחירות הקרובה ובאה, וכבוד התורה יגדל ויתרבה.

מעדיף כבר להיות אחרי הימים הללו, אבל זו טעות גדולה, כי גם אם היה שייך שבימים אלה לא יהיה משפט, המשפט הזה יצטרך להיות במועד אחר, אז מה הרווחנו? ולכן, בוודאי שלא צריך לפחד מאלול (כנוסח המודעה שנתלתה בחדר-האוכל של הישיבה), אבל יש לחשוש שאולי לא נציל את הימים הללו כראוי, על כל השפע הגדול שיש בהם! זו ההסתכלות הנכונה על חודש אלול וימי הדין. לפחד? - מה פתאום?! מי העלה

פחד שמא לא אנצל כראוי את ההזדמנות שניתנה לי, על ידי שלא אתכונן אליה כראוי ולא אדע אל-נכון מה לומר לו, ואז אחמיץ את הפגישה עם הגביר! זה הוא מקור הפחד שלי, ולא עצם המפגש!

הוא-הדין ביחס שאנחנו צריכים לגלות כלפי חודש אלול וימי הדין, אמר הגרא"י פרובר לתלמידיו בישיבת 'היכל שמואל'. יש מי שאומר שמצדו הוא היה

למעלה: השלט בחדר האוכל בישיבתו של הגרא"י פרובר; למטה: הכניסה לישיבה

'היינו כבר רוצים שהחודש הזה יעבור... שנהיה כבר אחריו, בחג הסוכות...'. הרגשה זו מקננת בליבם של רבים מבני התורה. ומי שחושב כך, לא התחיל להבין את מעלתם וסגולתם של הימים הללו!

● ראש הישיבה אמר לבני הישיבה משל נמרץ על כך, וחזר על הדברים גם בשיחה אתנו. משל למה הדבר דומה, לראש ישיבה שתקציב המוסד שלו נשען על גביר אחד שמוזה שנים תורם כספים רבים לישיבה, ומחזיק בכך את ההוצאות המרובות. והנה, בבוקר לא-בהיר אחד הודיע הגביר שלרגל מצבו הפיננסי הקשה החליט להפסיק את תמיכתו. ראש הישיבה נכנס להלם, ולא ידע איך לכלכל את צעדיו מעתה ואילך. ההחלטה הראשונה שלו היתה לקבוע פגישה עם הגביר, ולנסות לשכנעו לחזור בו מהחלטתו.

● משהתקרבה עת הפגישה, ראו שראש הישיבה מתרגש מאוד, וכמעט שאי אפשר לדבר איתו. כל יום ויום נוסף לקראת הפגישה, התגברה התרגשותו של ראש הישיבה. בשלב מסוים פנה רה"י למקורביו ואמר להם: וכי הנכם חושבים שאני מתרגש מעצם המפגש עם הגביר, ובשל ההתרגשות אולי עולה בדעתי לבטל את המפגש? - לא ולא! שהרי את המפגש הזה הנני חייב לעשות, כדי להציל את הישיבה מקריסה כלכלית! אלא מה, מקנן בליבי

כזאת בדעתו?! אבל - כדאי מאוד שלא להחמיץ את ההזדמנות הנדירה הנפתחת לפנינו בימים אלה!

● הגרא"י פרופר המשיך ואמר לנו, שבודאי 'כל תפקידנו בישיבה הוא לגרום שמחה ולהצית להבת-קודש של חשק-ללימוד בליבות הלומדים הצעירים, ולהביא אותם לידי המסקנה החד-משמעית שאין לך אושר בחיים יותר מאשר העסק בלימוד התורה.

● כולל 'חפץ חיים בעיון' הפועל ברמת אלחנן הפך לחלק מהנוף, ואין ספק שעצם הימצאו של כולל כזה בתוככי השכונה, גורם לתוספת-קדושה וטהרה. אחד הפרסומים הקודמים על הכולל שהיו ב'קול ברמה' הגיעו אל הרב **שלמה וולפסון**, בנו של הרב **אברהם וולפסון** זצ"ל, שהיה מגדולי התמכין דאורייתא. הבן, רבי שלמה, שיגר באמצעות ראש הכולל הרה"ג רבי **א"ש קוט**, ספר מיוחד במינו שזכה אביו לחבר יחד עם החברותא שלו, הרה"ג רבי **יהודה רוטנר** המכהן כמח"ץ בעיר אלעד. הספר, הנושא את השם 'לבבו נאמן', מכיל פירושים וביאורים על ספר

הרב מקבל את הספר 'לבבו נאמן'

החפץ חיים, והוא תוצאה של האכפתיות המרובה שהיתה לרבי אברהם זצ"ל בענין לשון הרע. מקורביו יודעים לספר על סכומי כסף גדולים שתרום למטרת חיזוק בלה"ר, כמו תגבור הלימוד בנושא זה בתלמודי התורה, נטילת חסות על ספרים שיצאו בענין לה"ר, ועוד. הגר"י זילברשטיין הביע התפעלות מרובה מהספר, ושיבח את היצירה המופלאה.

● אם חיפשנו דוגמא נאותה לכתבנו בספר זכויות' ועם השאלה הידועה מה שייך לכתוב בספר זכויות? או שלאדם יש זכויות, או שאין לו? והתשובה - שאנחנו מתפללים שהקב"ה

יכוון את צעדינו וכל מעשינו לגלגול-זכויות, דהיינו שהמעשים שלנו 'יפעילו' זכויות נוספות) - נוכל לקחת זאת מהשורות הבאות. כמה פעמים דיווחנו ב'קול ברמה' על השיעור בן-המשנה-האחת הנלמדת ע"י הגאון רבי **יאיר גולדשטוף** לאחר תפילת הנץ, ועל ההספקים שכבר הגיעו בשיעור זה לסיום כמה סדרי-משניות. והנה, בערב יום כיפור מתקשר אלינו ת"ח חשוב מקהילת 'נאות יוסף' של **הגרמ"ש אדלשטיין** ואומר "אם חיפשתם זכויות ל'קול ברמה' שלכם, אז תדעו לכם

להשתמש בשמיטת-כספים כדי לאלץ את הלווה לקבל את הכסף

אה, כמה חסד יש בעם ישראל! לפני ראש השנה ניגש אחד התושבים הנכבדים של רמת אלחנן אל רבנו מרן **הגר"י זילברשטיין** ושאלה בפיו.

במהלך שנת השמיטה נתתי כסף ליהודי אחד, והכוונה שלי היתה לתת לו את הכסף כמותנה, ושלא יצטרך להשיב לי. אבל בימים אלה הגיע אליי האיש וביקש להחזיר את סכום הכסף. כשאמרתי לו שהכסף ניתן לו במתנה, הוא סירב לכך, וציטט את הפסוק 'שונא מתנות יחיה'.

עלה בדעתי רעיון, אמר הת"ח להגר"י זילברשטיין. אני אציין בפרוזבול שאת סכום הכסף הזה הנני משמט, ואז יהיה אסור לו להשיב לי את הכסף...

הרב התפעל מאוד מאישיותו של הנותן, שביקש להיטיב עם חברו, אבל אמר שזכותו של האיש לא לקבל מתנות. הנותן המשיך ושאל, שלאור הוראת הרב שעליו לקבל את הכסף בחזרה, האם חל עליו חיוב להפריש מעשר מכסף זה, 'כיון שאני בעצם התייאשתי ממנו והוצאתי אותו מדעתי לחלוטין'.

הרב השיב שאם כך הרי שצריך להפריש מעשר.

שלאחר הפרסום אצלכם על הרעיון המוצלח הזה של לימוד המשנה אחרי התפילה, נוסד גם בקהילתנו שיעור דומה בו משתתפים בקביעות כ-10 ת"ח, והכל בזכות הפרסום שלכם". אנחנו מביאים את הסיפור המרגש כדי לחדד את הרעיון של השיעור ולגרום לייסודו במקומות נוספים. מדובר בשיעור בן דקה-שתיים, והרווח הוא אדיר-שבאדירים. היום משנה אחת, מחר עוד אחת, והנה כל המשניות בידינו, בס"ד!

● ונסיים בדבר לא כל-כך סימפטי. מאוד קצצר לראות מתפללים בבתי הכנסת שאינם שומרים כלל על ילדיהם ומניחים להם לשחק ברחבת הכניסה. מלבד הרעש שהם מקימים בעת התפילה, והמריבות המתעוררות, המגיעות למכות וניבול-פה, מתרגלים ילדים אלה לזלזול בכל מה שקשור ל'תפילה'. הם לומדים לדעת שהציבור בבתי הכנסת אמנם מתפלל, אבל הם יכולים לעשות ככל העולה על רוחם.

● התופעה החמירה עוד יותר בתקופת הימים הנוראים והחגים, כאשר ילדים משחקים למטה במשך שעות ואינם מתייחסים כלל לתפילה הנישאת בהיכלי בתי הכנסיות. אבותיהם אולי חושבים שתפילתם עולה לשמים, אבל בשמים היו מעדיפים שהם ישגו על ילדיהם, ולא יניחו להם להתחבר עם חבורת-מרעים, ואכמ"ל. הדברים הגיעו עד כדי כך שגם ברגעים החשובים ביותר, כמו תקיעת שופר, תפילת נעילה, וכי"ב, הניחו ההורים לילדיהם לשחק ברחבה, ולהמשיך לריב.

● ההנהגה הטובה ביותר היא, שאם ילד אינו מסוגל עדיין לשבת ליד אביו - עדיף שלא להביאו לבית הכנסת, אלא להשאירו בבית. כך מתנהגים אנשים המכלכלים את מעשיהם בתבונה, ועושים את כל ההשתדלויות כדי שהאוצר שקיבלו מן השמים יצמח בצורה נאותה. הלב ממש נכמר למראה הילדים שהוריהם אינם משגיחים עליהם, ומניחים להם להשתולל כאוות נפשם. הרי הדברים אינם נגמרים בכך שהם אינם מתפללים; הילדים המשוועמים מתדרדרים מדחי אל דחי, והדברים אינם זקוקים לראיה.

● ר' זאב חסר מאוד לכל תושבי רמת אלחנן. פטירתו הפתאומית הותירה חלל, שקשה היה למלאו. עצם הימצאותו בינינו, ויכולתו לעמוד ביסורים האימתניים שבאו עליו, העניקה הגנה ומחסה לכל תושבי שכונתנו. כולנו עוד זוכרים את חיובו שובה-הלב שנבע מעומק-עומקם של מיחושיו וכאביו!

● בימי חול המועד הגיע לבקר ברמת אלחנן הרה"ג רבי **אברהם משה ציוויאק** אחיינו, בן-אחותו, של רבינו מרן המרא דאתרא הגר"י זילברשטיין. הרב ציוויאק הגיע עם ילדיו והתברך אצל דודו הגאון שליט"א, ואף ישב ושוחח עימו בעניינים שונים.

● בחול המועד נערכה ברית מילה לבנו של הרב **אברהם מנחם גרמן**, בנו של ידידנו הרב **שמעון גרמן**. לאחר

הרב שמעון גרמן

הברית עלה מרן הגר"י זילברשטיין היישר אל שמחת בית השואבה בבית הכנסת המרכזי, כשהוא עטוף בטלית. וזו היתה הסיבה שהרב שליט"א נראה כשהוא עטוף, גם בריקודים הסוערים...

אחיינו של מרן הרב, בן-אחותו, הרב אברהם משה ציוויאק, בביקור בימי חול המועד

הבחור החשוב אלעזר מנחם רוזנטל מתכבד ב'הוצאה והכנסה' בחול המועד האחרון

לנהל כהלכה את ביתו, ולגדל דור של בנים בני תורה ויראי השם, ולהשיא את בנותיו לחתנים תלמידי חכמים, ואת בניו עם בנות-ת"ח. גם הבן האחרון שנותר בבית, **אלעזר מנחם**, והלומד בשיבת עתיב הדעת' (קפלן), הוא בן-תורה במלוא רמ"ח ושס"ה, ואף מנעים את התפילות בבית הכנסת המרכזי, בקולו הנעים והמשתפך, ומזכיר בכך את אביו זצ"ל, שגם הוא היה בעל תפילה מופלא.

● בשבת הקרובה בה נקרא פרשת 'בראשית', יחול יום פטירתו ה-14 של יקירנו ומכובדנו הבלתי-נשכח הרה"ג רבי זאב רוזנטל זצ"ל, שנפטר בשם טוב, לאחר יסורים רבים, ביום כ"ז תשרי. מסכתות רבות למד רבי זאב בימי חייו הלא-ארוכים, אבל המסכת שבה חידש את החידושים הנשגבים ביותר היתה מסכת היסורים, שלא הותירה בגופו איבר אחד שאינו מיוסר!

תמונתו האחרונה של רבי יעקב רוזנטל זצ"ל בחג הסוכות האחרון לימי חייו

● ולמרות כל היסורים וכאבי-התופת שפקדוהו במשך כל שעות היממה, היה למשענת לאנשים מיוסרים, שהעידו שאלמלא הטלפונים שלו, הם היו נופלים מזמן. בתפילות נעילה האחרונה בימי חייו, שהתקיימה בביתו, עבר כש"ץ לפני התיבה, וכשהעירו שיתכן שלא ראוי שהש"ץ יישב בחזרת הש"ץ' [כמבואר בשו"ע או"ח צ"ד ט"ז], השיב רבי זאב: 'דוקא זה מתאים מאוד, שכן התפילות שלי יעלו מכסא הגלגלים היישר אל כסא הכבוד' - - -

● זכרון של ממש הציבו צאצאיו בעולמנו לעילוי נשמתו, כשמלבד התורה שהם לומדים לזכותו, והמצוות שהם מקיימים בזכותו, הקימו את ארגון 'ממשיכים' המסייע ליתומים בדרכים רבות ומגוונות. הרה"ג רבי **ישראל רוזנטל** שליט"א, רב בית הכנסת הגדול בגבעתיים, והעומד בראש 'ממשיכים', אינו נח ואינו שוקט לרגע אחד, אלא מפעיל את כל כישוריו כיצד לעשות עוד ועוד למען היתומים, ורק בימים אלה שחלפו מאז שמחת תורה ביום שני, התקיימו פעילויות רבות ומסועפות.

● יחד עם כל המחלות שפקדוהו, הצליח, יחד עם רעייתו תיבדל לחיים,

● ביום ג' דחול המועד עלה מרן הגר"י זילברשטיין (יחד עם מיוזענו הרה"ג רבי **יצחק שוורץ**) לביקור-חג אצל מרן ראש הישיבה הגר"י אדלשטיין, ודן לפניו בכמה עניינים.

● במרכז הדברים הציג המרא דאתרא שאלה מעניינת מתוך מעשה שהיה. באחד הישובים בשומרון התרחש דבר מופלא, והשאלה ההלכתית נידונה אודותיו. מחבל הגיע אל יהודי באיומי נשק, וניסה לפגוע בו. לפתע, בתרחיש ניסי, הסתלק המחבל מבלי לממש את איומיו, ונס על נפשו.

● בעת המנוסה נפל מכיסו של המחבל סכום כסף גדול, והיה זה מן-הסתם כסף ששילמו לו בגין רציחת היהודי... הניצול הרים את הכסף, ובא לשאול האם מותר להשתמש בכסף זה.

● הספק היה בגלל הדין שאסור ליהנות מכסף של ניסים, כמו שנלמד מהפסוק 'תן לי הנפש והרכוש קח לך'. מרן הרב שליט"א שאל את מרן הגר"י, האם זה אכן כסף של ניסים, בגלל הבריחה הפתאומית של המחבל, או שמא נפילת הכסף מהכיס של המחבל

לא היתה נס, ורק עצם הבריחה אפייתה את הנס, והכסף שנפל היה רק תוצאה מריצתו של המחבל.

● מרן הגר"י השיב, והדברים יובאו באחד משיעוריו הקרובים של הגר"י זילברשטיין. מיוזענו הרב שוורץ מספר שבמהלך חול המועד דיבר עם מרן הרב שליט"א על הדבר המופלא שמרן הגר"י תוקע בשופר כבר למעלה מ-70 שנה, וגם בשנה זו תקע בס"ד בקלות רבה.

● מרן הרב שליט"א הגיב ואמר, שלא צריך להתפלא על כך, וזאת בגלל מה ששמעתי בשם מרן החזו"א שאמר על מרן רבי גרשון שליט"א שהוא 'מחוסר אבר'... משהתפלאו הנוכחים איזה אבר חסר לו, אמר החזו"א שהוא מחוסר-

גאוה... הדבר ניכר לעין-כל, ומי שנכנס אל מרן ראש הישיבה מרגיש מיד את תכונת הענווה המאפיינת אותו, ואת היותו נטול כל אינטרסים צדדיים, מלבד החתירה לאמת. זו גם הסיבה שדבריו נשמעים בכל מקום, ובכל החוגים.

● לאחר השאלות ההלכתיות שהציג מרן הגר"י זילברשטיין בפני מרן ראש הישיבה, עלו ובאו על השלחן שאלות בענייני דיומא, וגם כאן הורה מרן הגר"י בכוח-האמת שבו, ומתוך דאגה לכלל.

● ואם דיברנו על דעת תורה וגדולי ישראל, נספר כאן דבר מופלא שסיפר לנו הגאון רבי **שמריהו רוט** ביום שמחת תורה, ששמע את הסיפור מהגאון רבי **אביגדור טנא**, בנו של הגאון רבי **שלמה טנא** זצ"ל. המדובר בדין תורה שההרכב שלו היה 3 דיינים גדולי תורה, והם מרן **הגרא"מ שך**, מרן **הגר"ש רוזובסקי** ומרן **הגר"ש טנא** - זכר צדיקים לברכה. בין הגרא"מ שך לגר"ש טנא התעורר וויכוח באיזה בית ייערך הדיון, האם אצל הגרא"מ או אצל הגר"ש, וכמובן

מרן הגאון רבי גרשון אדלשטיין. החזו"א הגדיר אותו כ'מחוסר-אבר'... בגלל היותו חף מגאוה

שכל צד רצה שהדיון ייערך בביתו של השני, כדי שלא להטריחו להגיע עד לביתו-שלו.

● לבסוף הוסכם שהדיון ייערך בביתו של הגרא"מ שך. והנה, 5 דקות לפני תחילת הדיון מתדפק הגרא"מ על דלתו של הגר"ש טנא... מה מתברר? שהגרא"מ, שחרד לכבודו של הגר"ש טנא, לא רצה שיטרח להגיע לביתו, ולכן מיהר להגיע אליו בטרם ייצא... הדיון הבא נקבע בביתו של הגר"ש טנא. ושוב חזרת התמונה על עצמה, והפעם הגר"ש טנא מתדפק על דלת-ביתו של הגרא"מ 10 דקות לפני השעה שנקבעה, כדי להקדימו בטרם ייצא מביתו, והקדים 5 דקות נוספות מחשש שמא הגרא"מ יקדימו...

● וכך חוזרים הדברים על עצמם שוב ושוב, עד כדי כך שכבר שלושת-רבעי שעה לפני תחילת הדיון הקדים האחד את השני, והגיע לביתו. כל צד עשה חשבון מתי השני עשוי להקדימו, והקדים ב-5 דקות נוספות... הגר"א טנא סיפר שהוא זוכר את הגרא"מ שך יושב עם אביו בסלון-הבית, ומדברים בלימוד במשך 45 דקות, כי עד תחילת הדיון נותרו 45 דקות והגר"ש רוזובסקי עדיין לא הגיע...

● כך נראים גדולי תורה המכבדים אחד את רעהו, ועד כמה שלכל אחד מהם היתה חשובה כל דקה ודקה, העדיפו להגיע כל-כך הרבה זמן לפני תחילת הדיון, במטרה לשמור על כבודו של הזולת.

● ולסיום, בשורה טובה. אברך ת"ח מיקירי תושבי רמת אלחנן, שלא נפקד בזש"ק, רכש אשתקד את 'כל הנערים', במחיר אלפי דפים של גמרא, ובדיוק בתום השנה, לקראת החג, זכה להיפקד בשעה טובה בבת. בעצת הרב שליט"א רכש גם השנה את 'כל הנערים'. מול טוב. ובשמחות אצל כולם.

פנינים מדברי הרב

האם מברכים "שנתן מכבודו לבשר-זדם" על המלך האנגלי?

מותה של המלכה באנגליה, והכתרתו של בנה כמלך, העלה מחדש את השאלה האם מברכים עליהם "אשר נתן מכבודו לבשר זדם", שהרי אין להם אפשרות להרוג בני אדם, ומבואר במשנ"ב [רכ"ד י"ב] ש"השלטונים שאין עול-מלך עליהם לשנות דבריהם, ודן והורג במשפט, מברך עליהם", הרי לכאורה שאם זה לא כך, אין מברכים.

מרת הגר"ש אלישיב זצ"ל אמר, שנוסח הברכה מתייחס על גינוני-הכבוד הניתנים למלך, וזאת ראינו באנגליה בצורה מאוד בולטת, וכפי שמפורסם בכל העולם, שכבוד המלכות שם הוא מיוחד. במצב זה, אמר מרת זצ"ל, לא צריך את התנאי שתהיה לו אפשרות להרוג אנשים.

משמר המלכות באנגליה

ואדרבה על זה דיבר השו"ע [רכ"ד ח']: "על מלכי העכו"ם אומר ברוך שנתן מכבודו לבשר זדם", ולא הזכיר שצריך שתהיה למלך סמכות להרוג. על זה הוסיף המשנ"ב הנ"ל שהשלטונים (שהם מלכים בדרגה נמוכה יותר), צריך שתהיה להם אפשרות להרוג, ורק אז מברכים עליו.

וכ"כ בשו"ת שבט הלוי [חלק א' סימן ל"ה]: "וכן פשוט בעיני דאפילו אין בידה (המדובר היה על מלכת אנגליה) להרוג ממש בלי התייעצות עם ראשי השלטון, היות והיא בין היתר-מכובדים עמם וחולקים להם כבוד שאין דוגמתו, ראוי לברך עליהם שנתן מכבודו". וכן יראה להדיא מתשובת הרדב"ז [ח"א סי' רצ"ו], אשר ממנו מקור הסברה דצריך שיהיה בידו להרוג, שהובא בקיצור במג"א [שם ס"ק ה'], דאין המדובר אלא מאלו

שנתמנו ע"י המלך, שחסרון הרשות להרוג הוא סימן על חסרון גדולתם, אבל לא במלך עצמו, שאין תכסיסי החוק מונעים הברכה, כיון שהוא מלך באמת, והדברים פשוטים.

מתי מעוברת מקבלת הבטחה מפורשת שהעובר שבמעיה יגדל לתלמיד חכם וגדול בתורה?

הגמרא במסכת יומא (פ"ב ב') מספרת שהיו שתי נשים מעוברות שהריחו מאכל טוב ביום הכיפורים, והתאוו לאכול, והיו בסכנה. לאחת הנשים לחשו שהיום זה יום כיפור, והיא נרגעה, ולא היתה צריכה לאכול. המעוברת השניה לא קיבלה את הדברים והיתה צריכה לאכול ביום הכיפורים.

הגמרא ממשיכה לספר שהאשה שלא אכלה, והסכימה ללחש שלחשו באוזניה, יצא ממנה רבי יוחנן, והשניה ילדה בן שגדל והפך ל'שבתאי אוצר פירות', דהיינו שהיה רשע, ובזמן הרעב אצר את פירותיו כדי להעלות את מחירם.

והתעוררנו בשאלה, אם שתי הנשים המעוברות הללו היו צריכות לתרופה פלונית כדי שהעובר שבמעיהן יחיה, ויש לנו רק תרופה אחת, האם לתת את התרופה לזו שהסכימה ללחש, שכן ראינו שהיוצא ממעיה הוא אדם גדול, ולדחות את המעוברת השניה?

ונראה לי, אמר מרת הרב שליט"א בשבת-שובה, שכן אכן צריכים לעשות. כיון שהמאירי על הסוגיה במסכת יומא אומר שיש כאן הבטחה של ממש, שאם האשה תתגבר על עצמה, ולא תאכל, הרי העובר שבמעיה יצמח לאדם גדול, והקב"ה אומר 'בטרם אצרך בבטן ידעתיו', אני יודע שתהיה גדול בישראל.

וזו לשון המאירי: 'כשלוחשין לעוברת להודיע חומר האיסור, מצרפין בדבריהם הבטחה על העובר, שאם תתייבש דעתה - תהא בטוחה על העובר שתהא יראת שמים מצויה בו', וכו'. ואם הבטחה יש כאן, הרי שפשוט וברור שהעובר הזה, בניגוד לזה שבמעיה האשה השניה, יצמח לגדול בישראל, ואם כן צריכים לתת את התרופה לאימו, ולא למעוברת השניה.

מה שיוצא מדברי המאירי הוא, שבניגוד לדברים אחרים, שגם בהם נאמרה הבטחה שאם יעשה אדם כך וכך, הוא יזכה לברכה מסוימת, אזי גם אם לבסוף לא רואים את קיומה המעשי של הברכה, יש לחשוש אולי חטא גרם וכו' (כמו שאומר המשנה ברורה בהלכות נטילת ידים) - כאן, בענין המעוברות, אין הדבר כך, ומדובר בהבטחה, כדברי המאירי, שהבן יצמח לתלמיד חכם, יהיה מה שיהיה.

מה שאני מסתפק, הוסיף הרב ואמר, הוא האם יש אפשרות להוציא ממנו על-סמך ההבטחה הזו. ולמשל: אם שני הילדים הללו שנולדו משתי המעוברות היו במקום פלוני, שאירעה בו גניבה, ובעל הבית חושד שאחד משניהם הוא הגנב, האם אפשר לקבוע בוודאות שהילד שנולד מהאשה שהסכימה ללחש איננו הגנב. ויש להסתפק בדין זה.

הזקנים בבית האבות בחו"ל שלא יכלו לשאת את ספר התורה, שאלו האם בכל נדרי' ישאו הגויים-המטפלים את הספרים?

קיבלנו שאלה מבית-אבות בחו"ל, שבו יש 10 זקנים יהודים. לקראת יום הכיפורים הם שאלו כיצד לנהוג עם ספרי התורה בכל נדרי'?

יש מקומות שמוציאים 3 ספרי תורה, ויש 7, ויש המוציאים את כל הספרים מההיכל, והזקנים שבקהל מחזיקים אותם. אין לאף אחד מאתנו כוח להחזיק ספר תורה, ונצטרך להיעזר בגויים המטפלים בנו. ואם כן המראה הזה של 10 ספרי התורה המוחזקים על ידי 10 גויים, לא מריח לנו טוב. מה הרב ממליץ לנו לעשות? - שאלו.

והנה, היו לנו כמה פתרונות הלכתיים, אבל הם שאלו שזה לא מריח. יביא הזקנים ליד עצבות וזה עצמו דבר לא טוב.

שאלתי על כך את גיס מרן הגר"ח זצ"ל, והשיב לי תשובה מופלאה. הגר"ח אמר שהזקנים יכולים להביא שולחנות קטנים, ויניחו כל ספר-תורה על שלחן אחר, והזקן לא יצטרך להחזיקו, אלא רק לנגוע בו, והדבר ייחשב כאילו מחזיקו.

גיס הביא לכך ראייה מהלכות זימון, שם נאמר ברמ"א (קפ"ב ס"ב) שיש מדקדקין כשמברכין ברכת המזון ביחיד, על היין, שלא לאחוז הכוס ביד, אלא מניחין את הכוס על השולחן לפניו. וביאר המשנ"ב (ס"ק טו) דהמדקדקים שמברכין על הכוס הוא לצאת ידי האומרים דגם ביחיד טעון כוס, אלא דמהווה משמע דיחיד לא יברך על הכוס, ולכן מברכין ואין אווחזין בידם, ובזה יוצאים ידי הכל, דאפילו האומרים טעונה כוס, הרי הכוס לפניו על השולחן, ואחיזתו אינה אלא למצוה מן המובחר לדברי הכל, עכ"ד.

וכן בספר תורה גם אם מונח על השולחן לפניו, יש לו מעלה אף שאינו אווחזו בידו. העצה הזו השקיטה את הרוחות בבית-האבות ההוא, כיון שלפני-כן הזקנים היו מאוד לא רגועים, שיאמרו 'כל נדרי' בלי ספרי תורה. וגם על כך נאמר שתלמיד חכמים מרבים שלום בעולם.

באשר לשאלה האם אפשר להשתמש בעצה זו גם באשר לארבעת המינים, השיב הרב שליט"א - בשיעורו ביום ראש השנה - שאי אפשר לעשות זאת, כיון שבעוד שבברכת הזימון נאמר 'כוס ישועות אשא', ואפשר לקיים זאת גם בהחזקת הכוס, וכו', הרי שבארבעת המינים כתוב 'ולקחתם לכם', דהיינו שצריך שתהיה 'לקיחה', ואי אפשר רק להחזיק בהם.

האם מותר לרופא למסור את השיניים התותבות ללקוח, למרות שהוא יאכל בהן ביוה"כ?

רופא שיניים מומחה שאל אותנו כדלהלן. אחד הלקוחות הזמין אצלי שיניים תותבות,

ומסופקני אם להביא לו אותן לפני יום הכיפורים, כיון שאז יש חשש גדול שהוא ישתמש בהן לאכילה בצום.

בדברי התשובה, הסתמכתי על מרן בעל ה'אגרות משה' הכותב שאפשר למכור סיר לאדם חילוני, למרות שאולי יבשל בו בשר בחלב, שהרי בסיר אפשר לעשות הרבה דברים אחרים, מותרים, ואם כן מדוע לחשוש דווקא לבישול אסור.

על השאלה ששאל אחד ממשתתפי השיעור ביום ראש השנה, 'ומה עם חשש ברכות', דהיינו שבעל הסיר יבשל בו דברים ויאכלם לאחר מכן ללא ברכה, השיב הרב, ששאלה זו היא יותר קלה, וסיפר על מה שראה במו-עיניו אצל מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל.

הגרש"ז היה מאושפז פעם בבית חולים, ובני הבית הביאו לו מאכל שהדיף ריח טוב. והנה, לצדו, במיטה סמוכה, שכב יהודי חילוני, והגרש"ז אמר שיתנו גם לו מהמאכל המריח... וכששאל מאן-דהו בענין הברכה של היהודי ההוא, השיב מרן הגרש"ז, שצריך לעשות שקלול של כל העסק, ולחשב מה יותר טוב להשם יתברך...

שהרי אם לא ניתן לו מהאוכל, הוא עלול לשנוא מעתה כל יהודי חרדי, ובעקבות זה גם להטיח דברים כלפי מעלה רח"ל, וכל אלה הם איסורים דאורייתא.

האם צריכים לבקש מחילה על צחוק לא-רצוני?

ב'ווי העמודים' מובא: קיבלנו שאלה כדלהלן. בליל שבת ניגש הגבאי לכמה אנשים וביקשם לעבור לפני התיבה לקבלת שבת ותפילת ערבית, אך הם סירבו. היה שם אורח, וכשביקשו ממנו לגשת, עשה זאת בשמחה.

האורח הוציא מכיסו כיפת חזנים והניחה על ראשו, וכן התעטף בטלית, וסימן לבנו שיבוא עמו. הבן הוציא מכיסו 'פפיון' ולבשו. 'לחזן' החדש היה קול גבוה ויפה, והוא פתח בחזנות, כאשר בנו מלווה אותו בקול שני. כל זה לא התאים לאופי בית הכנסת, וגם שהחזנות עם הליווי של הבן היתה נשמעת מצחיק...

בדרך כלל אני מאוד מנסה לשמור על כבודם של אנשים, אבל במקרה זה לא יכולתי להתאפק, וצחקתי... הורדתי את הראש וחשבתי לצאת מבית הכנסת, אבל כשהרמתי את הראש והסתכלתי סביבי, ראיתי שגם כל המתפללים האחרים מורידים את הראש ומנגבים את הדמעות מרוב צחוק.

לאחר התפילה נגשתי אליו ואמרתי לו 'ישר כח גדול' על תפילתו, והחמאתי לו שהתפילה היתה יפה, אבל הסתפקתי בשתי שאלות: א. אולי ה'ישר כח' יגרום לכך שגם בבתי כנסת אחרים יתפלל לפני העמוד, ואנשים יצחקו ממנו, ויגרמו לו בושות? ב. האם צריך לבקש ממנו מחילה על מה שצחקתי, או מכיון שזה היה צחוק לא-רצוני, וזה בא בעל-כרחי אין צריך לבקש על כך מחילה?

והשבנו: צחוק זה, למרות שהוא לא-רצוני, בכל זאת מקורו אינו נובע ממידות טובות, כי אם זה היה אביו או בנו, לא היה צוחק. וכיון שהחזן נודלול בעיני הציבור, וכל אחד

שצחוק מוסיף לזלזול, צריך לבקש ממנו מחילה. וצריך לבקש בזהירות, כדי שלא יתבייש יותר.

ונדון עכשיו בצחוק לא רצוני. האם אדם שנקלע למקום שנגרם לו צחוק בלתי נשלט וצחק, האם צריך לבקש מחילה, או שמא זה נקרא שלא באשמתו? למשל, אדם הצוחק כאשר הוא רואה את חברו מחליק על בננה ונופל, והלה מתבייש, האם צריך לבקש ממנו מחילה, או שיכול לטעון שלא התכוון לצחוק וזה היה בלתי נשלט ולכן הוא אנוס.

והנה, נאמר במשלי (כ"ד י"ז) בנפול אויבך אל תשמה, ובכשלו אל יגל לבך. אמנם זה לא נאמר על אדם שנופל באופן פתאומי, אלא הכוונה לשמוח כשלאויבים יש מפלה, שאז יש שמחה על מפלת האויבים, ועל זה הזהיר שלא לשמוח.

וכתב החפץ חיים (אגרות ומאמרים סימן י"ד): כתיב בקרא (משלי י"ז ה') לועג לרש חרף עושהו, שמח לאיד לא ינקה. הוזהרנו בזה, שאין לנו לשמוח ולצחק מאדם שבאה עליו איזה צרה ויגון, כי לא ינקה גם הוא. וכן כתיב (משלי כ"ד): בנפול אויבך אל תשמת, ובכשלו אל יגל לבך וגו'. וכן כתיב (קהלת ג') והאלקים יבקש את נרדף, ואחז"ל באגדה אפילו צדיק רודף רשע - והאלקים יבקש את נרדף. ומאד מאד צריכים לזהר אותם בני אדם השמחים לצרת חבריהם, וממלאים שחוק פיהם על איד חבריהם, כי בודאי לא ינקו מדינו של מעלה. ולהיפך אותם האנשים שבאה עליהם הצרה, או איזה בזיון, אל יפול רוחם עליהם מפני המלעיגים, כי גואלם חזק, וד' יריב יריבם, וד' עומד לימין אביון להושיעו.

אך גם זה יתכן שאין מדובר על הצחוק צחוק פתאומי כשאדם נופל, והנה יש ויכוח בין הלומדים מה גורם לאדם לצחוק כשרואה את חברו נופל, האם זה משום שהוא שקורה באופן פתאומי לא צפוי, או משום שזה כעין פריקת עול, שהוא מרגיש עליונות על חברו, שעד עכשיו היה השני אדם כמותו והיה לו כעין תחרות עמו, ועכשיו שנפל הוא מרגיש שהוא מעליו, וזה גורם לו צחוק, כלומר בנקודה הפנימית שבלב, נהנה הצחוק מעליונותו המדומה על פני חברו שנכשל ונפל.

והגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל כתב בספרו 'זהב משבא', 'שמעתי מהמשגיח רבי יחזקאל לינשטיין זצ"ל, בהגיעו לשיבת מיר, שעמל על מה שכתב רבנו יונה (שער שלישי ס"ט) על הלאו 'לא תשנא את אחיך בלבבך', הוזהרנו להסיר מנפשנו מידת השנאה, ודייק הלשון 'להסיר', משמע שהשנאה כבר ישנה, והמצוה היא להסירה, ולא כמו שרגילין לחשוב דהמצוה היא שלא להכניס שנאה בלב.

דייק מזה כי אכן יש לאדם כבר שנאה לשאר בני אדם, והלב הוא משכן לשנאת אחים, והוכיח כן מהמציאות שלאחר שירד שלג והדרך מחליקה, ויש אנשים שנופלים ומשתטחים ארצה, והרואים פוצחים בצחוק מהמראה הזה. והנה אמא שילד שלה נופל, האם גם היא צוחקת? וכי אינה רצה אליו מיד, ובוחנת בחרדה את מצבו, אלא כאן יש אהבה וכאן יש שנאה פנימית.

ונראה שזה הסימן, שאם היה זה אביו, אחיו או בנו, גם היה צחוק, זה סימן שמדובר בצחוק; אך אם במקרה שהיה זה אחד מקרוביו לא היה צחוק, אם כן הצחוק אינו נובע ממידות טובות, אלא יש בזה קצת צחוק מכשולן חברו. אלא שיתכן

מרנן הגר"י אברמסקי והגרש"י אויערבאך זצ"ל בישיבת 'קול תורה'

שלמרות שזה נובע ממידה רעה ועדיין לא השלים את עבודת המדות שלו, מכל מקום כעת היה אנוס על הצחוק כי זה אינו נשלט ואינו יכול להתגבר, ובפרט שכולם צוחקים.

ובכל זאת נראה שאין זה אנוס גמור. אלא שיש לדון שאולי לא צריך לבקש מחילה, כיון שהחזן לא ראה את הצחוק

של הציבור, ואם כן לא התבייש. אלא שבמסכת בבא קמא (פ"ו ע"ב) דנה הגמרא מה הדין כשבייש אותו כשהוא ישן, ומת מתוך השינה, ולא הכיר בבושט שעשה לו, וצדדי הספק: האם חיוב בושט משום שהתבייש, וכשמת ולא ידע אין לו בושט פנים; או דלמא, חיוב בושט משום זילותא הוא, שמוזלזל בכבוד ובפני רבים, ואף על פי שאינו מכיר בכך, סוף סוף זלזל בכבודו, ולכן נחשב לבושט.

והספק לא נפשוט, ולכאורה הספק רק אם מת, אבל אם עדיין חי, משמע בגמרא שאף שלא ידע בשעת הבושט, נחשב לבושט, וצריך לבקש מחילה. וכיון שנגרם נזק לחזן, שנוזלזל בעיני הציבור, וכל מי שמוסיף לצחוק, כך הזלזול גדול יותר, כי בוודאי אם משהו אחד לא יצחק, אז הזלזול קטן יותר, ולכן צריך לבקש ממנו מחילה. וצריך לבקש מחילה באופן שלא יצטער יותר, אלא אפשר לומר, שהתפילה היתה מאד יפה, אבל לפעמים זה גרם קצת גם לשמחה, ולכן צחקנו, אבל לא התכוונו ח"ו לפגוע ומבקשים מחילה.

העצה להנצל מצחוק פתאומי

פעם התפלל מרן הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל בבית כנסת מסוים, והשליח ציבור שם לא ידע כל-כך לקרוא, וכאשר השגיאות חזרו על עצמן, החלו הכל לצחוק. כולם מלבד רבי יחזקאל, הוא נשאר עומד בכבוד ראש. בדרך הטבע לא היה כמעט שייך לא לחייך, אך רבי יחזקאל עומד בשיא הרצינות.

לאחר התפילה ניגש אחד מתלמידיו ושאל, ילמדנו רבנו, כיצד הצליח להתאפק? - השיב לו רבי יחזקאל: באותה שעה שהש"ץ שגה בטעויותיו, צץ בראשי מאמר חז"ל, 'המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא'. חשבתי לעצמי: חזק'ל חזק'ל, חבירת 25 כרכים 'חזון יחזקאל' על התוספתא; חזק'ל חזק'ל, הרבצת תורה; היית רב בלונדון, עשית כל כך הרבה למען ה' יתברך, ובאותו רגע ציירתי את מאמר חז"ל 'כל המלבין פני חברו' לנגד עיני וזה הביא אותי להתאפק. חשבתי מה אני הולך להפסיד בשביל צחוק אחד, וכי זה משתלם?!

בישיבת קול תורה בה שימש מרן רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל כראש ישיבה, היה בחור עם קול קצת משונה. באחד השיעורים, כשהבחור הקשה קושיא, שני בחורים לא יכלו להתאפק וחייבו למשמע קול-דיבורו של הבחור. מרן הגרש"י הבחין בכך ולאחר השיעור קרא להם, ויסרם בתוכחתו על שלעגו לבחור.

וכי מה הוא אשם שמדבר כך? ומה יש לכם ללעוג לו? ועוד, הרי הוא בנו של הקב"ה, וכי הקב"ה אוהב שלוועגים על אחד מבניו? אחד מן הבחורים טען שהוא אכן לא רצה לצחוק, אך הרגיש שאינו יכול להתאפק, והוא כמעט נחנק! השיב לו מרן הגרש"י, היה לך להיחנק! שהרי אמרו חז"ל נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש, ואל ילבין פני חברו ברבים.

מתחילים את החורף - בשמחה

ספרי השמחה של מרן הגר"י זילברשטיין

'לחנך בשמחה'

הספר מיוסד על העקרונות שבדורנו אי אפשר לחנך ללא שמחה ואהבה. האנשים והמוסדות שרכשו את הספר, דיווחו אחר כך שהמורים/ות קיבלו מכך תועלת מרובה עד מאוד, והדברים שנכתבו שם - סייעו להם במלאכת החינוך באופן בל-יתואר. בספר מובאים מאות סיפורים ודוגמאות, קטעי מוסר ופנינים, המתבססים על הנושא הנ"ל, וכמו כן - מתפרסמות בספר גם מאות תשובות בהלכה של הגר"י זילברשטיין, בנושאי חינוך, הכי-מרתקים שיש.

'שמחה בבית'

הספר, על 920 עמודיו, הוא אחיו-התאום של הספר 'לחנך בשמחה', והפך אף הוא לרב-מכר של ממש בקרב הורים ומחנכים. 'שמחה בבית', נסוב בעיקרו על האושר והשמחה הספוגים בין כתלי הבית היהודי, והביטוי העיקרי בספר מוקדש לרוממותו של הבית, במונחים של תקופתנו, וכן לערכיותה הנשגבה של המשפחה - בכל מה שקשור למנוחת-הדעת והאושר הפנימי המקנים בה! בספר מופיע קונטרס-הדרכה מפורט של מרן הגר"ח קניבסקי בענייני שידוכים, וכן הרחבת-דברים של מרן שליט"א על אגרתו הידועה של מרן החזו"א בענין הבית. כל זה יחד עם מאות סיפורים ודוגמאות כיצד ניתן להתגבר על כל הקשיים המתעוררים בדורנו, קטעי מוסר ופנינים, המתבססים על הנושא הנ"ל, בסגנון הכי-מרתק שיש.

'מצוות בשמחה'

שני הכרכים של הספר 'מצוות בשמחה' עם דבריו המופלאים והמרתקים של הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, בנויים אף הם על סדר הפרשיות, אבל לא לפי סדר הפסוקים, אלא לפי סדר 'שרשי המצוות' של 'ספר החינוך', העוסקים כידוע בעניינים מוסריים, ומסגנונם הקולח נדמה כאילו נכתבו בימינו. גדולי המחנכים מעידים על התועלת המרובה שהביאו ספרים אלה, וזאת בשל ייחודיותם של לקחי-המוסר וסגנון הדברים המתאים מאוד לבני הדור הזה. כך יוכל אבי-המשפחה - וכמובן גם המורה והמלמד בכיתותיהם - לספר לילדים על המצוות בהן עוסקת הפרשה, ולהסתעף מזה אל רעיונותיו וסיפוריו המאלפים של הגר"י זילברשטיין - דבר שלא היה עד היום, כשכל הספרים התמקדו בפסוקי הפרשיות.

'שבת בשמחה'

ספֵּרנו זה יוצא לאור-עולם בס"ד כדי להנחיל את הידיעה החשובה שמי שידע כיצד לנצל את ה'מנוחה' הניתנת לנו בשבת, בדרך שהשי"ת רוצה שנגנוח בדור זה, בְּדָגֶשׁ על 'דור זה', לא יצטרך לחפש מִדֵּי שבוע 'בית הארחה' אחר להתארח בו בשבת. הוא יוכל לנוח בביתו-שלו, ו'לנפוש' שם במשך השבת על בסיס 'אש"ל ופנסיון מלא'. הוא יוכל להתפלל בבית הכנסת שלו, ולאכול את סעודות השבת בסלון-ביתו, ולהרגיש שהוא נמצא במלון שוויצרי המעוטר ב-5 כוכבים. מטרתנו העיקרית בספר זה, היא להנגיש את מושגי השבת לפני כל יהודי באשר-הוא, שיהא באפשרותו להגיע למימוש מעשי, פשוט ככל האפשר, של קדושת-השבת וטהרתה. לפני 'המושגים הגבוהים', השבת הוא יום של מנוחה. מנוחת-הדעת. יום של 'וינפש'. ובמונחים שלנו: יום של שחרור מהעומסים הכבדים ולחצי-הנפש הפוקדים אותנו בכל ששת ימי המעשה. ומי אינו מעוניין בשמינית-שבשמינית של מנוחת-הדעת, בעולם כה סוער ורוגש שבו אנחנו חיים???

לפרטים: מ. מ. צורן - 053-310-3388
מייל - 6776168@gmail.com

כשאמרו בתפילות הימים הנוראים 'כי אנו עמך' וכו', התכוונו אל בני הדור הזה!

**יסוד חשוב בענייני ההשקפה שנאמר בדרשתו
של הגאון רבי דוד פיינשטיין בשבת-חזה"מ,
בשם אביו מרן הגאון רבי מיכל זצ"ל**

בליל שבת חזה"מ דרש בבית הכנסת המרכזי הגאון
רבי דוד פיינשטיין שליט"א, ולאחר שהאריך לפלפל

בדיני הלל, השמייע
בפני ההמונים
שצבאו על הדלתות
יסוד גדול בענייני
ההשקפה
התורתית, שצריך
להטמיעו בלב
כולנו, ובמיוחד
בליבו של הנוער.

בתפילות הימים
הנוראים אמרנו
בסילודין את הקטע
'כי אנו עמך' ואתה
אלוקינו, אנו בניך ואתה אבינו, אנו עבדיך ואתה
אדוננו, אנו צאנך ואתה רוענו' וכו'. והנה, אם נתבונן,
במי מדובר כאן? אל מי מתכוונים כאשר אומרים
'עמך', 'צאנך', 'עבדיך'?

הלא אם היה זה בדורם של התנאים והאמוראים, היה
קל לנו להבין שהעם היהודי של אז הוא-הוא 'עמך',
וממילא אתה אלוקינו; גם אם היה זה בדורם של

הגאון רבי דוד פיינשטיין

הרמב"ם או הרשב"א והריטב"א, אפשר היה לקלוט
שמדובר בבני-העם היהודי של אותה תקופה. גם
בדורו של הגר"א, וגם בתקופות שלאחר מכן, הכל היה
'מסתדר לנו בראש'.

אבל צריכים לדעת שגם הדור שלנו, והעם היהודי
החי-נושם בתקופה זו, הוא-הוא שעליו אנחנו אומרים
'אנו עמך'!!! כן, כן, זה אנחנו, הצאן והעבדים של השם
יתברך, והוא רוענו והוא אדוננו!!!

שכן, לעולם אי אפשר יהיה ליטול מעמנו את התואר
הנכבד הזה של 'כי אנו עמך'. לעולם לא. בני א-ל חי
כרתו ברית עם אביהם שבשמים, ותמיד-תמיד הם
יהיו בניו, והוא יהיה אביהם; הם יהיו הצאן, והוא
יהיה הרועה. תמיד.

יהודי המחדיר את היסוד הזה לליבו, לא יוכל אח"כ
להגיע למצב של חטא, בקלות. כי אם הוא-הוא הבן
של הקב"ה, והוא מתפאר בכך שהוא-הוא הבן הנבחר,
הרי ברור שיחד עם זה תעטה אותו רוח-גאווה
אמיתית, כזו המותרת לכל הדעות, של 'שולחנך גדול
משולחנם', ויקשה עליו להתאווה לדברים אחרים,
ולחפש אחר רצונות שאינם עולים בקנה אחד עם
התורה והמצוות.

את המסר הזה הגלום ב'אנו עמך' - יש להחדיר חזק-
חזק בלבבנו. אנחנו בני העם הנבחר, ותפקידנו להפיץ
את תורת השם ויראתו בכל העולם, וממילא מה לנו
לרעות בשדות זרים ולחפש אחר דברים שפלים ונבזים,
הסותרים את מעמדנו כעמו של הקב"ה.

יש כאן תוכחת גלויה, אמר הגאון שליט"א, לכל אותם
בני ישיבות המשוטטים בימים אלה של סוף ב'ין-
הזמנים במקומות שאין רוח חכמים נוחה מהם. אם
היינו מחדירים בהם את ההשקפה הנ"ל, היה אפשר
למנוע מהם את החיפושים אחר הנאות המרוחקות
שמים-וארץ מהנאותיו של בן תורה, השוקד על
תלמודו בבית השם.

הוד קדומים

מרן הגאון רבי מיכל פיינשטיין זצ"ל, שהתגורר בקהילתנו במשך שנים רבות, מהלך ברחובות רמת אלחנן עם מרן המרא
דאתרא הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, כשהם מוקפים בבני השכונה

לא לסמוך על אף אחד! אבל ממש על אף אחד! רק על אבינו שבשמים

הסיפור שלפנינו אמור לשכנע את כל מי שעדיין לא השתכנע שהכתובת היחידה אליה צריך לפנות בכל עת צרה היא רק אבינו שבשמים. הוא, ואין בלתו. נכון שצריך לעשות השתדלות, ובמקרה של מחלה, רח"ל, יש לפנות לעסקנים רפואיים, אבל חלילה שיעלה במוחנו אפילו בדל-מחשבה לתלות את התקווה באותו עסקן או רופא, בכיר ככל שיהיה

אבל אף אחד לא חזר עם תשובה חיובית. בינתיים, ללא קשר לניתוח הצפוי, היו צריכים לבצע בבנו החולה בדיקות דם, וכיון שלא איתרו וריד וכלי-דם מתאימים, נאלצו לדקור אותו יותר מ-10 פעמים. הילד צרח מכאבים, ולמותר לציין את המתח והחרדה שעברו עליו, כהורים.

כשהבנו שהניתוח יידחה ליום ראשון, או אפילו מאוחר יותר, היינו כבר על סף ייאוש. ואז, פריצה מפינו תפילה חמה ולוהטת לאבינו שבשמים שיעזור לנו להקל על יסוריו של הילד. זכורנו את הדמעות שעמדו בעינינו, ואת ההפצרות והתחננות ששטחנו בפני בורא-עולם.

לפתע הבחינו הרופאים שמיטתו של הילד מליאה וספוגה בדם. אף אחד לא הבין מהיכן הגיע הדם, כיון שאפילו בבדיקות הדם שהיו צריכים לעשות לו, לא הצליחו למצוא את הוריד המתאים. אבל הנה המיטה מתמלאת בדם... לפתע נשמעה זעקה מפיו של אחד הרופאים הבכירים. 'בואו תראו איזה נס נעשה לכם', הוא צועק; 'הבלוטה שהגיעה לממד-שיא, התפוצצה כולה, וכבר אין צורך בניתוח' - - -

אי אפשר לתאר את ההלם שאחז בכולנו, מספר הרב דינין; לפתע קלטנו את עוצמת הנס שנעשה אתנו, אבל מה שבעיקר תפס אותנו היתה העובדה שהנס התרחש בדיוק באותו רגע שבו התייאשנו מעזרתם של העסקנים והיועצים למיניהם, ופנינו אל הכתובת האמיתית. בדיוק אז, לא דקה לפני ולא דקה אחרי, הוכיח לנו השם יתברך שהוא אדון הכל, ובעל הכוחות כולם, ואין מי שיאמר לו מה תעשה ומה תפעל. הילד לא היה נצרך כלל לניתוח, ובסופו של דבר קיבלנו גם - בחסדי השם - ילד בריא ושלם, שיצא לגמרי מן המחלה, ומהלך כיום על שתי רגליו ככל ילדי עמך בית ישראל.

אנחנו בידינו של הבורא יתברך, הטוב והמיטיב

סיפורו של הרב דינין צריך ללמד אותנו לפנות אך ורק אל הקב"ה, והגם שמצד חובת ההשתדלות יש לפנות גם לעסקנים, אבל - כפי שפתחנו - ההרגשה צריכה להיות שאנחנו בידינו של הבורא יתברך, הטוב והמיטיב, ורק הוא יכול להושיענו. לא נתעלם מהמציאות בשטח המוכיחה שהרגשה זו של הבטחון באלוקים, לא באה בקלות. האדם רואה לפניו רק את העסקן ה'מטפל' בענייניו, אבל מי כמונו, מאמינים בני מאמינים, יודעים שאי אפשר להזיז עלה קטן מבלי שהש"ת ירצה בכך. והלוואי שנוכה להתחזק, ולו במשהו, במצוות הבטחון. או-אז נהפוך לאנשים מאושרים. לגמרי.

מרב רבנו המרא דאתרא, הגאון רבי יצחק זילברשטיין, בפניו הובא הסיפור, הורה לפרסמו ברבים, כדי להודיע ולהיודע מה גדול כוחו של הבטחון בהש"ת. המספר הוא הרה"ג ר' יצחק דינין, חתנו של מיועדנו הנכבד הרה"ג רבי אליהו שפיגל, ישרא לו הש"ת רפואה שלמה במהרה. 'במשך תקופה ארוכה קבלנו צער רב כתוצאה ממחלה בה לקה בננו שיחי', שברוך-השם יצא כבר מכל העסק, והיום מתפקד בס"ד כילד בריא, מספר הרב דינין. אי אפשר לתאר את גודל הסבל שעבר עלינו, הוא מספר, עד שהגענו למצבים נוראיים שהעמידו את כל המשפחה בנסיון קשה מאוד. בשלב מסוים הזעיקו אותנו לבית החולים, על-מנת להיפרד מהילד, 'והייתי יכול לכתוב ספר שלם על מה שעבר עלינו בתקופת המחלה', מתרגש הרב דינין.

אחד השלבים הקשים ביותר היה כאשר בעקבות המחלה התנפחה אחת מבלוטות-התריס שליד הצוואר. ההתנפחות היתה גדולה מאוד, והיתה נראית ככדור בתוך הצוואר, כל זאת בתוספת מוגלה-רבתי, יותר מרעין בישין. הרופאים הזריקו לילד אנטיביוטיקה בכמויות בלתי-נתפסות, אבל הבלוטה הלכה וגדלה, ושום דבר לא עזר.

הלו"ז של חדר הניתוחים היה עמוס

הילד עצמו סבל בשל כך מכאבים נוראיים, מה שהוסיף גם לנו, כהורים, צער רב, בראותנו את סבלו הלא-יתואר של בננו. בשל הנתונים הקשים, ומצבו של הילד, החליטו הרופאים שאין מנוס מאשר לבצע ניתוח. היינו אז ביום רביעי.

הרופאים הסבירו שלמרות דחיפותו של הניתוח אי אפשר לבצעו מהרע להרע, כי צריך למצוא את המנתח המתאים, הכירורג, המרדים ויתר אנשי הצוות. באשר ליום המחר, יום חמישי, בדקו בל"ז של חדר הניתוחים והתברר שהכל-הכל עמוס, ואי אפשר להשחיל אף ניתוח נוסף מעבר לרשימת הניתוחים המוזמנים. במצב שכזה, אומר הרב דינין, היינו אמורים להמתין עד לאחר שבת, מה שהכניס אותנו למצוקה גדולה, לאור סבלו ויסוריו של הילד.

כיון שלא הצלחנו לסדר את הניתוח במייד, החילונו לפנות לכל העסקנים הרפואיים הנודעים. למי לא התקשרנו? - לכולם!!! מהשמות המפורסמים ביותר כמו הרב פירר וחבירו, ועד אלה הפחות-נודעים. שטחנו את כאביו ויסוריו של הילד, וביקשנו שינסו לפעול להסדרת הניתוח כבר ביום חמישי.

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 103 | פר' בראשית תשפ"ג | יו"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

מדרן רשכבה"ג רבינו הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

מדרן הגר"א פולין שליט"א

מדרן הגרמ"ש אדלשטיין שליט"א

מדרן הגר"ש גלאי שליט"א

מדרן הגר"י חקר שליט"א

אלפים בהקבלת פני רבו

במעמד נעילת החג בישיבת פוניבז'

מרן ראש הישיבה הגרב"מ אזרחי שליט"א

מרן ראש הישיבה הגרב"מ הירש שליט"א

מרן גאון ישראל הגר"ד לנדז שליט"א

מרן הגר"מ גרינמן שליט"א

מרן ראש הישיבה הגרב"מ צברגמן שליט"א

מרן ראשי הישיבה הגר"ב ד' פוברסקי שליט"א עם ד' מינים בכותל המערבי בחול המועד

מרן הגר"ש שטיינמן בשמחת בית השואבה

מרן הגר"ב זיסבקר שליט"א

מרן הגר"א לוי ראשי ישיבת שכר שכר בנתיבות

שמחת הווארט לבת הגר"ר יצחק שאול קניבסקי עם נכדו של הגרמ"ש אדלשטיין.
שמחת הווארט התקיימה בסוכה בבית מרן זיע"א ברח' רשב"ם

מרן הגר"א פילץ בסיום מסכת בסוכת אחת מתלמידיו

ראשי ישיבת גרודנא מרנן הגר"י הקד והגר"צ דרבקין במוצאי יום הכיפורים

מדרן המשגיח הגה"צ ר' דן סגל שליט"א

בשמחת בית השואבה בבית מדרשו

בעבודת הנענועים בתפילת הושענה רבא

שמחת חג
בסוכת מדרן הגרמ"ש אדלשטיין שליט"א

מדרן המשגיח הגר"ב פינקל שליט"א
בהקבלת פני רבו בסוכתו

זקן דה"י דאדופה הגר"י
זוויל דה"י חכמי צדפת
ואב"ד עקס לע בען בצדפת

שמחת חג בסוכת ראשי ישיבת קרית מלך הגר"ש קניבסקי שליט"א

מדרן גאון ישראל הגר"ד לנדרו שליט"א

רבה הראשי של מקסיקו הרב טוויל

הגאון הרב אליהו בן שלמה

בחזור מהתפילה

חתן מדרן הגר"ח זצוק"ל הגר"י צביזון

הגאון רבי מרדכי שמואל ארלשטיין

הגאון רבי יהודה אדיה דינר

הגדא"ש קניבסקי
מודאח את הציצית של החזון איש

הגאון הרב יוסף יחיאל במברגר חבר בד"ץ
שארית ישראל ורב הקהילה החרדית בחיפה,
והגאון הרב ברוך דב דיסקין

רבני בני ברק הגאונים ר' שבח צבי רוזנבלט
ור' חיים יצחק אייזיק לנדא
והגאון ר' מנחם מנדל לובין בליבון נידון הלכתי

שמחת חג בבית רבינו

מדרן פוסק הדוד הגר"מ שטרנבוך שליט"א
מקבל לידיו את הספר תורה הקטן ביותר בעולם בימי חול המועד
ממקורבו הרב"ג אברהם שטרן שליט"א

ספר תורה זה היה ניתן מדי שנה לקראת שמחת תורה
למזן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל
ולאחר הסתלקותו ניתן השנה למזן הגר"מ שטרנבוך שליט"א

מזן פוסק הדור הגר"מ שטרנבוך שליט"א עם ספר התורה
בהושענא רבה לקראת יום שמחת תורה

ניתן להשיג את הקובץ מודפס במקומות הבאים:

מבצע מיוחד

זה קורה מדי שבוע...
מגיעים למוקד ההפצה
ובדיוק הכיס/הארנק ריק
או שיש רק כסף גדול
ואין עודף,
ולפעמים מכשירי האשראי
לא פעילים...

**מהיום חוסכים את כל הבלגון!
משלמים מראש סך 200 ש"ח
בלבד**

(ניתן לחלק לכמה תשלומים)
**וע"כ הנך זכאי לקבלת
קובץ אחד מדי שבוע, מאחד
המוקדים ברחבי הארץ.**

ללא צורך
בחיפוש אחר התשלום
וללא צורך
לקחת בהקפה ואחרי זה
לשכוח לשלם ואז להסתפק
כמה חייבים וכו'...

הזכות לקבלת קובץ
היא מיום התשלום
עד לחג הסוכות תשפ"ד

בברכה מרובה
מערכת 'קובץ גליונות'

הצטרף גם אתה להפצת הקובץ בעיר מגוריך 053-3145900

= להיות נציג, הטבות ומבצעים מיוחדים לנציגים